

สิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

นายปิยรัฐ กรพุกกะณะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปีการศึกษา 2565

THE INHERITED RIGHT OF PARENTS WHO FAILED
IN PARENTAL DUTY

Piyarat Karabukkana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department Of Private Law, Pridi Banomyong Faculty of Law

Dhurakij Pundit University

Academic Year 2022

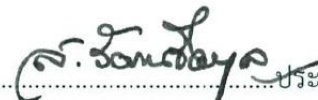
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์   สิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่
เสนอโดย   ปิยรัฐ กรพุกกะณะ
สาขาวิชา   นิติศาสตร์
หมวดวิชา   กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์   รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

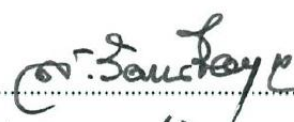
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์เชื้อสกุล)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริกานต์ อยู่เรือง)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์เชื้อสกุล)
วันที่ ๒๕ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่
ชื่อผู้เขียน	ปิยรัฐ กรพุกกะณะ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการกำหนดชีวิตตนเองภายใต้หลักเสรีนิยมและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดชีวิตของตนในเรื่องการสืบทอดมรดกอันเป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน กฎหมายของประเทศไทยได้บัญญัติไว้ใน บรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายมรดกที่ยึดถือปฏิบัติกันมายาวนานนับแต่ปี 2478 ด้วยหลักการที่มีการผสมผสานของหลักกฎหมายเก่าของไทยและหลักการใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศ โดยการตกทอดของมรดกนั้นมีหลักการสำคัญคือ หลักญาติสนิทตติสทธิญาติห่าง ทำให้การตกทอดมรดกนั้นเป็นไปตามลำดับของทายาทตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 1629 เป็นการบัญญัติถึงสิทธิในการรับมรดกของทายาทโดยธรรมประเภทญาติไว้อย่างกว้างตามหลักสายโลหิต ซึ่งตามหลักแล้วหากเป็นบุคคลที่อยู่ในลำดับทายาทตามมาตราดังกล่าวมีสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดก เว้นแต่ทายาทจะเสียสิทธิในการรับมรดกโดยการถูกกำจัด หรือตัดสิทธิในการรับมรดก สละสิทธิในการรับมรดก หรือด้วยเหตุแห่งอายุความ แต่ในกรณีบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่โดยการไม่ได้ให้การอุปการะเลี้ยงดู ไม่ได้มีการอบรมสั่งสอนบุตรตามสมควรแก่ฐานะรูป ละครึ่งหรือกระทำกรอันไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อบุตรในขณะที่เป็นผู้เยาว์ อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อหน้าที่ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในขณะที่เป็นผู้เยาว์ อีกทั้งเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมีการกำหนดหน้าที่และความผิดของบิดามารดาในฐานะผู้ปกครองไว้ บิดาหรือมารดาผู้นั้นยังคงมีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทลำดับที่ 2 เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้บิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกไป ด้วยเหตุนี้ จึงต้องเป็นไปตามหลักการตกทอดของมรดก กล่าวคือ หากบิดาหรือมารดายังมีชีวิตอยู่มรดกก็จะตกทอดแก่บิดามารดาในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก แม้ว่าจะเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ก็ตาม ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับทายาทโดยธรรมลำดับอื่น และอาจไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดกที่ต้องการให้ทรัพย์สินของเจ้ามรดกตกทอดไปยังทายาทสนิทเพื่อจะได้ดูแลรักษาทรัพย์สินนั้นต่อไป เนื่องจากปัญหาความไม่ครอบคลุมของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงศึกษาเรื่องสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดา

ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้มีบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลเป็นการทำให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ว่าเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนได้บกพร่องต่อหน้าที่หรือไม่ กรณีใดจึงจะถึงว่าเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่ และในกรณีที่บิดามารดาซึ่งเสียสิทธิในการรับมรดกโดยการถูกกำจัดเพราะเหตุบกพร่องต่อหน้าที่ไปแล้วจะสามารถกลับคืนมามีสิทธิรับมรดกหรือไม่ อย่างไร โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศเกาหลีใต้และประเทศสหรัฐอเมริกาถึงหลักเกณฑ์ในการกำจัดบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยให้ครอบคลุมถึงการจำกัดสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

อาจารย์ที่ปรึกษา

Thesis Title	THE INHERITED RIGHT OF PARENTS WHO FAILED IN PARENTAL DUTY
Author	Piyarat Karabukkana
Thesis Advisor	Associate Professor Pinit Tipmanee
Program	Master of Laws
Academic Year	2022

ABSTRACT

Every person has the right to self-determination under the fundamental principles of liberalism and human dignity as established in the Constitution. As a result, the right and liberty to determine someone's life is guaranteed. In regard to inheritance as a property right. The law of Thailand is provided in Book 6 of Thailand Civil and Commercial Code. This is regarded as inheritance law that has been practiced for a long time since B.E. 2475 with principles that combine the old Thai law principles and new ones influenced by foreign laws. The inheritance of inheritance is an important principle. The principle of close relatives cuts distant relatives. Inheritance is according to the order of the heirs as provided by the law in article 1629 of Civil and Commercial Code of Thailand, which stipulates the right of inheritance of statutory heirs in the category of relatives broadly based on heredity. Which, in principle, if a person in the order of heir according to the said section has the right to receive the inheritance of the deceased, except the heir will lose the right to inherited by being eliminated or deprive the right of inheritance, waiver of the right to inherit or by reason of limitation. In the case of parents who fail to perform their duties by not providing care, failure to protect and teach children as appropriate to their status. Abandon or act unlawfully against a child when he was a minor, those actions are violates the duty under the civil and commercial law that requires parents to support and properly educate children during their minor years. It is also an offense under the Child Protection Act B.E. 2546, which specifies the duties and responsibilities of parents. As a result, that father or mother still has the right to inherit as the second heir because there is no provision in the law requiring parents who fail to perform their duty to lose their right to inherit. Due to the problem of incomprehensibility of existing laws, so if the father or mother is still alive the inheritance will be passed on to the parents as the statutory heirs of the deceased. Even if they are the parents who failed in parental duty

which is unfair for other statutory heirs and may not be in accordance with the intent of the inheritance law that wants the property of the deceased to pass on to the close heirs in order to continue to maintain that property

This thesis studies about the inherited right of parents who failed in parental duty whether should be amendments to provide legislation that has the effect of causing defective parents duty loses the right to inherit the child that he has failed in the duty or not, the conditions of being parents who failed in parental duty and in the event that parents who lose the right to inherit by being eliminated due to a failure to perform duty, can they return to have the right to inherit.

Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่านด้วยกัน ผู้เขียนขอกล่าวคำขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือ ความกรุณาต่อผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน โดยขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ที่ได้ให้ความเมตตากรุณารับเป็นที่ปรึกษาให้การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนการกลั่นกรองตรวจสอบ ทั้งยังรับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ ขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์เชื้อสกุล ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการและท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริกานต์ อยู่เรือง ที่ได้รับเป็นกรรมการในการพิจารณาและสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ต้องขอขอบพระคุณ บิดามารดาและพี่สาวของผู้เขียน ที่ให้การสนับสนุนเข้าใจและส่งเสริมผู้เขียนให้ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนมาจนถึงวันนี้ ขอขอบคุณท่านตาหวัดผู้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนพากเพียรเรียนกฎหมาย ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ให้ความเมตตาและให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จ ขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่ช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการหาข้อมูลทำวิทยานิพนธ์และขอขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือในการติดตามข้อมูลและการประสานงานของพี่ๆ เจ้าหน้าที่งานบัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่เอาใจใส่ต่อข้าพเจ้าตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้สามารถสร้างความรู้และความคิดที่มีประโยชน์อันควรแก่การศึกษาหรือปฏิบัติแก่ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้ ขอมอบความดีในครั้งนี้ด้วยความระลึกถึงครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำราทุกท่านที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ รวมทั้งผู้มีพระคุณของผู้เขียนทุกท่าน แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ปิยรัฐ กรพุกกะณะ

สารบัญ

บทคัดย่อ	๗
ABSTRACT	๖
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	๘
สารบัญภาพ	๙
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐาน	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.5 วิธีการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่	7
2.1 ประวัติกฎหมายมรดกของไทย	7
2.2 วิวัฒนาการของกฎหมายมรดกไทย	8
2.2.1 กฎหมายมรดกในสมัยสุโขทัย	8
2.2.2 กฎหมายมรดกในสมัยกรุงศรีอยุธยา	9
2.2.3 กฎหมายมรดกในสมัยรัตนโกสินทร์	9
2.2.3.1 กฎหมายตราสามดวง (พระอัยการลักษณะมรดก)	9
2.2.3.2 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445)	11
2.2.3.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก	16
2.3 พัฒนาการของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และบรรพ 6	17
2.4 คำนิยามและความหมาย	20
2.4.1 สิทธิหน้าที่ในการรับมรดก	20
2.4.2 ผู้มีสิทธิรับมรดก	21
2.4.3 หน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร	23
2.4.4 ความหมายของคำว่า บกพร่องต่อหน้าที่	25

2.5	หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องการรับมรดกและการเสียสิทธิในการรับมรดก	26
2.5.1	หลักการเรื่องการรับมรดก	26
2.5.2	หลักการเบื้องหลังเรื่องการเสียสิทธิในการรับมรดกในฐานะเป็นผู้ไม่สมควร	27
2.5.3	หลักการแบ่งมรดกระหว่างทายาท	28
2.6	ทฤษฎีการตกทอดของมรดก	29
2.6.1	ทฤษฎีการตกทอดมรดกทั้งกองแก่ทายาท	30
2.6.2	ทฤษฎีกองทรัพย์สิน (Theorie Du Patrimoine)	31
2.6.2.1	กองทรัพย์สินจะมีเฉพาะนิติสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นเงินทองเท่านั้น (le patrimoine ne renferme que des reports de droits pe cuniaires)	32
2.6.2.2	กองทรัพย์สินจะมีลักษณะเป็นการทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียวโดยผล ของกฎหมาย (le patrimoine est une universalite juridique)	32
2.6.2.3	กองทรัพย์สินจะเกี่ยวพันกับสภาพบุคคลจนแยกกันไม่ออก (le patrimoine est lie a la personne)	33
2.6.3	ทฤษฎีกองมรดก (Patrimoine Successora)	34
2.6.3.1	ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบซึ่งไม่เป็นการเฉพาะตัว ของผู้ตายโดยแท้	34
2.6.3.2	ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต้องเป็นของผู้ตายอยู่แล้ว ในขณะถึงแก่ความตาย	35
2.7	หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับการดูแลบิดามารดา	35
บทที่ 3	หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในประเทศไทยและต่างประเทศ	38
3.1	กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ ในประเทศไทย	38
3.1.1	เจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะมรดก	38
3.1.2	พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	38
3.1.3	การพิจารณาเรื่องสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมายไทย	41
3.1.4	ลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก	42
3.1.5	บทบัญญัติเกี่ยวกับการเสียสิทธิในการรับมรดกของทายาท	44
3.1.5.1	การถูกกำจัดเพราะยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดกตามมาตรา 1605	44
3.1.5.2	การถูกกำจัดเพราะเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606	46
3.1.6	กฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่	49

3.2	กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ ในต่างประเทศ	49
3.2.1	กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ ในประเทศเกาหลีใต้	50
3.2.1.1	กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของประเทศเกาหลีใต้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน	52
3.2.1.2	เจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะมรดก	57
3.2.1.3	สิทธิของบิดามารดาผู้ไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรในกองมรดกของบุตร ตามกฎหมายของประเทศเกาหลีใต้	59
3.2.1.4	การแก้ไขกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้	65
3.2.2	กฎหมายเกี่ยวกับการตัดสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่อง ต่อหน้าที่ในประเทศสหรัฐอเมริกา	68
3.2.2.1	กฎหมายมรดกของมลรัฐนิวยอร์ก	71
3.2.2.2	กฎหมายมรดกของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา	78
3.3	การเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่อง ต่อหน้าที่	89
บทที่ 4	ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการรับมรดกของบุตร โดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่	94
4.1	ปัญหาแนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่อง ต่อหน้าที่	94
4.2	ปัญหาลักษณะของการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกจำกัดมิให้รับมรดก	104
4.3	ปัญหาการกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่อง ต่อหน้าที่	110
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	94
5.1	บทสรุป	112
5.1.1	ประเด็นแนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่	113
5.1.2	ปัญหาลักษณะของการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกจำกัดมิให้รับมรดก	115
5.1.3	ปัญหาการกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่อง ต่อหน้าที่	117
5.2	ข้อเสนอแนะ	118
5.2.1	การเพิ่มบทจำกัดสิทธิบิดามารดาฐานเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่	119
5.2.2	การกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่	122

บรรณานุกรม

112

ประวัติผู้เขียน

133

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 3.1 ลำดับทายาทและส่วนแบ่งมรดก	80
ตารางที่ 3.2 ลำดับและส่วนแบ่งมรดกตามกฎหมายมรดกของเครือญาติ	90
ตารางที่ 3.3 เปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ของแต่ละประเทศ	95

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
รูปภาพ 1 แผนผังการนับลำดับชั้นทายาทของประเทศเกาหลี	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายมรดกของไทยมีบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรเอาไว้เป็นการเฉพาะโดยปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวดที่ 4 โดยบัญญัติให้บิดามารดามีหน้าที่ต่อบุตรในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาบุตรผู้เยาว์ในขณะเดียวกันกฎหมายฉบับดังกล่าวยังมีบทบัญญัติถึงหน้าที่ของบุตรซึ่งจะต้องตอบแทนโดยการอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาไว้เช่นกัน¹ จากบทบัญญัติของกฎหมายครอบครัวซึ่งได้มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรนั้น จะเห็นว่า กฎหมายกำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ ทั้งยังมีสิทธิในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร ซึ่งอำนาจปกครองของบิดามารดามีขึ้นนับตั้งแต่บุตรถือกำเนิดมา ซึ่งเป็นอำนาจที่ใช้ในการเลี้ยงดูรักษาบุตรให้เจริญเติบโตต่อไป และบุตรที่จะอยู่ภายใต้อำนาจปกครองนี้มีเฉพาะบุตรผู้เยาว์เท่านั้น หากบรรลุนิติภาวะแล้วย่อมไม่อยู่ภายใต้อำนาจปกครองของบิดามารดาอีกต่อไป ซึ่งปัจจุบันมีกรณีที่บิดามารดาไม่ได้ให้การอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ หรือกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้กระทำละเมิดกฎหมายต่อบุตรเสียเอง ไม่ว่าจะเป็นการทำร้าย การใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปล่อยปละละเลยจนทำให้บุตรอาจได้รับอันตราย กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือทอดทิ้ง ซึ่งลักษณะการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แต่ถึงแม้ว่าจะมีความผิดตามหลักกฎหมายดังกล่าว บิดามารดาผู้บกพร่องในหน้าที่ยังคงมีสิทธิในการได้รับมรดกของบุตร เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรค 2 วางหลักไว้ว่า ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งการเสียสิทธิในการรับมรดกตามหลักกฎหมายดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ได้แก่ การถูกกักขังมิให้รับมรดก การถูกตัดมิให้รับมรดก การสละมรดก และการเสียสิทธิการรับมรดกโดยผลของอายุความ ซึ่งกรณีเหล่านี้ไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้การคุ้มครองมรดกของผู้ตายซึ่งถูกทอดทิ้งถูกกระทำละเมิด หรือไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดาในขณะที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ททรัพย์มรดกกลับตกแก่บิดามารดาผู้บกพร่องต่อหน้าที่ในฐานะทายาท

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1564 “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้”

มาตรา 1563 “บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา”

โดยธรรม ในทางกลับกันหากในช่วงวัยเด็กเจ้ามรดกได้รับการอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูอุปการะโดยบุคคลอื่น ซึ่งอยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกที่อยู่ลำดับถัดลงไปจากบิดามารดา โดยที่บิดาหรือมารดาของเจ้ามรดกไม่เคยทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกเลย หรือทำหน้าที่ของการเป็นบิดามารดาได้ไม่ดีตามสมควร กรณีเช่นนี้เมื่อถึงคราวต้องแบ่งทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ บุคคลผู้เลี้ยงดูอุปการะเจ้ามรดกดังกล่าวกลับไม่มีสิทธิในการได้รับมรดกโดยผลของ “หลักญาติสนิท ตัดสิทธิญาติห่าง” ซึ่งเหตุผลที่ไม่มีการทำพินัยกรรมไว้นั้น อาจจะเป็นเพราะเจ้ามรดกถูกบิดาหรือมารดาที่แท้จริงทอดทิ้งไปตั้งแต่ยังเป็นเด็ก หรือเจ้ามรดกไม่ได้รับการติดต่อจากบิดามารดาเป็นเวลานาน จึงทำให้เจ้ามรดกไม่อาจทราบว่าบิดามารดานั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ หรือในบางกรณีเจ้ามรดกอาจไม่ทราบว่าบิดามารดาที่แท้จริงของตนคือใครและถูกอุปการะเลี้ยงดูโดยบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เจ้ามรดกไม่ได้มีการทำพินัยกรรมเอาไว้เป็นการเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่บิดามารดาหย่าร้างกัน และมีเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกในระหว่างที่ยังเป็นผู้เยาว์แต่เพียงผู้เดียว โดยที่อีกฝ่ายไม่ได้ทำหน้าที่เช่นนั้นมาก่อน การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ไม่ได้ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรอันเป็นหน้าที่ตามกฎหมายของบิดามารดาได้รับมรดกของบุตรในสัดส่วนที่เท่ากันนั้น กรณีเหล่านี้ อาจเป็นการไม่ยุติธรรมต่ออีกฝ่ายหนึ่งซึ่งทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรแต่เพียงผู้เดียว

ปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนไป ส่งผลให้เกิดปัญหาอันเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวซึ่งบิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยความไม่ชอบธรรม บิดามารดาแสวงประโยชน์จากบุตรหรือทอดทิ้งบุตร ซึ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาเด็กถูกละเมิด หรือถูกทอดทิ้งจากบิดามารดามากขึ้น เมื่อเด็กเหล่านั้นได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคม มีหน้าที่การงานและได้มีทรัพย์สินของตนเอง รวมถึงสิทธิหรือหน้าที่ของตน หากวันหนึ่งเสียชีวิตลงก่อนบิดาหรือมารดาที่เคยละเมิดหรือทอดทิ้งตน กฎหมายได้บัญญัติให้ทรัพย์สินของผู้ตายนั้น เป็นมรดกตกทอดแก่บิดามารดาตามสัดส่วนการได้รับมรดกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าในระหว่างที่เจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ บิดามารดาอาจไม่เคยส่งเสียเลี้ยงดู หรือบิดามารดาได้บกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดูโดยการเลี้ยงดูที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานของวิญญูชนที่เลี้ยงบุตรของตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจส่งผลเสียต่อชีวิตร่างกาย สุขภาพ อนามัย หรือทรัพย์สินของเจ้ามรดกในขณะที่มีชีวิตอยู่ก็เป็นได้ ยกตัวอย่าง กรณีที่นักแสดงสาวท่านหนึ่ง นามว่า นางสาว ต. ที่ได้ถึงแก่ความตายเมื่อช่วงปี พ.ศ. 2565 ต่อมามารดาของนางสาว ต. ปรากฏตัวว่าเป็นมารดาของผู้ตายเพื่อจัดการกิจธุระต่างๆ แทนนางสาว ต. ซึ่งจากประวัติส่วนตัวของนางสาว ต. พบว่ามารดาได้หย่าร้างกับบิดาของนางสาว ต. และไปมีครอบครัวใหม่ตั้งแต่นางสาว ต. ยังเป็นเด็กอายุประมาณ 5 ปี โดยไม่เคยมาดูแลหรือเยี่ยมเยียน ในขณะที่นางสาว ต. อยู่ในการเลี้ยงดูอุปการะของบิดาเพียงผู้เดียว แต่บิดาของนางสาว ต. ถึงแก่ความตายไปก่อน ในขณะที่นางสาว

ต. ถึงแก่ความตายมีทายาทคือ มารดาและพี่ชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน จะเห็นได้ว่า มารดาของนางสาว ต. เป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของนางสาว ต. ในลำดับที่ 2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629² ซึ่งเป็นทายาทที่ใกล้ชิดกับผู้ตายมากกว่าพี่ชายในกรณีนี้หากมีการแบ่งมรดกมารดาก็จะเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของนางสาว ต. แต่เพียงผู้เดียว ทั้งที่มารดาของนางสาว ต. จะไม่ได้ทำหน้าที่ของมารดาต่อบุตรเลย แต่เนื่องจากปัจจุบันไม่มีกฎหมายบัญญัติให้มารดาที่ไม่เลี้ยงดูอุปการะบุตรสูญเสียสิทธิในการรับมรดกไป กรณีในทำนองเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับคดีมรดกของประเทศเกาหลีใต้โดยเกิดขึ้นกับศิลปินชื่อ คุณ ฮารา ที่มีการฟ้องร้องแบ่งมรดกโดยมารดาซึ่งไม่เคยให้การอุปการะเลี้ยงดูผู้ตายในขณะที่ยังเป็นเด็ก คุณ ฮารา ได้อาศัยอยู่กับบิดาและพี่ชาย ในขณะถึงแก่ความตาย คุณ ฮารา มีทรัพย์สินจากการทำงานเป็นศิลปิน จึงทำให้พี่ชายของคุณ ฮารา ได้คัดค้านการแบ่งมรดกให้บิดาและมารดาเท่ากันโดยมองว่าเป็นการไม่ยุติธรรมต่อบิดาของตน เนื่องจากมารดาไม่เคยช่วยเลี้ยงดูบุตรเลยตลอดมา แม้ว่าในขณะที่มีการฟ้องร้องคดีแบ่งมรดกนั้น ประเทศเกาหลีจะไม่มีความหมายที่มีผลเป็นอันตัดสิทธิทายาทที่ไม่ทำหน้าที่ของบิดามารดาก็ตาม แต่นั่นถือเป็นจุดเริ่มต้นให้ประเทศเกาหลีใต้ต้องมีการทบทวนถึงบัญญัติกฎหมายมรดกและท้ายที่สุดก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายในการตัดสิทธิของทายาทที่เป็นบิดามารดาซึ่งได้บกพร่องต่อหน้าที่ เพื่อเป็นการคุ้มครองมรดกของผู้ตายจากบิดามารดาที่ไม่ได้อุปการะเลี้ยงดู ยิ่งไปกว่านั้นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์และมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีแนวคิดความเชื่อและศาสนาต่างจากประเทศไทยได้มีบทบัญญัติกฎหมายที่ครอบคลุมถึงกรณีการตัดสิทธิบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรในขณะที่เป็นผู้เยาว์ไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนได้ทอดทิ้ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจการศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่อยู่หลายประการ ได้แก่

(1) ประเด็นแนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ เนื่องจากประเทศไทยมีการนำแนวความคิดที่กำหนดให้ผู้กระทำการบางอย่างไม่ควรมียุติ

² มาตรา 1629 ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่ากัน และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรคสอง แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) ลุง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635

ในการรับมรดกของเจ้ามรดกได้ ซึ่งหลักการเบื้องต้นหลักแนวคิดดังกล่าวคือ “หลักบุคคลไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน” โดยปัจจุบันแนวคิดนี้อยู่ในบทบัญญัติของมาตรา 1605 และมาตรา 1606 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายของไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่ทำให้บิดามารดาซึ่งบภพร่องต่อหน้าที่อาจเสียสิทธิในการรับมรดกได้ แม้ว่าการบภพร่องต่อหน้าที่เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎหมายก็ตาม กรณีเช่นนี้เป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดกหรือไม่

(2) ประเด็นลักษณะการบภพร่องต่อหน้าที่ที่อาจทำให้บิดามารดาถูกกำจัดไม่ให้รับมรดก การพิจารณาถึงลักษณะการบภพร่องต่อหน้าที่ซึ่งจะทำให้บิดามารดาอาจเสียสิทธิในการรับมรดกไป นั้นเป็นการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาให้บังคับกับกรณีของบิดามารดาซึ่งบภพร่องต่อหน้าที่เป็นการเฉพาะ ดังนั้น หากมีการบัญญัติกฎหมายก็ควรระบุให้ชัดเจนว่า จะใช้กับบุคคลที่เป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร ซึ่งได้มีการกระทำที่บภพร่องต่อหน้าที่ด้วยเจตนาในลักษณะไม่อุบายการเลี้ยงดูทอดทิ้งละเลยไม่ดูแลบุตร ไม่มีความรับผิดชอบกับการเป็นบิดามารดา หรือก่ออาชญากรรม ทารุณกรรม ต่อบุตร เมื่อพิจารณาตามหลักการพอสมควรต่อฐานานุรูปและตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด

(3) ประเด็นการกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบภพร่องต่อหน้าที่ หากมีการการเพิ่มบทกฎหมายที่สามารถกำจัดสิทธิบิดามารดาฐานเป็นผู้บภพร่องต่อหน้าที่ไม่ให้รับมรดกบุตรที่ตนบภพร่องต่อหน้าที่แล้ว แม้ว่าการบภพร่องต่อหน้าที่ของบิดามารดาจะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย แต่ก็ควรมีช่องทางที่ให้โอกาสแก่บิดามารดาได้กลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ เช่นเดียวกับมาตรา 1606 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่แม้จะเป็นการกระทำผิดในลักษณะที่ร้ายแรงก็ยังสามารถถอนข้อจำกัดสิทธิดังกล่าวได้

เนื่องจากกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าว ประกอบกับกฎหมายดังกล่าวได้มีการบัญญัติขึ้นในสภาพสังคมที่ต่างกันและมีการใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาานมากแล้ว จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงให้กฎหมายมรดกของไทยมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายในเรื่องมรดกถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายมรดกและถูกต้องตามเจตนารมณ์เจ้ามรดกอย่างแท้จริง อีกทั้งยังทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทายาทในลำดับอื่นๆ ด้วย

1.2 สมมติฐาน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะมรดกของประเทศไทยไม่ได้บัญญัติไว้ในกรณีที่บิดามารดาซึ่งกระทำการบภพร่องกับการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร ทอดทิ้งละเลยไม่ดูแลบุตร ไม่มีความรับผิดชอบในการเป็นบิดามารดา หรือก่ออาชญากรรม ทารุณกรรมบุตร ต้องถูกกำจัดสิทธิในการรับมรดก

ของบุตรถ้ามีการพิสูจน์ได้ว่าทำจริง ในปัจจุบัน เมื่อบุตรถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ทรัพย์มรดกจึงตกทอดแก่ทายาท และบิดามารดายังเป็นผู้มีสิทธิในการได้รับมรดกของบุตร ทั้งที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมาย หรือกระทำการละเมิด ทารุณกรรมบุตร ซึ่งก่อให้เกิดความสงสัยว่า กฎหมายมรดกที่ประเทศไทยใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เพียงพอต่อการพิจารณาแก้ปัญหาในการแบ่งมรดกกรณีดังกล่าวหรือไม่ สมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อคุ้มครองบุคคลในฐานะบุตรที่ถูกบิดามารดา ทอดทิ้ง หรือถูกละเมิด โดยการจำกัดสิทธิบิดามารดาผู้ซึ่งกระทำการดังกล่าวไม่ให้มีสิทธิในการรับมรดกของบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดกแล้วหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด หลักการ ขอบเขตและเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายลักษณะมรดกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายลักษณะมรดกของไทยและต่างประเทศให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ของไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อเสนอแนะและปรับปรุงแนวทางในการนำหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการรับมรดกของทายาทในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ของกฎหมายต่างประเทศมาพัฒนาและปรับใช้กับกฎหมายไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงประวัติศาสตร์กฎหมายมรดกของไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ ในกรณีที่บุตรผู้ซึ่งถึงแก่ความตายนั้นไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูตามสมควรจากบิดามารดา ถูกละเลย หรือถูกบิดามารดาแสวงหาประโยชน์จากตน มีกฎหมายใดบัญญัติคุ้มครองประโยชน์ทางทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว ในลักษณะการจำกัดสิทธิบิดามารดาในการรับมรดกของบุตรที่ตนบกพร่องต่อการปฏิบัติหน้าที่บิดามารดาหรือไม่ โดยศึกษาจากประวัติศาสตร์กฎหมายมรดกของไทยและกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา โดยศึกษาและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องและบทบัญญัติ

ของกฎหมายต่างประเทศที่มีบัญญัติไว้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวต่อไป

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์กฎหมายมรดกไทยในเรื่องสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลตำราทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาลและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาต้นร่างของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อสืบหาเจตนารมณ์อันแท้จริงของผู้ร่างกฎหมาย และค้นหาสาเหตุของปัญหาต่างๆ ต่อหน้าที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหากฎหมายมรดกของไทยในเรื่องสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด หลักการ ขอบเขตและเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายลักษณะมรดกของประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายลักษณะมรดกของประเทศไทยและต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตและสามารถนำมาปรับให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาค่าการใช้สิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่อง ให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงและการนำหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการรับมรดกของทายาทในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ของกฎหมายต่างประเทศ มาพัฒนาและปรับใช้กับกฎหมายไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการขั้นพื้นฐาน

เกี่ยวกับการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงบทนิยามและความหมายของคำศัพท์ทางกฎหมายที่มีความเฉพาะเจาะจง รวมถึงหลักการขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเบื้องต้นก่อนจะทำการศึกษารายละเอียดในขั้นต่อไป

2.1 ประวัติกฎหมายมรดกของไทย

กฎหมายมรดกเป็นเรื่องเกี่ยวกับความตาย เมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ บุคคลได้ใช้ชีวิตเพื่อแสวงหาและสะสมซึ่งทรัพย์สินสมบัติไว้มากมายเมื่อถึงแก่ความตายก็ส่งผลให้ทรัพย์สินมรดกดังกล่าวกลายมาเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทรุ่นหลัง หากย้อนกลับไปในสมัยสังคมโบราณเดิมที่ยังไม่มีกฎหมายมรดก สังคมในเวลานั้นยังมีจำนวนไม่มาก ยังไม่มีการอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าหรือชาติบ้านเมืองอย่างในปัจจุบัน ซึ่งการดำรงชีวิตในสมัยนั้น อาศัยสถาบันครอบครัวเป็นหลักเพื่อแสวงหาได้มาซึ่งทรัพย์สินต่างๆ จึงถือว่าทรัพย์สินที่สมาชิกในครอบครัวหามาได้นั้นเป็นทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมของครอบครัว โดยเมื่อสมาชิกในครอบครัวคนใดได้ถึงแก่ความตายก็ย่อมไม่กระทบถึงทรัพย์สินสมบัติของครอบครัว ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปหลักในเรื่องของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลจึงได้เกิดขึ้น ซึ่งสิทธิและความหวงแหนทรัพย์สินไม่ได้มีเพียงแต่เฉพาะตอนที่เจ้าของทรัพย์สินยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่เมื่อเจ้าของทรัพย์สินถึงแก่ความตายก็ยังคงถือสิทธิหวงแหนทรัพย์สินเหล่านั้นอยู่ โดยการสั่งการหรือมอบหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นมรดกของตนไว้ เพื่อให้โอนตกทอดไปยังผู้ที่ตนประสงค์จะให้ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สืบทอดต่อจากตน จึงได้เกิดหลักเกณฑ์หวงห้ามเป็นกฎหมายมรดกขึ้นสำหรับกฎหมายมรดกไทยตามหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีการชำระสะสางและรวบรวมจัดหมวดหมู่ตราไว้ในกฎหมายตราสามดวง โดยกฎหมายมรดกไทยปรากฏอยู่ในพระอัยการลักษณะมรดกมีทั้งมรดกที่ไม่มีพินัยกรรมและมรดกที่มีพินัยกรรม หลักการตรากฎหมายมรดกขึ้นในอดีตอ้างมูลวิาทในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์สืบเนื่องมาจากการแบ่งมรดกอันไม่เป็นธรรมจึงได้ตรากฎหมายมรดกขึ้นเพื่อรักษาความสงบสุขเรียบร้อยในบ้านเมือง จนกระทั่ง ปัจจุบันปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก

2.2 วิวัฒนาการของกฎหมายมรดกไทย

กฎหมายมรดกเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ตาย เมื่อบุคคลถึงแก่ความตาย ทรัพย์สินของบุคคลนั้นต้องได้รับการแบ่งปันให้เหมาะสม หากไม่มีหลักเกณฑ์ในการแบ่งปัน อาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทตามมาได้ โดยการจัดการทรัพย์สินของผู้ตายในแต่ละยุคสมัยก็มีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและจารีตประเพณี ณ เวลานั้นๆ การแบ่งปันทรัพย์สินให้แก่ทายาทในสมัยก่อนอาจจะยุติธรรมแต่หากนำมาใช้กับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปก็อาจจะไม่ยุติธรรมก็เป็นได้ กฎหมายมรดกจึงมีลักษณะที่แปรผันไปตามสภาพของสังคม โดยหากพิจารณาวิวัฒนาการของกฎหมายมรดกไทยอาจแบ่งได้ 3 สมัยหลักๆ ดังนี้

2.2.1 กฎหมายมรดกในสมัยสุโขทัย

หลักฐานที่แสดงถึงกฎหมายมรดกในสมัยสุโขทัยยังไม่ค่อยมีหลักฐานที่เด่นชัดเหมือนเช่นปัจจุบัน แต่หลักฐานที่พอจะกล่าวถึงกฎหมายมรดกในสมัยนั้นปรากฏอยู่บนหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 หน้าที่ 1 ซึ่งถูกสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1835 และถูกค้นพบเมื่อ พ.ศ. 2336 ที่เนินปราสาทเมืองเก่าสุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย บนศิลาจารึกพบลายจารึกข้อความว่า “...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหายกว่า หย่าเรือนพ่อเชื้อเสื่อค้ำมัน ช้างขอ ลูกเมีย เยียเข้า ไพรฟ้าข้าไท ป่าหมาก ป่าพลูพ่อเชื้อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น...” แปลความได้ว่า “ลูกเจ้า” คือ ลูกของชนชั้นเจ้านาย “ลูกขุน” คือ ข้าราชการ “ผู้ใด” คือ ประชาชน ข้อความบนศิลาจารึก หลักที่ 1 หน้าที่ 1 ในส่วนนี้กล่าวถึงสิทธิในการรับมรดกซึ่งทายาทโดยธรรมมีสิทธิรับมรดกที่พ่อแม่ทำไว้ “หย่าเรือน” คือ บ้านเรือน “ช้างขอ” คือ ช้างที่ฝึกใช้งานไว้ดีแล้วมีราคาสูงกว่าช้างป่า “เยียเข้า” คือ ยุ่งข้าว ในสมัยก่อนคนที่เป็นทาสของเจ้านาย ถือเป็นทรัพย์สินจึงมีการซื้อขายกันได้ ในสมัยก่อน “ป่าหมาก” คืออสังหาริมทรัพย์ที่เป็นสวนหมากสวนพลูที่เจ้ามรดกทำไว้ตกกับลูกมันสิ้น

ดังนั้น สิทธิในการรับมรดกในสมัยสุโขทัยตามที่ปรากฏอยู่บนหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการสืบมรดกในสมัยนั้นเป็นเช่นเดียวกับประเทศที่เจริญแล้ว และเป็นการปกครองในระบบเสรี หากไม่เป็นการปกครองในระบบเสรีทรัพย์สินสมบัติจะตกเป็นของรัฐทั้งหมด และยังแสดงให้เห็นอีกว่าในสมัยสุโขทัยยังมีทาสอยู่ คำว่า “ไพร่ฟ้าข้าไท” เมื่อเจ้ามรดกตายแล้วย่อมตกทอดแก่ทายาทให้มีกรรมสิทธิ์ในตัวของข้าทาสบริวาร³

³ กฤษฏา บุญยสมิต, “เอกสารประกอบการบรรยาย ลักษณะสังคม การปกครองและกฎหมายสมัยสุโขทัย ครั้งที่ 1” (ประกอบการเรียนการสอนวิชา น.462 ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 12 กันยายน 2562) น.6.

2.2.2 กฎหมายมรดกในสมัยกรุงศรีอยุธยา

กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายเก่าตราขึ้นตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 3 หรือ สมเด็จพระเอกาทศรถ แต่หลักฐานที่หาได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ได้ทรงให้ชำระสะสางและรวบรวมกฎหมายเก่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยรายละเอียดเกี่ยวกับพระอัยการลักษณะมรดกจะขอกกล่าวในหัวข้อถัดไป

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยาเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะมรดกอีกอย่างหนึ่ง ปรากฏในจดหมายเหตุลาลูแบร์ ข้อความว่า “...การรับทรัพย์มรดกและสืบสกุลในวงศ์ตระกูลนั้นๆ ตกอยู่แก่ภรรยาหลวงทั้งสิ้น และถึงบุตรภรรยาหลวงเป็นผู้ได้รับมรดกบิดามารดาเสมอภาคกัน ภรรยาน้อยและบุตรภรรยาน้อยนั้น ผู้สืบสกุลบิดาอาจจะขายส่งไปก็ได้ จะได้อะไรบ้างหรือไม่ได้สุดแท้แต่ผู้สืบสกุลจะอำนวยความสะดวกให้หรือบิดาหยาบยกให้ปันด้วยมือเสียแต่ก่อนสิ้นชีพไปเด็ดขาดแล้วเท่านั้น บุตรที่เกิดจากเมียน้อยก็ขายส่งไปให้เป็นเมียน้อยตามเหล่า...”⁴

2.2.3 กฎหมายมรดกในสมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นยุคที่มีความสำคัญสำหรับกฎหมายมรดก เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากกฎหมายเก่าไปสู่กฎหมายใหม่ที่ทันสมัยและได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก แต่ก็ยังคงผสมผสานไว้ซึ่งจารีตประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ ทำให้กฎหมายมรดกในปัจจุบันมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากประเทศอื่นๆ โดยจะไล่เรียงลำดับการวิวัฒนาการของกฎหมายมรดก ตั้งแต่กฎหมายเก่าไปจนถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 มีรายละเอียดดังนี้

2.2.3.1 กฎหมายตราสามดวง (พระอัยการลักษณะมรดก)

กฎหมายลักษณะมรดก คือ ลักษณะมูลวิาทด้วยแบ่งปันมรดกปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เบื้องต้นแห่งลักษณะมรดก มีข้อความว่า

“...จะกล่าวลักษณะมูลวิาท อันมีในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้นว่า อะธัมมะทายัชชะวิภัตตะภาคัง คือว่าส่วนที่จะแจกมรดกแก่กันมิได้เป็นธรรม เกิดแต่เอกุนะติงฆมูลวิาท 29 ประการ อันมนัสราจารีย์กล่าวไว้ ฝ่ายสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์เจ้าผู้ผ่านพิภพทูลรัยราชในกรุงเทพมหานครทรงตราพระราชบัญญัติจัดเป็นบทพระอัยการชื่อว่าสาขาคติมีมาตราออกไปโดยยุติธรรม ควรแก่บุคคลที่จะได้สินเดิมสินสมรส อันเป็นทรัพย์มรดกแห่งผู้มรณภาพ โดยมีบรรดาศักดิ์ และหาบรรดาศักดิ์มิได้ตามพระราชกฤษฎีกาอันสืบๆ มาดังนี้...”⁵

⁴ ชิมง เดอ ลา ลูแบร์, *ลาลูแบร์เป็นจดหมายเหตุ พงศาวดารสยาม ครั้งกรุงศรีอยุธยา* เล่ม 2 (กรมหมื่นนราธิป ประพันธ์พงศผู้แปล, มปป. 2457) น.180.

⁵ *ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง* (เล่ม 2, มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง 2482) 141.

กฎหมายลักษณะมรดก คำว่า “มรดก” ในแต่ละยุคเขียนแตกต่างกันไป คือ “มฤตก” และ “มรฎก” แต่ทั้ง 3 คำ ต่างก็มีความหมายเช่นเดียวกัน ในกฎหมายตราสามดวงนั้น พระอัยการลักษณะมรดก อยู่ในลักษณะมูลวิวาท 29 ประการ คาดว่าเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้น โดยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมใน พ.ศ. 2155 แต่ในตัวกฎหมายระบุพระนามของสมเด็จพระเอกาทศรถ เป็นผู้ทรงตรากฎหมายลักษณะมรดกขึ้น แบ่งออกทั้งสิ้น 51 บท⁶

กฎหมายลักษณะมรดกมีหลักการเกี่ยวกับการเสียชีวิตเป็นทายาทเนื่องจาก เป็นผู้ยกย้ายปิดบังทรัพย์มรดก หลักการเกี่ยวกับทายาทที่คิดร้ายต่อเจ้ามรดก กฎหมายลักษณะมรดก ถือเอาข้อที่ทายาทได้รักษาใช้ปลงศพเจ้ามรดกเป็นข้อสำคัญ ทายาทคนใดไม่รักษาใช้ปลงศพเจ้ามรดก จะเรียกเอามรดกไม่ได้ ตกอยู่ในลักษณะที่เรียกว่าญาติไม่เป็นมิตรกับผู้ตาย

สำหรับมรดกไม่มีพินัยกรรม ตามกฎหมายลักษณะมรดกให้แบ่งมรดกเป็น 4 ภาค คือ ภาคหลวง ภาคบิดามารดา ภาคญาติรวมทั้งบุตร และ ภาคภรรยา โดยวิธีแบ่งมรดก สามารถแยกพิจารณา คือ การแบ่งมรดกชาย การแบ่งมรดกหญิง การแบ่งมรดกพระภิกษุ การแบ่งมรดกพราหมณ์ และการแบ่งมรดกผู้ถือศาสนาอิสลาม โดยรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิโดยธรรม ในการรับมรดกในส่วนของกฎหมายลักษณะมรดกนั้นจะขอกล่าวในบทถัดไป

สำหรับมรดกมีพินัยกรรม กฎหมายลักษณะมรดก บทที่ 49 กำหนดให้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานลูกนั่งครบตามฐานานุรูปของผู้ทำพินัยกรรม ดังนี้

พระสงฆ์ให้มีผู้เฒ่าผู้แก่นั่ง 3-4 คน

พราหมณ์ให้มีพระสงฆ์และพราหมณ์นั่ง 4-5 คน

ผู้มีบรรดาศักดินา 10,000 ให้มีผู้นั่ง 9-10 คน

ผู้มีนา 1,000 ถึง 800 ให้มีผู้นั่ง 7-8 คน

ผู้มีนา 600 ถึง 400 ให้มีผู้นั่ง 5-6 คน

ขุนหมื่นพันทนาย ให้มีผู้นั่ง 4-5 คน

ไพร่เป็นดี ให้มีผู้นั่ง 3-4 คน

พยานเหล่านี้มีหน้าที่ต้องเล็งดูอาการของผู้ป่วยว่าหนักหรือเบา การให้ถ้อยคำ ของผู้ทำพินัยกรรมเป็นปกติหรือพั่นเพื่อน และพยานผู้ลูกนั่งต้องถามผู้ป่วยก่อนถึง 3 มื้อ 3 หน ต่อเมื่อถ้อยคำเป็นปกติ ไม่พั่นเพื่อนจึงให้ฟังเอาเป็นพินัยกรรม ถ้าพยานไม่สอบถามและ ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายลงภายในเวลาที่กำหนดไว้ตามลำดับชั้นศักดินาจะฟังเอาเป็นพินัยกรรม ไม่ได้ต่อเมื่อพั่นกำหนดไปแล้วถึงแก่ความตายจึงจะฟังเอาเป็นพินัยกรรมได้

⁶ พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, *กฎหมาย เล่ม 1 สำหรับผู้พิพากษาแลทนายความ* (โรงพิมพ์กองสุโขทัย 2447) 608-641.

2.2.3.2 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445)

กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายเก่าที่ใช้กันมาอย่างยาวนาน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระองค์ทรงเริ่มมีแนวคิดที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะมรดก แต่การที่จะจัดทำไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องใช้เวลานานกว่าจะแล้วเสร็จ การปรับปรุงกฎหมายในช่วงนั้นจึงเป็นลักษณะการตราพระราชบัญญัติเป็นเรื่องๆ เพื่อบังคับใช้ไปพลางก่อน สำหรับกฎหมายลักษณะมรดกนั้นได้มีแนวคิดที่จะร่างเป็นพระราชบัญญัติลักษณะมรดกเช่นเดียวกัน โดยเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114 (พ.ศ. 2438) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงมีลายหัตถเลขาถึงกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา สภานายกรัฐมนตรี ข้อความว่า

“...กฎหมายลักษณมรดก ตั้งแต่เรื่องรับฟ้องตลอดจนถึงการตัดสินแบ่งเป็นกฎหมายเก่าแก่ผิดกาลผิดสมัยซึ่งเป็นไปอยู่มาในบัดนี้ และอย่างหลายประการนักจนการที่บังคับบัญชาตัดสิน ก็ต้องผ่อนผันยกเยื้องไป ตามเคยบ้างตามเห็นสมควรแก่ยุติธรรมบ้าง เกือบจะเป็นอันไม่ได้ใช้ตามกฎหมายแทบทุกเรื่อง เมื่อการเป็นเช่นนี้ก็เห็นว่าเป็นอย่างอื่นไม่มีกฎหมาย

การซึ่งบังคับบัญชาความซึ่งไม่มีกฎหมายเป็นหลักก็ย่อมจะหนักไปบ้างเบาไปบ้าง ฉันทมีความรำคาญใจมานานแล้วการซึ่งกฎหมายมรดก ไม่สมควรแก่เวลาซึ่งจะใช้ได้อย่างเท่านี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชดำริที่จะแก้ไข แต่งเริ่มขึ้นได้บ้างก็มาแล้วหาสำเร็จได้ไม่ ด้วยเป็นการที่ต้องพระราชดำริพระองค์เดียว พระราชธุระมาก การก็ค้างอยู่...

...อนึ่งความมรดกนี้ ก็เป็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องด้วยทรัพย์สินสมบัติของคน ทั้งปวงทั่วไปเห็นว่าควรที่จะต้องแก้กฎหมายมรดกเสียแต่เนิ่นด้วย กฎหมายมรดกเมืองเรา ยากที่จะเลียนแบบประเทศหนึ่งประเทศใดเหมือนกฎหมายอื่นๆ เพราะประเพณีบ้านเมืองไม่เหมือนกัน แต่ถ้าได้พิจารณาเลือกกันดูก็เห็นว่าพอทำเป็นกฎหมายอันหนึ่งให้สมควรแก่กาลแลเทศได้ ให้เธอแจ้งต่อที่ประชุมรัฐมนตรี ขอให้คิดการเบื้องต้นที่จะให้มีกฎหมายมรดกขึ้นใหม่ ให้ทันศกกาลเวลาด้วย...”⁷

ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114 (พ.ศ. 2438) ที่ประชุมรัฐมนตรีได้คัดเลือกกรรมการพิเศษตรวจร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรดก คือ

1. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ
2. หม่อมเจ้าเพิ่ม
3. ศรี ธรรมราชา

⁷ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม พระราชหัตถ์ถึงกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา (24 กุมภาพันธ์ 2438).

4. อนุชิต ชาญไชย, งามเมือง

5. พระยาประสิทธิ์ ศุภการ⁸

เมื่อวันที่ 7 มีนาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ นำทูลเกล้าฯ ถวายร่างกฎหมายส่วนมรดก ข้อความว่า

“...ด้วยข้าพระพุทธเจ้าทราบเกล้าฯ ว่ารัฐมนตรีได้ตั้งกรรมการขึ้นให้ร่างกฎหมายส่วนมรดก เพื่อจะเปลี่ยนแปลงกฎหมายเดิม แลทราบเกล้าฯ ว่ามีพระราชประสงค์ดังนี้แลเห็นว่ากรรมการซึ่งรัฐมนตรีตั้งนั้น ยังไม่ได้ลงมือทำไปได้เพียงไรข้าพระพุทธเจ้าจึงได้คิดร่างขึ้นฉบับหนึ่ง หวังว่าจะได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายในการสมโภชใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท...”

“...วิธีร่างพระราชบัญญัตินี้ ความประสงค์ของข้าพระพุทธเจ้ามีอยู่อย่างหนึ่งคือจะให้รวมอยู่ในกฎหมายทั้งหมดซึ่งเรียกว่า โคด ได้ แลข้อความต่างๆ ซึ่งกล่าวในร่างพระราชบัญญัตินี้...”⁹

ร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรดกของพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ รายละเอียดพระราชบัญญัตินี้ มีข้อความในบทคำนำว่า

“...ผู้ร่างตั้งใจว่าข้อต่างๆ ในกฎหมายเดิม ซึ่งบุคคลสมัยนี้เห็นว่าไม่เป็นยุติธรรมจะได้ยกเลิกเสีย มรดกนั้นยกแบ่งให้แก่บุตร หลาน เหลน ทั้งสิ้น เว้นไว้แต่ภาคกรรยาซึ่งคงตามกฎหมายเดิมส่วนราษฎรสามัญ

สิ่งที่ผู้ร่างรู้สึกว่ายากนั้น คือ สินเดิมและสินสมรส มีคนบอกผู้ร่างว่าควรเลิกเสียทีเดียวแต่ผู้ร่างได้ปรึกษาเห็นว่าสินเดิมนั้น เป็นสิ่งแลเป็นธรรมเนียมสำคัญในระหว่างผิวเมียกลัวว่าจะเลิกไม่ได้ แต่ในร่างนั้นเป็นที่ยากแก่ผู้ร่างมาก ด้วยเหตุว่ากฎหมายเรื่องสินเดิมนั้นมีอยู่ชัดก็จริงแต่ไม่รอบคอบ แลในเวลาที่จะพิพากษาก็เป็นทีลำบากเพราะเป็นสิ่งที่สืบเอาความจริงไม่ได้โดยมาก ในพระราชบัญญัตินี้จึงบังคับให้ผิวเมียมีหนังสือแก้กัน ดังที่ปรากฏในกฎหมายแต่แรกมา แต่ในเรื่องสินเดิมนั้นอย่างไรๆ ก็ดี คงไม่หายยากลงได้ เว้นไว้แต่จะยกเลิกสินสมรสผู้ร่างเห็นว่าพอยกได้สิ่งที่แปลกในพระราชบัญญัตินี้ก็อย่างหนึ่งนั้น คือทรัพย์สินส่วนตัวของหญิง เพราะผู้ร่างสังเกตว่ามีมากขึ้นแล้วแลยังไม่มีการกฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้เป็นตอนที่หนึ่ง ควรจะต้องมีอีก 2 ตอน คือส่วนพินัยกรรม แลหน้าที่สมุหมรดก...”¹⁰

⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม (25 กุมภาพันธ์ 2438).

⁹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม ร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรดก (7 มีนาคม 2440).

¹⁰ อ้างแล้ว 15

ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มีนาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) มีหนังสือจากกรมราชเลขาณการถึงพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ มีข้อความว่า

“...ด้วยได้รับร่างกฎหมายมรฎก อ่านโดยตลอดแล้วเป็นที่พอใจยิ่งนัก มีแต่ข้อที่สงสัยบ้างเล็กน้อย ซึ่งจะตัดสินใจของตัวเองยังไม่ทันในเวลานี้ และต้องการพูดโต้ตอบเล็กน้อยก็คงจะแจ่มแจ้งจะได้เอาขึ้นอ่านในที่ประชุมเสนาบดีก่อน ขอให้เร่งสภาทำเรื่องพินัยกรรมแลสมุหมรฎกต่อไป...”¹¹

เบื้องต้นร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรฎก ได้ร่างไว้ทั้งสิ้น 31 มาตรา เป็นการแบ่งมรฎกไม่มีพินัยกรรมในเรื่องสิทธิโดยธรรมในการรับมรฎก

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 6 กันยายน ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) กรรมการพิเศษตรวจร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรฎก ได้ประชุมปรึกษา 66 คราวประชุม และได้ตรวจร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรฎก มอบให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ นำร่างพระราชบัญญัติมาเสนอและชี้แจงในที่ประชุมรัฐมนตรี โดยรายละเอียดร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรฎก ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) แบ่งออกเป็น 8 หมวด คือ

หมวดที่ 1 ว่าด้วยนามพระราชบัญญัติ

หมวดที่ 2 ว่าด้วยลักษณะพินัยกรรม

หมวดที่ 3 ว่าลักษณะแบ่งปันมรฎก

หมวดที่ 4 ว่าด้วยลักษณะเจ้าหนี้ลูกหนี้ของผู้มรฎกภาพ

หมวดที่ 5 ว่าด้วยลักษณะผู้ซึ่งไม่ควรได้ทรัพย์มรฎก

หมวดที่ 6 ว่าด้วยลักษณะค่าธรรมเนียม

หมวดที่ 7 ว่าด้วยลักษณะปรับโทษ

หมวดที่ 8 ว่าด้วยหน้าที่ศาลซึ่งจะพิจารณาคดีมรฎก¹²

แต่อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรฎก ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ไม่ได้มีประกาศออกบังคับใช้

จนในเวลาต่อมาได้มีการร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมรฎกฉบับหนึ่ง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรฎก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ข้อความระบุว่า

¹¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม หนังสือกรมราชเลขาณการถึงพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ (8 มีนาคม 2440).

¹² อ้างแล้ว 17

“...กฎหมายลักษณะมรดกที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ ที่ศาลได้พิพากษาอยู่มักถือตามพระบรมราชวินิจฉัย เช่นในเรื่องญาติใกล้ชิดญาติไกล การเป็นอย่างหนึ่งกฎหมายเป็นอย่างหนึ่งดั่งนี้ไม่สมควร ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้ร่างเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบางมาตราตามนิยมที่ใช้อยู่เดี๋ยวนี้เห็นด้วยเกล้าฯว่าจะไม่มีผู้มีใครเถียงนัก การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ...”¹³

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก เมื่อ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) สำคัญของพระราชบัญญัตินี้ได้ปรับปรุงวิธีการแบ่งมรดกระหว่างภาคญาติของผู้ตาย และวิธีการแบ่งมรดกหญิงที่เป็นภรรยาชาย และในคดีเรื่องใดที่ศาลเห็นว่าการแบ่งมรดกผิดความยุติธรรมมากก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศาลมีอำนาจนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเป็นพิเศษได้

การฟ้องความมรดกแต่เดิมถ้าทุนทรัพย์เกินกว่า 10 ชั่ง (800 บาท) ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตก่อน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงรำคาญพระทัยอยากให้มีการแก้ไขกฎหมายลักษณะมรดกพระองค์ทรงมีลายหัตถเลขาถึงกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา ข้อความว่า

“...ธรรมเนียมที่ได้ตั้งขึ้นไว้ครั้งนั้น ถ้าฟ้องมรดกเงินเกิน 10 ชั่ง ขึ้นไปในกรุงต้องส่งฟ้องมายังกระทรวง นำขึ้นกราบบังคมทูลก่อน ต่อได้พระบรมราชานุญาตให้ว่าที่ศาลฎาที่เมืองจึงจะว่าที่ศาลที่เมืองนั้นได้ เว้นไว้แต่ความที่ทุนทรัพย์ต่ำกว่า 10 ชั่ง จึงจะส่งฟ้องศาลว่าความได้ตามธรรมเนียมเดิม

ส่วนความมรดกที่มีทุนทรัพย์เกิน 10 ชั่ง ซึ่งมีได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตก็พระราชทานให้ข้าราชการ ล้อมวังบ้าง ตำรวจบ้าง มหาตเล็กบ้าง ชำระเป็นความรับสั่งแลจึงนำขึ้นกราบบังคมทูล ทรงตัดสินไปเสร็จบ้าง ให้ลูกขุนปรึกษาบ้าง...”¹⁴

แต่เดิมความมรดกที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า 10 ชั่ง (800 บาท) ต้องคัดฟ้องขึ้นกราบบังคมทูลก่อน แต่ธรรมเนียมดังกล่าวได้ยกเลิกแล้วโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ร.ศ.118 (พ.ศ. 2442)¹⁵ ข้อความว่า

“...แต่นี้ต่อไปให้ยกเลิกธรรมเนียมคัดฟ้องความมรดก ซึ่งมีทุนทรัพย์เกิน 800 บาทที่เคยคัดขึ้นกราบทูลแต่ก่อนนั้นเสีย ให้ศาลรับฟ้องบังคับบัญชาไปทีเดียว เว้นไว้แต่ความบางเรื่อง

¹³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรมร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก (19 พฤษภาคม 2440).

¹⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (เชิงอรธ 6).

¹⁵ กฎ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม แล สภานายกข้าหลวงพิเศษ (โรงพิมพ์กองละหุโทษ 2445) น.4.

ซึ่งเห็นแก่ความยุติธรรม ที่ควรจะนำความขึ้นกราบทูลจึงให้นำความขึ้นกราบทูลแล้วแต่เสนาบดี จะเห็นควร...”

พระราชหัตถเลขาตั้งกล่าวนั้น เป็นที่มาของกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม กฎที่ 13 ว่าด้วยฟ้องมรดกไม่ต้องนำทูล¹⁶ ความว่า

“...ด้วยในเรื่องฟ้องมรดก เดิมต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอรับ พระราชทานพระบรมราชานุญาต เพื่อที่จะพิจารณาความนั้นต่อไป ณ บัดนี้ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดให้ศาลชำระความมรดกโดยที่ไม่ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลก่อน สำเนาลายพระหัตถเลขา ได้คัดมาให้ด้วยแล้ว

แต่เมื่อจะตัดสินความมรดกตามกฎหมายตรงไปแล้ว จะเห็นว่าเป็นการ เคลื่อนคลาดแก่ความยุติธรรม ลายพระราชหัตถเลขาข้างปลาย ก็ยังพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ผู้พิพากษามีอำนาจนำความขึ้นกราบบังคมทูลอย่างเดิมได้...”¹⁷

แม้ว่าจะมีการยกเลิกธรรมเนียมคัดฟ้องความมรดก แต่พระเจ้าแผ่นดินยังคง มีพระราชอำนาจที่จะทรงวินิจฉัยคดีมรดกที่ผิดแผกแตกต่างไปจากกฎหมาย ตัวอย่างเช่น คำพิพากษา ฎีกาที่ 455/121 ทรงวินิจฉัยว่า

“...ยายอายุ 80 ปี มีหลานชายคนหนึ่ง หลานมีภรรยาเกิดบุตรด้วยกันสองคน ยายมีกระบือ 100 กระบือ ราคา 800 เหรียญ ได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่หลานทั้งสิ้น ซึ่งเป็นที่เล็งเห็น อยู่ด้วยกันว่า ยายคงยกให้โดยเชื่อว่าหลานจะเลี้ยงดูตนจนตลอดชีวิต แต่หากเป็นคราวเคราะห์หลาน จึงซิงตายเสียก่อน เวลาตายหลานมีเงินสดอยู่ 200 เหรียญเศษ เป็นทรัพย์ที่หาได้ในระหว่างอยู่กับ ภรรยา ปัญหาจึงมีว่ามรดกหลาน คือ กระบือ 100 กระบือกับเงินเหรียญ 200 เหรียญ จะควรแบ่ง อย่างไร ถ้าแม้ว่าแบ่งตามกฎหมายมรดกหลานจะต้องตกแก่ภรรยาและบุตรเท่านั้น ฝ่ายยายไม่ได้ มรดกจะต้องอดตาย เพราะผิดความประสงค์ที่ตนได้มุ่งหมายไว้ ว่าหลานจะเลี้ยงดูตนได้

กรรมการศาลฎีกาได้นำความขึ้นกราบบังคมทูล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเงิน 200 เหรียญแจกแก่บุตรส่วนหนึ่งภรรยาส่วนหนึ่ง แต่กระบือนั้นแบ่งเป็นสองส่วนให้ยาย ของผู้ตายส่วนหนึ่ง ภรรยาของผู้ตายส่วนหนึ่ง ดังนี้เป็นราชธรรมพิเศษ...”

ต่อมา เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) กรมหมื่นราชบุรีดิเรก ฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ทูลเกล้าถวายร่างแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะมรดก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ข้อความว่า

¹⁶ อ้างแล้ว 3.

¹⁷ พระยารามบัณฑิตสิทธิเศรณี, กฎหมายมรดก (พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

“...ด้วยพระราชบัญญัติลักษณะมรฎกที่ได้ออกเมื่อปีกลาย ข้าพระพุทธเจ้าหาได้ทันนึกถึงเรื่องบุตรบุญธรรมไม่ ณ บัดนี้จึงมีการฉกฉวยกันขึ้น ถ้าทรงพระราชดำริเห็นว่าบุตรบุญธรรมควรได้มรฎก ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายร่างพระราชบัญญัติที่จะแก้พระราชบัญญัติปี 121 ถ้าทรงพระราชดำริเห็นว่าบุตรบุญธรรมไม่ควรได้รับมรฎก ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานถอนร่างพระราชบัญญัตินี้เสีย...”¹⁸

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) พระราชกระแสถึงกรมหมื่นราชบุรุษตรีเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ข้อความว่า

“...ข้อที่จะพิจารณาเดี๋ยวนี้มีแต่เพียง มาตรา 1 ซึ่งอ้างกฎหมายเก่า ในการที่จะพิจารณาว่าเป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่ กฎหมายเก่าเลื่อนลอยไม่พอเป็นช่องที่จะให้ได้ซึ่งผู้ตายรับเลี้ยง แต่ไม่ได้ต้องให้รับมรฎก ว่ากล่าวมรฎกผู้ตายจากบุตรหลานของผู้ตายได้...”¹⁹

แต่อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขลักษณะมรฎก ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) ไม่ได้ประกาศบังคับใช้ เนื่องจากยังมีประเด็นให้ต้องพิจารณาเพิ่มเติม

2.2.3.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

นายอาร์. กียอง กรรมการร่างประมวลกฎหมาย ได้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นหัวหน้ากรรมการร่างประมวลกฎหมายในปี พ.ศ. 2461 ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2455 ในส่วนที่เกี่ยวกับมรดกได้มีการร่างเป็นภาษาอังกฤษไว้แล้ว แต่ยังไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย จนกระทั่งหลังจากการประชุมคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2469 โดยมีพระยาพิชัยญาติ นายกรรมการร่างประมวลกฎหมาย และเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้นำร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่คณะกรรมการชาวฝรั่งเศสเคยร่างไว้มายกกร่างใหม่ โดยที่ประชุมได้กำหนดเรื่องครอบครัวไว้ในบรรพ 5 และเรื่องมรดกไว้ในบรรพ 6²⁰

การจัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ได้ดำเนินการยกกร่างและพิจารณาตรวจแก้ทำนองเดียวกับบรรพ 5 ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2475 โดยการใช้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเดิมที่คณะกรรมการชาวฝรั่งเศสเคยร่างไว้ประกอบกับ

¹⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขลักษณะมรดก ร.ศ. 122 (21 กรกฎาคม 2446).

¹⁹ อ้างแล้ว 24

²⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, สคก.3 เล่ม 6 เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รายงานการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย (17 พฤศจิกายน 2469).

กฎหมายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) เป็นพื้นฐานในการยกร่างครั้งนี้โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการรับมรดกไม่มีพินัยกรรมและการรับมรดกมีพินัยกรรม

ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก เริ่มต้นเป็นการยกร่างเดิมที่คณะกรรมการชาวฝรั่งเศสเคยร่างไว้มายกร่างใหม่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2475 โดยนาย อาร์ กียอง หัวหน้ากรรมการร่างประมวลกฎหมาย ได้ตั้งปัญหาตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องข้อบัญญัติที่จะเขียนขึ้นเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการร่างกฎหมายเกี่ยวกับมรดกที่นำเอาหลักการกฎหมายมรดกในต่างประเทศมาผสมผสานกับนโยบายของรัฐบาลไทยเพื่อร่างกฎหมายออกมาในรูปแบบกฎหมายมรดกของไทย²¹

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2475 กรมร่างกฎหมายมีหนังสือขอเสนอร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ฉบับภาษาอังกฤษและภาษาไทย อย่างละ 30 ฉบับ เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรตรวจพิจารณาเรื่องนี้ และ “...ถ้าไม่ขัดข้องจะตั้งให้หลวงประพจน์นิติสรณ์กับหลวงประพจน์นิติสาสน์เข้าร่วมอธิบายร่างด้วย คงทำให้การพิจารณาสะดวกขึ้น...”²²

2.3 พัฒนาการของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และบรรพ 6

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว และบรรพ 6 ว่าด้วยมรดก มีข้อนำสังเกตตรงที่ทั้ง 2 บรรพ ต่างให้ใช้บทบัญญัติพร้อมกัน คือ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นต้นไป แต่เมื่อพิจารณาตั้งแต่ประกาศใช้จนถึงปัจจุบัน บรรพ 5 มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติหลากหลายครั้งด้วยกัน ในขณะที่ บรรพ 6 มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเพียงไม่กี่ครั้งเท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างกฎหมายมรดกไทยเดิมกับกฎหมายมรดกแบบตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลทางกฎหมายมาในช่วงที่มีการปฏิรูปกฎหมายไทย โดยกฎหมายมรดกไทยเดิมเริ่มต้นเป็นการจัดการทรัพย์สินของผู้ตายตามพระอัยการลักษณะมรดกในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งกฎหมายมรดกไทยเดิมถูกนำมาใช้อยู่เป็นเวลานานจนกระทั่งมาถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระองค์ทรงเริ่มมีแนวคิดที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะมรดก ให้มีความทันสมัยเหมาะสมตามกาลเวลาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการแบ่งปันทรัพย์สินมรดก จึงได้มีการพยายามร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรดก ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) แต่ท้ายที่สุดแล้วพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ไม่มีมีการประกาศใช้

²¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 131 ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ตอน 1 บันทึกของกรมร่างกฎหมายที่ 30/231 (25 สิงหาคม 2475).

²² หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, สดก.1 เล่ม 201 เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 (ลักษณะมรดก) ตอน 3 (31 มีนาคม 2475).

แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) มาใช้ไปพลางก่อนในระหว่างรอการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดกจำนวน 157 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 1599-1755 ประกอบด้วย 6 ลักษณะ โดยมีข้อสังเกตทั่วไปดังต่อไปนี้

ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 หมวด ตั้งแต่มาตรา 1599 ถึง มาตรา 1619 เป็นเรื่องโดยทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาว่ามรดกจะตกทอดแก่บุคคลใด ซึ่งผู้รับมรดกไม่ได้รับเอาไปแต่เพียงทรัพย์สินของผู้ตายเพียงอย่างเดียวแต่จะต้องรับเอาหนี้สินไปด้วย

หมวด 1 การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก ตามมาตรา 1599 มรดกตกทอดแก่ทายาทในทันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่มิให้ทายาทต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่ตน ทายาทตามมาตรา 1603 ได้แก่ผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายเรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” กับผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม” แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่ทายาทอาจเสียสิทธิรับมรดกได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายในหมวด 2, 3 และ 4 ของลักษณะ 1

หมวด 2 การเป็นทายาท มีบทบัญญัติว่าด้วยทายาทที่ถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกอันมีที่มาสืบจากกฎหมายเก่าว่าด้วยญาติไม่เป็นมิตร

หมวด 3 การตัดมิให้รับมรดก สืบมาจากกฎหมายเก่าว่าด้วยการที่บิดามารดาบอกศาลาบุตรชายหญิงใจบาปหยาบช้าไม่นับว่าเป็นบุตร

หมวด 4 การสละมรดกและอื่นๆ

ลักษณะ 2 สิทธิโดยธรรมในการรับมรดก แบ่งออกเป็น 4 หมวด ตั้งแต่มาตรา 1620 ถึง มาตรา 1645 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งมรดกไม่มีพินัยกรรม โดยกฎหมายประสงค์จะแบ่งให้เป็นธรรม ผู้รับมรดกเรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” และเมื่อได้พิจารณาตัวบทในส่วนนี้จะพบว่า กฎหมายได้คำนึงถึงความใกล้ชิดระหว่างญาติและแบ่งส่วนมรดกโดยใช้หลักการญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง เสมือนหนึ่งว่าเจ้ามรดกแบ่งให้ด้วยตนเองจนเกือบจะกล่าวได้ว่าสำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวตามธรรมดานั้น ไม่มีความจำเป็นต้องทำพินัยกรรมแบ่งมรดกไว้ เพราะวาป.พ.พ. บรรพ 6 ได้แบ่งไว้ให้ตามสภาพความเป็นจริงและความประสงค์ของผู้ตายโดยทั่วๆ ไปแล้ว

หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไปกล่าวถึงมรดกของพระภิกษุ อันมีที่มาจากกฎหมายลักษณะมรดก บทที่ 36 นอกจากนั้น มีบทบัญญัติว่าด้วยกฎหมายของผู้ที่ทำการสมรสแล้ว ซึ่งเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายลงจะต้องแบ่งทรัพย์สินกันอย่างหยาบเสียก่อน แล้วส่วนแบ่งของผู้ตายจึงเป็นมรดกตกทอด

หมวด 2 การแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมในลำดับและชั้นต่างๆ เป็นการจัดลำดับและชั้นต่างๆ ของทายาทโดยธรรม โดยมีหลักการสำคัญบัญญัติไว้ในมาตรา 1630

ให้ญาติสนิทตีสถิญาติห่าง เช่น ถ้าผู้ตายมีบุตรหลานเป็นผู้สืบสันดาน ญาติห่างออกไป เช่น พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือ ลุง ป้า น้า อา เป็นอันไม่มีสิทธิได้รับมรดกเลย แต่มีข้อยกเว้นให้บิดามารดาและคู่สมรสของผู้ตายมีสิทธิได้รับมรดกเสมอ

หมวด 3 การแบ่งส่วนมรดกของทายาทโดยธรรมในลำดับและชั้นต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ญาติ เป็นการวางหลักการแบ่งส่วนมรดกระหว่างญาติด้วยกัน และส่วนที่ 2 คู่สมรสมีหลักการสำคัญบัญญัติไว้ในมาตรา 1635 ญาติของผู้ตายซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกยิ่งห่างออกไปเท่าไร ส่วนได้รับมรดกของคู่สมรสยิ่งเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น เช่น สามียูตายมีบุตร ภริยาได้รับมรดกเท่ากับบุตร แต่ถ้าผู้ตายไม่มีบุตร แต่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ภริยามีสิทธิได้รับมรดกครึ่งหนึ่ง ญาติยิ่งห่างออกไปอีก เช่น ญาติผู้ตายจะได้รับมรดกมีแต่ลุง ป้า น้า อา ภริยามีสิทธิได้รับมรดก 2 ใน 3 ส่วน ถ้าผู้ตายไม่มีญาติเลย ภริยาได้รับมรดกทั้งหมด

หมวด 4 การรับมรดกแทนที่กัน หลักการนี้สืบมาจากหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445)

ลักษณะ 3 ว่าด้วยพินัยกรรม แบ่งออกเป็น 6 หมวด ตั้งแต่มาตรา 1646 ถึงมาตรา 1710

หมวด 1 เป็นหมวดเบ็ดเสร็จทั่วไป ว่าถึงลักษณะของการแสดงเจตนาทำพินัยกรรมอันเป็นการกำหนดการเผื่อตาย ปัญหาเรื่องการทาศพผู้ตาย การรับพินัยกรรมในลักษณะทั่วไปและลักษณะพิเศษ ตลอดจนบุคคลบางจำพวกที่จะรับพินัยกรรมไม่ได้ และความสามารถของผู้ทำพินัยกรรม

หมวด 2 แบบพินัยกรรม

หมวด 3 ผลและการตีความแห่งพินัยกรรม

หมวด 4 พินัยกรรมที่ตั้งผู้ปกครองทรัพย์ ซึ่งก่อนออกประกาศให้ใช้ ป.พ.พ. บรรพ 6 มีผู้ทำพินัยกรรมตั้งทรัสต์ตามฝรั่งซึ่งเป็นการผูกมัดทรัพย์สินไว้ไม่ให้ตกทอดเป็นกรรมสิทธิของผู้ใดคงแจกจ่ายให้แต่ผลประโยชน์อันได้จากทรัพย์สินนั้น ข้อนี้เป็นความเสียหายแก่ผู้รับทรัพย์สินและเศรษฐกิจของบ้านเมืองซึ่งตามมาตรา 1686 การก่อตั้งทรัสต์ ห้ามผลไม้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อการก่อตั้งทรัสต์เท่านั้น

หมวด 5 การเพิกถอนและการตกไปแห่งพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรม

หมวด 6 ความเสียเปล่าแห่งพินัยกรรม หรือข้อกำหนดพินัยกรรม

ลักษณะ 4 วิธีจัดการและปันทรัพย์มรดก แบ่งออกเป็น 3 หมวด ตั้งแต่มาตรา 1711 ถึง 1752

หมวด 1 ผู้จัดการมรดก สำหรับมรดกซึ่งไม่มีทรัพย์สินสมบัติมาก ไม่มีใครคิดที่จะตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นเพื่อจัดการ แต่มรดกกองใหญ่ๆ มีความจำเป็นต้องตั้งบุคคลขึ้นมาเป็นผู้จัดการมรดก สิทธิอำนาจและหน้าที่ของผู้จัดการมรดกจะมีเป็นประการใด ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยสำคัญ คือ ผู้จัดการมรดกเป็นผู้มีหน้าที่ทำบัญชีรวบรวมทรัพย์สินมรดก จัดการชำระหนี้สินของผู้ตาย และแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทตามกฎหมายหรือตามพินัยกรรม ตามกฎหมายลักษณะมรดก บทที่ 43 เมื่อบุคคลตาย เจ้าพนักงานเรียกว่า “สมุห์มรดก” เป็นผู้ทำบัญชีทรัพย์สินและจัดการแบ่งมรดก การที่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องเช่นนี้ ก็เพราะแต่เดิมจะต้องแบ่งมรดกเป็นภาคหลวงเพื่อให้หลวงได้มรดกครบถ้วนไม่ขาดตกบกพร่อง จึงมีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเข้ามาควบคุม แต่บัดนี้การแบ่งมรดกภาคหลวงได้เลิกไปแล้วการจัดตั้งผู้จัดการมรดกสำหรับทำหน้าที่ทำนองเดียวกันจึงทำได้แต่โดยผู้ทำพินัยกรรมสั่งไว้ในพินัยกรรมหรือมีผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ศาลตั้งขึ้น

หมวด 2 การรวบรวมจำหน่ายทรัพย์สินมรดกเป็นตัวเงินและการชำระหนี้กับแบ่งปันทรัพย์สินมรดกกล่าวโดยทั่วไปจะต้องมีการชำระหนี้ก่อนแล้วทายาทจึงจะปันทรัพย์สินมรดกกันได้

หมวด 3 การแบ่งมรดก

ลักษณะ 5 มรดกที่ไม่มีผู้รับ ตามมาตรา 1753 ให้ตกทอดให้แก่แผ่นดิน ทั้งนี้สืบมาจากที่มาในกฎหมายลักษณะมรดก บทที่ 48

ลักษณะ 6 อายุความ ตั้งแต่มาตรา 1754 ถึงมาตรา 1755 อายุความฟ้องเรียกร้องมรดกมีกำหนดเพียง 1 ปี กฎหมายกำหนดอายุความไว้สั้นเป็นพิเศษเช่นนี้ เพราะไม่ต้องการจะทิ้งปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของผู้รับมรดกไว้ให้เป็นปัญหาวุ่นวายเกินไป โดยมีที่มาจากกฎหมายลักษณะรับฟ้อง บทที่ 21

2.4 คำนิยามและความหมาย

2.4.1 สิทธิหน้าที่ในการรับมรดก

บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิดซึ่งถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่บุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน ส่วน “เสรีภาพ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง แม้ว่าบุคคลจะถึงแก่ความตายไปแล้ว รัฐธรรมนูญก็ยังคงมีการคุ้มครองให้ผู้ตายยังมีสิทธิใน

การจัดการทรัพย์สิน หรือการตกทอดของกองมรดกได้ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 37 ที่มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน และการสืบมรดกของบุคคล

เมื่อบุคคลใดตายลงไม่ว่าจะตายโดยธรรมชาติหรือตายโดยผลของกฎหมาย กล่าวคือ มีคำสั่งศาลแสดงว่าเป็นบุคคลสาบสูญ ทรัพย์สินสมบัติของบุคคลนั้นย่อมตกทอดไปยังทายาท สมบัติที่ตกทอดไปยังทายาทนี้เรียกว่า “มรดก”²³

มรดก ไม่ได้หมายถึงแต่เฉพาะทรัพย์สินเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ ด้วย เว้นแต่จะเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ เช่น นายแดงมีบ้านและที่ดิน และเป็นเจ้าหนี้ค่าขายสินค้าให้แก่นายดำเป็นเงิน 30,000 บาท และเป็นลูกหนี้เงินกู้จากนายขาว 100,000 บาท เมื่อนายแดงตายลง บรรดาบ้านและที่ดินก็ดี การเป็นเจ้าหนี้ค่าขายสินค้าก็ดี และการเป็นลูกหนี้เงินกู้ก็ดี ย่อมเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทของนายแดง เพราะบ้านและที่ดินเป็นทรัพย์สิน การเป็นเจ้าหนี้ค่าขายสินค้าต่อนายดำเป็นเรื่องของสิทธิ และการเป็นลูกหนี้เงินกู้จากนายขาวเป็นเรื่องของหน้าที่แต่ทายาทของนายแดงไม่จำเป็นต้องรับภาระหน้าที่ชำระหนี้เงินกู้ของนายแดงเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ทายาทได้รับ ตัวอย่างเช่น ถ้าทายาทของนายแดงได้รับทรัพย์สินมรดกน้อยกว่า 100,000 บาท ทายาทก็ชำระหนี้เงินกู้ให้นายขาวเพียงเท่าที่ตนได้รับมรดกมา แต่ถ้าทายาทได้รับมรดกมากกว่า 100,000 บาท ทายาทก็ต้องชำระหนี้เงินกู้ทั้ง 100,000 บาท ให้แก่นายขาว จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทายาทต้องรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ตายทุกประการ เว้นแต่สิ่งนั้นจะเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย โดยแท้ เช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรม เป็นต้น

2.4.2 ผู้มีสิทธิรับมรดก

ตามกฎหมายถือว่าผู้ที่จะมีสิทธิรับมรดกได้นั้นต้องเป็นบุคคล²⁴ หากมิใช่บุคคล ย่อมไม่มีสิทธิรับมรดก บุคคลที่มีสิทธิรับมรดกได้มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. ทายาทโดยธรรม หมายถึง ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งแม้ผู้ตาย ที่เรียกว่า “เจ้ามรดก” จะไม่ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้ แต่ทายาทโดยธรรมก็ย่อมมีสิทธิได้รับมรดก ในฐานะเป็นทายาทตามความเป็นจริงอยู่นั่นเอง เว้นแต่เจ้ามรดกจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้คนอื่นหมดแล้ว

²³ มรดกและการรับมรดก, สืบค้นจาก: <https://law.dpu.ac.th/upload/content/files/15.doc> เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2565.

²⁴ อัมพร ฤ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 มรดก สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2527

2. ผู้รับพินัยกรรม หมายถึง ผู้ที่มีสิทธิในทรัพย์มรดกเพราะเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกไว้ให้ ผู้รับพินัยกรรมจะเป็นใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นเครือญาติกัน แต่ทั้งนี้ ผู้รับพินัยกรรมจะต้องเป็นบุคคลตามกฎหมายโดยจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

สำหรับมรดกของพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา นั้น มีหลักกฎหมายบัญญัติว่า ทรัพย์สิ้นของพระภิกษุที่ได้มาระหว่างเป็นสมณเพศ เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นแต่พระภิกษุนั้นจะได้ยกให้ผู้ใดไปก่อนแล้วในระหว่างมีชีวิตอยู่หรือได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สิ้นให้แก่ผู้ใดไปแล้ว

การรับมรดกของทายาทโดยธรรมนั้น มีลำดับชั้นในการรับมรดกก่อนหลังกัน ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกมีอยู่ด้วยกัน 6 ลำดับ ดังนี้

1. ผู้สืบสันดาน ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ
2. บิดามารดา
3. พี่น้องร่วมบิดามารดา
4. พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
5. ปู่ ย่า ตา ยาย
6. ลุง ป้า น้า อา

การรับมรดกตามลำดับชั้นนี้ให้ใช้หลัก “ญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” กล่าวคือ ถ้ามีทายาทที่มีชีวิตอยู่และอยู่ต่างลำดับชั้นกัน ให้ถือว่าทายาทลำดับหนึ่งคือผู้สืบสันดาน โดยเฉพาะลูกเป็นทายาทที่ใกล้ชิดสนิทที่สุดของเจ้ามรดกและเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก²⁵

สำหรับคู่สมรสของเจ้ามรดกนั้น ไม่ว่าจะ เป็นสามีหรือภรรยาที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็เป็นทายาทโดยธรรมด้วย แต่กฎหมายไม่ระบุรวมอยู่ในหกลำดับนั้นเพราะบัญญัติให้สิทธิเป็นพิเศษ นอกเหนือ จากหกลำดับที่กล่าวมานี้ หลักทายาทหกลำดับนี้ไม่ใช่ว่าจะได้รับมรดกกันทุกคน แต่จะได้รับมรดกตามลำดับก่อนหลังตามที่ระบุไว้ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ถ้ามีทายาทในลำดับก่อนอยู่แล้ว ทายาทในลำดับหลังก็หมดสิทธิได้รับ เช่น มีลูกอยู่ หลานก็หมดสิทธิ หรือมีบิดามารดาอยู่ พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันก็หมดสิทธิ เป็นต้น แต่สำหรับคู่สมรสของเจ้ามรดกผู้ตาย ถ้ามีชีวิตอยู่จะมีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานและบิดามารดาของเจ้ามรดกไม่มีใครอยู่ในลำดับก่อนหรือหลังกัน เพียงแต่อาจได้รับส่วนแบ่งไม่เท่ากันเท่านั้น

²⁵ กิรติ กาญจนรินทร์, การสืบมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1607, 2551 (พฤษภาคม-สิงหาคม), ดุลพาห, 55(2). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม. น.57.

ทายาทโดยธรรมดังกล่าวนี้ ย่อมหมดสิทธิรับมรดกถ้าเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้อื่นแล้ว แต่ถ้าเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้อื่นเพียงบางส่วน ส่วนที่เหลือซึ่งไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ย่อมตกให้แก่ทายาทโดยธรรมต่อไป

2.4.3 หน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร

หากต้องการที่จะทราบว่าบิดามารดาได้กระทำหน้าที่หรือไม่ต้องพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “หน้าที่” เสียก่อน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 ได้บัญญัติให้บิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรผู้เยาว์ โดยมีลักษณะคล้ายกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ได้บัญญัติให้บิดามารดาทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ²⁶ ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

²⁶ กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2554

ข้อ 1 เด็กต้องได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีการจดทะเบียนการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
- (2) มีผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น
- (3) ได้รับการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ
- (4) ได้รับสิทธิบริการทางด้านสาธารณสุขและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วย

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

ข้อ 2 เด็กต้องมีที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมทางสังคมและได้รับการให้บริการสาธารณสุขที่ไม่เป็นผลร้ายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของเด็ก โดยผู้ปกครองอาจติดต่อสื่อสารกับชุมชนและสังคมภายนอก เพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคม

ข้อ 3 เด็กต้องได้รับการปฏิบัติด้านสภาวะการเลี้ยงดู ดังต่อไปนี้

(1) ด้านสุขภาพกาย ได้แก่

(ก) ดูแลสุขอนามัยของร่างกาย เช่น การมีสุขภาพดี การได้รับอาหารที่มีคุณค่าและมีปริมาณที่เหมาะสม การนอนหลับอย่างเพียงพอ การมีเวลานันทนาการที่เหมาะสม การมีร่างกายที่สะอาด มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างเพียงพอ และการมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะและเป็นหลักแหล่ง

(ข) ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมเมื่อเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือการดูแลจากสถานพยาบาล

(ค) ได้รับการดูแลป้องกันโรค เช่น การตรวจสุขภาพ การได้รับวัคซีนตามวัย

(ง) มีการเจริญเติบโตและการพัฒนาการสมวัย เช่น มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์การทำงานของกล้ามเนื้อ การใช้สายตา การได้ยิน และการรับรู้ภาษาเป็นไปตามพัฒนาการตามวัย

คำว่า “หน้าที่” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง กิจที่ต้องทำด้วย “ความรับผิดชอบ” คำว่าหน้าที่จึงมาพร้อมกับความรับผิดชอบ

หน้าที่ เป็นคำซึ่งถ่ายทอดนัยการผูกมัดหรือข้อผูกพันทางศีลธรรมต่อบางคนหรือบางสิ่ง เมื่อบุคคลตระหนักถึงหน้าที่ ทางทฤษฎีบุคคลนั้นจะผูกมัดตนเองกับการทำให้หน้าที่บรรลุ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของตนเองตรงแบบ “ความต้องการความยุติธรรม เกียรติยศและชื่อเสียงผูกติด” อย่างลึกซึ้งกับหน้าที่

ส่วนคำว่า “อุปการะเลี้ยงดู” มาจากคำว่า “อุปการะ” และ “เลี้ยงดู” โดยหลักแล้ว การอุปการะเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ต้องมีการรับผิดชอบต่อในเรื่องค่าใช้จ่ายจากการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งนอกจากจะเป็นการรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายแล้ว ในหน้าที่นี้ยังต้องมีลักษณะของการดูแลอบรมสั่งสอนรวมอยู่ด้วย ดังนั้น การอุปการะเลี้ยงดู จึงหมายความรวมถึง การเลี้ยง ดูแล อบรมสั่งสอน และการออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูให้แก่บุตร นอกจากนั้นในการที่จะถือว่าบิดามารดาได้ทำหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้น ยังต้องพิจารณาถึง “ความสมควร” ด้วย เนื่องจากตามหลักกฎหมายที่มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของบิดามารดาไว้ นั้น มีการกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ต้องดำเนินการไปตามสมควร ซึ่งคำว่า “ตามสมควร” ที่กล่าวถึงนั้น กฎหมายได้มีหลักให้ศาลพิจารณาในกรณีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณี ตามมาตรา 1598/38²⁷

(2) ด้านสุขภาพจิต แบ่งออกได้ ดังต่อไปนี้

(ก) มีเอกลักษณ์แห่งตน ได้แก่ การรับรู้ตนเอง เช่น การรู้จักชื่อ นามสกุล เพศ อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ ความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็ง รูปลักษณ์ และมีความเป็นตัวของตัวเองและความภูมิใจในสิ่งที่ตนทำ

(ข) ได้รับการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ด้านจริยธรรม เช่น การมีเงื่อนไขและปัจจัยภายนอกที่เอื้อด้านคุณธรรมของเด็กกรวมทั้งมีการสร้างแรงจูงใจให้เด็กประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีและงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีการเล่นอย่างเหมาะสม เช่น เล่นของเล่นที่ไม่เป็นอันตราย ไม่กระตุ้นพฤติกรรมเบี่ยงเบนและไม่ขัดขวางพัฒนาการของเด็ก

(ค) มีอารมณ์และพฤติกรรมปกติ ไม่มีปัญหาทางอารมณ์ เช่น มีความสุข สามารถควบคุมตนเองได้ แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และไม่มีปัญหาด้านพฤติกรรม

(ง) มีทักษะในการดูแลตนเอง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

(จ) สามารถแสดงออกทางสังคม เช่น เตรียมตัวเองได้อย่างเหมาะสมตามวัยในการเข้าสู่สังคม วางตัวได้เหมาะสม และสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม

(ฉ) มีสัมพันธภาพกับบุคคลภายนอกและภายในครอบครัวได้ปกติ เช่น

มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสังคม มีความผูกพัน ความไว้วางใจ และการมีสัมพันธภาพที่ดี และช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเด็กกับบุคคลแวดล้อม

²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.4.4 ความหมายของคำว่า บกพร่องต่อหน้าที่

คำว่า “บกพร่อง” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ไม่ครบบริบูรณ์เท่าที่ควรมีควรเป็น

ความหมายของคำว่า “บกพร่องต่อหน้าที่” นั้น ในกฎหมายไทยอาจไม่ได้มีการบัญญัติถึงความหมายของคำว่า “บกพร่องต่อหน้าที่” ไว้โดยตรง แต่มีการบัญญัติหน้าที่ของบิดามารดารวมถึงข้อห้ามของบิดามารดาไว้ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เมื่อพิจารณาจากหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตรในบทบัญญัติมาตรา 1564 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับหน้าที่และข้อห้ามของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก ตามมาตรา 23 และมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546²⁸ รวมทั้งมาตรา 306 และมาตรา 307 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดให้การทอดทิ้งเด็กยังถือว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย²⁹

มาตรา 1598/38 “คำอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยา หรือระหว่าง บิดามารดากับบุตรนั้น ย่อมเรียกจากกันได้เมื่อฝ่ายที่ควรได้รับอุปการะ เลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดู หรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่อัตภาพ คำอุปการะเลี้ยงดูนี้ศาลอาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณี”

²⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 23 “ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ”

“มาตรา 25 ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด ๆ โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(3) จงใจหรือละเลยไม่ให้อุปการะเลี้ยงดูหรือการดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

(5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ”

²⁹ ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 306 บัญญัติว่า “ผู้ใดทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใดเพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่า ปัญหาการทอดทิ้งเด็กที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการตั้งครมไม่พึงประสงค์ การตั้งครมโดยไม่ได้ทำการสมรส ปัญหาครอบครัวแตกแยกและทอดทิ้งบุตร บิดามารดาหย่าร้างกันภายหลังมีบุตร หรือครอบครัวมีฐานะยากจนไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรจึงทอดทิ้งเด็ก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คำว่า “**บกพร่องในหน้าที่**” จึงหมายความว่า การที่บิดามารดาไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู ไม่ได้มีการอบรมสั่งสอน หรือไม่ส่งเสริมการพัฒนาการของบุตร ตามสมควรแก่ฐานะานุรูปของบิดามารดา หรือต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของสังคม ทำการทอดทิ้ง ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบหรือการทำการละเมิด นั้นเอง ส่วนการบกพร่องต่อหน้าที่ซึ่งจะทำให้บิดามารดาเสียสิทธิในการรับมรดกต้องความร้ายแรงเพียงใดนั้น บิดามารดาต้องมีความการกระทำใดโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุตร หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุตรต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

2.5 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องการรับมรดกและการเสียสิทธิในการรับมรดก

2.5.1 หลักการเรื่องการรับมรดก

หลักการเรื่องการรับมรดกและการเสียสิทธิในการรับมรดกนั้นปรากฏที่มาจากตั้งแต่สมัยโรมันซึ่งกฎหมายมรดกของโรมันนั้นเป็นรากฐานแนวคิดที่สำคัญของหลักกฎหมายในปัจจุบัน โดยแนวคิดพื้นฐานที่ตกทอดมาสู่กฎหมายมรดกของแทบทุกประเทศซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุดมี 3 หลักการ คือ³⁰

1. หลักการสืบสิทธิทั้งมวลของผู้ตาย ซึ่งเป็นการโอนทุกอย่างเท่าที่เป็นไปได้จากผู้ตายให้แก่ทายาท อันเนื่องมาจากกฎหมายนั้นไม่ต้องการให้สภาพบุคคลขาดช่วงไป สิ่งที่ตกทอดแก่ทายาท คือ มรดก (Hereditas) โดยเป็นการสืบทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ตาย ยกเว้น สิ่งที่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ เช่น ภาระในการเป็นผู้ปกครองหรือผู้อนุบาล ภาระจำยอมส่วนบุคคล

มาตรา 307 บัญญัติว่า “ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสีย โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

³⁰ ธีรวิทย์ รักเล่ง ,บทความ “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับรับมรดก”. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เป็นต้น หลักการนี้ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ที่เรียกกันว่าหลัก (Universal Succession) ซึ่งปรากฏในกฎหมายไทยเช่นกัน

2. หลักการตกทอดทันทีของมรดก (Automatic Inheritance) เป็นการยืนยันถึงหลักความต่อเนื่องของการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ หมายความว่า เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายแม้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้นจะสิ้นไปแต่ทรัพย์สินดังกล่าวก็จะกลายเป็นกองมรดกของผู้ตายและตกทอดไปยังทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายในทันที

3. หลักเสรีภาพในการทำพินัยกรรม (Freedom of Testament) คือ หลักการที่รับรองเรื่องการตกทอดแห่งมรดกอย่างไร้ข้อจำกัด โดยถือหลักว่า เจ้ามรดกผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิที่จะจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินของตนแก่บุคคลคนใดก็ได้ตามความพอใจของตน แม้ว่าจะเป็นการจำหน่ายหลังจากที่เสียชีวิตไปแล้วก็ตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นหลักการสำคัญในกฎหมายมรดกปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเยอรมัน กฎหมายฝรั่งเศส หรือแม้แต่ในกฎหมายไทยก็เช่นกัน

2.5.2 หลักการเบื้องหลังเรื่องการเสียสิทธิในการรับมรดกในฐานะเป็นผู้ไม่สมควร

แนวคิดเบื้องหลังเรื่องการเสียสิทธิในการรับมรดกในฐานะเป็นผู้ไม่สมควร คือ หลักการที่ “บุคคลไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน” กล่าวคือ บุคคลไม่อาจถือเอาประโยชน์จากความผิดที่ตนได้ก่อขึ้น ไม่อาจถือเอาประโยชน์จากความผิดของตนเอง ไม่อาจเรียกร้องใดๆ บนความยุติธรรมของตน ไม่อาจได้รับทรัพย์สินจากอาชญากรรมของตนได้ซึ่งเป็นหลักการที่มีมาตั้งแต่สมัยโรมัน อีกทั้งยังปรากฏในหลักการตีความกฎหมาย³¹ ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ที่เรียกว่า หลักการตีความโดยเล็งผลเลิศ (Golden Rule) เพื่อไม่ให้เกิดการใช้หลักการตีความถ้อยคำตามตัวอักษร (Literal Rule) ก่อให้เกิดผลที่ประหลาดหรือไม่สอดคล้องสมเหตุสมผล หลักการตีความนี้มีสาระสำคัญว่าถ้อยคำในกฎหมายลายลักษณ์อักษรจะต้องตีความไปในทางที่ละเว้นไม่ให้เกิดผลอันไม่พึงปรารถนา เมื่อพิจารณาถึงการตีความตามตัวอักษรนั้นจะทำให้เกิดผลประหลาดในแง่ที่ขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไประบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) คือ “ไม่มีผู้ใดที่พึงได้ประโยชน์จากการกระทำผิดของตนเอง” คดี Re Sigsworth ปี ค.ศ. 1935 ที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ซึ่งบุตรฆ่ามารดาของตนเองเพื่อหวังมรดกของมารดาในฐานะที่ตนเป็นทายาทโดยธรรม ตามกฎหมาย The Administration of Estates Act 1925 ที่บัญญัติให้ผู้สืบสันดานเป็นทายาทโดยธรรม ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถือว่า ผู้ใดก็ตามที่เป็นผู้สืบสันดานเจ้ามรดกแล้ว ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกโดยไม่มีข้อแม้ อย่างไรก็ตาม ศาลอังกฤษก็ยังตัดสินว่าจำเลยซึ่งเป็น

³¹ ธานินทร์ ภัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. “การตีความกฎหมาย”, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนชาวพิมพ์จำกัด, 2545.

ผู้สืบสันดานได้ฆ่าบุพการีของตนผู้ซึ่งเป็นเจ้ามรดกจึงไม่มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกนั้น เพราะหากตีความตามตัวบทกฎหมายฉบับนี้ก็จะขัดกับหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ไม่มีผู้ใดที่พึงได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดของตนเอง” ดังนั้น การใช้และการตีความกฎหมายนอกจากจะต้องพิจารณาตามตัวอักษรแล้วต้องพิจารณาจากเหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติกฎหมายด้วย และคดี Rigg V. Palmer เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1889 ที่ศาลนิวยอร์ก ซึ่งมีประเด็นพิพาทสำคัญว่า ทายาทรับมรดกที่มีชื่อในพินัยกรรมของปู่สามารถมีสิทธิรับมรดกได้หรือไม่ หากว่าเขาได้กระทำความผิดกรรมปู่ของเขา เพื่อบังคับให้ยกมรดกเป็นของเขา คดีนี้ศาลให้เหตุผลว่า หากพิจารณากันเพียงตามตัวบทกฎหมายแล้วเมื่อพินัยกรรมนั้นมีความสมบูรณ์ก็คงต้องมอบทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทที่ได้ฆ่าเจ้ามรดก แต่ศาลก็ถือว่ากฎหมายทุกฉบับรวมทั้งนิติกรรมสัญญาอาจอยู่ภายใต้การกำกับของหลักพื้นฐานทั่วไปของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีหลักทั่วไปว่า บุคคลไม่อาจถือเอาประโยชน์จากความฉ้อฉลที่ตนได้ก่อขึ้น ไม่อาจถือเอาประโยชน์จากความผิดของตนเอง ไม่อาจเรียกร้องใดๆ บนความอยุติธรรมของตน ไม่อาจได้รับทรัพย์สินจากอาชญากรรมของตนได้ จากหลักทั่วไปดังกล่าว ศาลจึงตัดสินมิให้ทายาทผู้นั้นได้รับทรัพย์สินมรดกใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งหากบุคคลใดที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นผู้ไม่สมควรได้รับมรดกแล้วทรัพย์สินที่ได้มาจะถูกเรียกคืนสู่รัฐ ตอนแรกเป็นการพัฒนามาจากข้อเท็จจริงในเรื่องที่ทายาทฆ่าเจ้ามรดก ต่อมามีการขยายหลักการไปในเรื่องอื่นๆ รวมทั้งเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดกด้วย

2.5.3 หลักการแบ่งมรดกระหว่างทายาท

ทายาทอาจจำแนกได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ ทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามที่กฎหมายบัญญัติ เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” กับทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมเรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม” ตามมาตรา 1603 สิทธิรับมรดกของทายาทโดยธรรม เรียกว่า “สิทธิโดยธรรม” สิทธิรับมรดกของผู้รับพินัยกรรมเรียกว่า “สิทธิตามพินัยกรรม” ทั้งนี้ บุคคลคนหนึ่งอาจเป็นได้ทั้งสองฐานะ คือ ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม

ทั้งนี้ การที่มาตรา 1629 วรรคหนึ่ง จัดลำดับทายาทโดยธรรมออกเป็นหลัลำดับนั้นมิได้หมายความว่าทายาททุกลำดับมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกการจะได้รับมรดกย่อมเป็นไปตามลำดับก่อนหลัง ซึ่งหมายความว่าทายาทโดยธรรมในลำดับต้นมีสิทธิได้รับมรดกก่อนทายาทโดยธรรมในลำดับหลัง หลักการดังกล่าวเรียกว่า “หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” ซึ่งเป็นหลักการตามมาตรา 1630 วรรคหนึ่ง และเหตุที่กฎหมายได้แบ่งแยกทายาทเป็นลำดับต่างๆ และให้ญาติสนิทได้รับมรดกก่อนญาติห่าง โดยไม่ได้กำหนดให้ทายาทในทุกลำดับได้รับมรดกด้วยกันตามสัดส่วนมากนัก้อยตามที่เห็นสมควร ก็เพราะกฎหมายประสงค์จะให้มรดกตกทอดไปตามความประสงค์ของผู้ตายมากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยถือเอาความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกันเป็นเกณฑ์กำหนดลำดับดังกล่าว

การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมนั้นอาศัยหลักกฎหมายที่ว่าด้วย “หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” สามารถพิจารณาได้จากการที่มาตรา 1630 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติ ยืนยันหลักกฎหมายนี้โดยบัญญัติว่า “ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ ยังไม่ขาดสาย แล้วแต่กรณีในลำดับหนึ่งๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไป ไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลย”

แต่หลักกฎหมายนี้มีข้อยกเว้นตามมาตรา 1629 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรคสอง...” หมายความว่า หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นตามมาตรา 1630 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “แต่ความในวรรคก่อนนี้มิให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใด ยังมีชีวิตหรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ในกรณีเช่นนั้น ให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

เมื่อพิจารณาถึงลำดับการรับมรดกของทายาทโดยธรรมแล้ว จะต้องพิจารณาอีกว่า ทายาทโดยธรรมดังกล่าวเป็นทายาทที่เสียสิทธิในการรับมรดกหรือไม่ ซึ่งการเสียสิทธิในการรับมรดก มีกฎหมายวางหลักไว้ในมาตรา 1599 วรรคสอง “ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” กล่าวคือ ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกได้ตามกฎหมาย 2 ประการ คือ

1. การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. การเสียสิทธิตามกฎหมายอื่น เช่น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย เป็นต้น

โดยการเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำแนกได้ออกเป็น 4 ประการ คือ

1. การถูกกำจัดมิให้รับมรดก
2. การถูกตัดมิให้รับมรดก
3. การสละมรดก
4. การเสียสิทธิในการรับมรดกโดยผลของอายุความ

2.6 ทฤษฎีการตกทอดของมรดก

ทฤษฎีการตกทอดของมรดก³² เป็นหลักที่แฝงอยู่เบื้องหลังของบทบัญญัติกฎหมาย กล่าวได้ว่าเป็นเหตุผลในการตราและการตีความกฎหมายมรดก โดยแต่ละประเทศนั้นมีทฤษฎี

---

³² กฤษฎา กนกกุลชัย. (2557). ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่: ศึกษากรณีการ บังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ที่แตกต่างกันไปตามประเพณีวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ทั้งนี้ กฎหมายมรดกที่ปรากฏใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็ได้รับเอาทฤษฎีต่างๆ มาบัญญัติเป็นกฎหมาย เช่นเดียวกัน

2.6.1 ทฤษฎีการตกทอดมรดกทั้งกองแก่ทายาท

ทฤษฎีการตกทอดมรดกทั้งกองแก่ทายาท³³ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้คำว่า “กองมรดก” (Patrimoine Successoral) ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็น “ทรัพย์สิน” (Actif) และ “หนี้” (Passif) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของ บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้ง สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”

จากบทบัญญัติในมาตรา 1599 วรรคแรก จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือหลักทฤษฎีมรดกที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทฤษฎีที่ว่ามรดกของผู้ตายทั้งหมด รวมทั้ง สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งหมดตกทอดไปยังทายาท (Theorie De Succession Universelle) ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ใช้อยู่ในประมวลแพ่งฝรั่งเศส และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน³⁴ ตามทฤษฎีนี้ ถือว่ามรดกของผู้ตายทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน สิทธิหรือหน้าที่ย่อมตกทอดเป็น “กอง” แบ่งแยกไม่ได้ไปยังทายาท เหตุนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงใช้คำว่า “กองมรดก” ความสำคัญของทฤษฎีนี้ประการหนึ่งก็คือ การสละมรดกนั้นจะทำการสละมรดกเป็นบางส่วนมิได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1633 วรรคแรก (ทฤษฎี Indivisibilite de l'option successorale) แต่จะฟ้องกองมรดกให้รับผิดชอบในหนี้ผู้ตายไม่ได้ เพราะกองมรดกไม่ใช่นิติบุคคล เจ้าหนี้จะต้องฟ้องทายาทหรือผู้จัดการมรดก ทฤษฎีนี้จะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะในเรื่องพินัยกรรมลักษณะเฉพาะซึ่งผู้ตายทำขึ้นในกรณีเช่นนี้ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างให้ผู้ตายระบุให้ตกทอดแก่ผู้ใดก็ตกทอดแก่ผู้นั้น

ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นแตกต่างจากทฤษฎีการตกทอดของทรัพย์สินมรดกบางส่วน (Theorie De Succession Partielle) ซึ่งถือว่ามรดกมิได้ตกทอดเป็นกองไปยังทายาท หากตกทอดไปลักษณะของทรัพย์สินแต่ละอย่าง ทฤษฎีนี้มีที่ใช้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นก่อนการปฏิรูปเมื่อปี 1947 ตามกฎหมายญี่ปุ่นแยกการตกทอดแห่งความเป็นหัวหน้าครอบครัว (Succession to

³³ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ มานิตย์ จุมปา, “คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก”, 2548, กรุงเทพฯ: นิติธรรม, น.14-16.

³⁴ From German Private and commercial law (pp. 195-196), by Horn N., Kötz K. Lesser H.G., 1982, Oxford: Oxford University Press. อ้างถึงใน คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.14). เล่มเดิม.

a house หรือ Katoku Sozoku) ออกจากการตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดกธรรมดา (Succession to property) การตกทอดแห่งความเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยทั่วไปย่อมตกแก่ บุตรชายคนหัวปีของหัวหน้าครอบครัวเดิม และการตกทอดนี้รวมถึงทรัพย์สินทั้งหมดและหนี้ของหัวหน้าครอบครัวเดิม เว้นแต่ ทรัพย์สินซึ่งเป็นของส่วนตัวผู้ตายโดยแท้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 986 ส่วนการตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดกธรรมดาจะมีได้ก็เฉพาะเมื่อสมาชิกครอบครัวตาย หรือเมื่อหัวหน้าครอบครัวเดิมทำพินัยกรรม หรือยกให้ซึ่งทรัพย์สินของตนแก่ทายาทอื่นที่มีใช้ทายาทผู้รับความเป็นหัวหน้าครอบครัวใหม่ แต่ถึงแม้จะทำพินัยกรรมหรือยกทรัพย์สินดังกล่าวให้ทายาทอื่นได้ก็ตาม ทรัพย์สินบางประเภท อาทิ เครื่องมือในการเช่นไหว้บรรพบุรุษ หลุมศพ หรือบริเวณที่ฝังนั้นต้องตกเป็นของผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวคนใหม่ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสืบเนื่องของครอบครัวนั่นเอง แต่หลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นเมื่อปี 1974 ซึ่งการตกทอดแห่งความเป็นหัวหน้าครอบครัว (Katoku Sozoku) ก็ถูกยกเลิกไปและในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเฉพาะที่เกี่ยวข้องด้วย พินัยกรรมลักษณะเฉพาะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1651 (2) ก็มีลักษณะคล้าย การตกทอดบางส่วน ผลที่สำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีนี้คือ การสละมรดกจะกระทำให้มีผลได้ก็เฉพาะทรัพย์สินที่ตกทอดแต่ละรายเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการสละมรดกอาจแบ่งแยกออกจากกันได้ตามทรัพย์สินที่ตกทอดนั่นเอง (Divisibilite de l'option successorale) ทั้งนี้ ยังมีปัญหาที่ตามมา คืออะไรบ้างที่จะรวมอยู่ในกองมรดกของผู้ตายที่ตกทอดไปยังทายาท หากต้องการตอบปัญหานี้ โดยอ้างอิงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 ซึ่งได้มีการให้ความหมายของคำว่า “กองมรดก” เอาไว้แล้วก็อาจทำได้ แต่การตอบปัญหานี้ยังไม่สมบูรณ์นักเพราะมาตรา 1600 โดยลำพังไม่อาจตอบคำถามหลายๆ คำถามอย่างตรงไปตรงมา เว้นแต่จะอ้างอิงไปทำความเข้าใจร่วมกับทฤษฎีหรือหลักบางหลักที่อยู่เบื้องหลังมาตรา 1600 อีกทีหนึ่งจึงจะตอบคำถามบางคำถามเหล่านั้นได้ดี

อาจกล่าวได้ว่า “กองมรดก” ไม่ได้เกิดขึ้นในเวลาของผู้ตายถึงแก่ความตาย แต่กองมรดกมีอยู่ก่อน บุคคลถึงแก่ความตายแล้ว ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” เพียงแต่ไม่ได้มีการเรียกกองทรัพย์สินของบุคคลก่อนตายว่ากองมรดก แต่จะทำการเรียกกันในทางทฤษฎีว่า “กองทรัพย์สิน”

2.6.2 ทฤษฎีกองทรัพย์สิน (Theorie Du Patrimoine)

ทฤษฎีกองทรัพย์สิน³⁵ของบุคคลมีสาระสำคัญว่า ตัวทรัพย์สินและสิทธิตามกฎหมาย เอกชนทุกประเภทที่อาจมีราคาเป็นเงินได้ (Valeur Pecuniaire) รวมทั้งหนี้สิน (Obligations) ของบุคคลนั้นๆ ที่มีราคาเป็นเงินทองนี้ ถ้าทำการวิเคราะห์แยกกันเป็นแต่ละตัวทรัพย์สินเป็นรายชิ้น หรือตัว

³⁵ คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.16 -19). เล่มเดิม.

สิทธิเป็นรายสิทธิ ก็อาจสามารถนับเป็นทรัพย์สิน (Biens) รายชิ้นของบุคคล (คำว่า ทรัพย์สิน หรือ Beins ในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง ทั้งตัวทรัพย์ (Choses) และตัวสิทธิ (Droits) ข้อสำคัญคือต้องมี ราคา (Une Valeur Pecuniaire) ซึ่งตรงกับแนวความคิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 139 และมาตรา 138 ของไทย แต่ถ้าวิเคราะห์สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดรวมกันเป็นหนึ่งเดียว (Un Ensemble) ทั้งทรัพย์สิน และหนี้ที่อาจมีราคาเป็นเงินได้ รวมกันทั้งหมดนี้เองที่เรียกว่า “กองทรัพย์สิน” เอาไว้ว่า ได้แก่ “ที่รวมของบรรดานิติสัมพันธ์อันมีค่าเป็นเงินทองและประกอบด้วยทรัพย์สิน สิทธิและหนี้ของ บุคคลเดียวกันและซึ่งโดยกฎหมายรวมเป็นหนึ่งเดียว คือมีลักษณะทั่วไปทั้งหมด”³⁶

ตามทฤษฎีนี้ กองทรัพย์สินของบุคคลมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก กองทรัพย์สินนั้นจะมีเฉพาะนิติสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นเงินทองเท่านั้น ประการต่อมา คือ กองทรัพย์สินจะมี ลักษณะทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียว และประการสุดท้าย กองทรัพย์สินจะสัมพันธ์กับสภาพบุคคล

2.6.2.1 กองทรัพย์สินจะมีเฉพาะนิติสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นเงินทองเท่านั้น (le patrimoine ne renferme que des reports de droits pe cuniaires)

โดยเหตุที่ตัวทรัพย์และสิทธิที่มีค่าเป็นเงินทองในตัวเองทุกประเภท จึงอยู่รวมในกองทรัพย์สินทั้งสิ้น อาทิ กรรมสิทธิ์ รวมทั้งสิทธิทั้งหลายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้มีอยู่เหนือลูกหนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นสินทรัพย์ (Actif) ของกองทรัพย์สิน ส่วนหนี้สินหรือ ภาระที่กองทรัพย์สินต้องรับผิดชอบก็เป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินเช่นกันแต่เป็นส่วนหนี้สิน (Passif)

สิทธิหลายประเภทที่ไม่มีค่าเป็นเงินทองในตัวเอง อาทิ สิทธิตามกฎหมายมหาชนทั้งหลาย สิทธิในสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัวเหล่านี้ แม้บางสิทธิจะก่อให้เกิดสิทธิในการได้ ทรัพย์สินเงินทองอีกต่อหนึ่ง อาทิ สิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู ก็ไม่ใช่สิทธิในกองทรัพย์สิน เพราะโดยสภาพ ในตัวของมันเองไม่ได้มีราคาเป็นเงินทองแต่ประการใด³⁷

2.6.2.2 กองทรัพย์สินจะมีลักษณะเป็นการทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียวโดยผลของกฎหมาย (le patrimoine est une universalite juridique)

ลักษณะเป็นการทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียว (Universalite Juridique) นั้น อาจเกิดโดยผลของข้อเท็จจริง (De Fait) หรือโดยกฎหมาย (De Droit) ก็ได้ อาทิ คำขายห้องสมุด ของตนให้แดง ในการขายนี้ไม่ใช่การขายหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง แต่เป็นการขายทรัพย์ทั้งหมดที่รวม เป็นห้องสมุด แต่กองทรัพย์สินนั้นจะมีความเป็นทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียวโดยกฎหมาย คือ นอกจาก

³⁶ From Droit Civil: Introduction générale (p. 263), by Well, Alex, 1973, Paris: Dolloz. อ้างถึงใน คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.16). เล่มเดิม.

³⁷ คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.17). เล่มเดิม.

บุคคลจะมีทรัพย์สิน (Atif) ที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองแล้ว หนี้สิน (Passif) ซึ่งตนจะต้องรับผิดชอบใช้จากสินทรัพย์ของตนก็รวมอยู่ไม่อาจแยกจากกันได้ ความเป็นหนึ่งเดียวนี้อาจรวมอยู่ที่ตัวของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ซึ่งเป็นคนเดียวกันนั่นเอง

ผลทางกฎหมายสำคัญของลักษณะข้อนี้ของกองทรัพย์สินมี 2 ประการ คือ

1) เมื่อกองทรัพย์สินประกอบด้วยสินทรัพย์และหนี้สิน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือ สินทรัพย์ย่อมเป็นส่วนต้องรับผิดชอบใช้หนี้สิน สิทธิของเจ้าหนี้จึงมีอยู่เหนือสินทรัพย์ทั้งหมด มิใช่ขึ้นใดขึ้นหนึ่งของลูกหนี้ ลูกหนี้เองก็ยังมีสิทธิจำหน่ายใช้สอยทรัพย์สินใดขึ้นหนึ่งในกองทรัพย์สินของตนจนกว่าจะถูกยึดหรืออายัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 และมาตรา 1735

2) ความเป็นทั่วไปและหนึ่งเดียวก่อให้เกิดผลอีกประการหนึ่งก็คือ ตัวทรัพย์สินและสิทธิ อันเป็นส่วนประกอบของกองทรัพย์สินอาจเปลี่ยนไป และได้สิ่งใหม่มาแทนสิ่งใหม่นั้น ก็จะได้เข้าแทนสิ่งเดิมที่จำหน่ายไปในกองทรัพย์สินเป็นทำนองช่วงทรัพย์สิน (Subrogation Reelle) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 226 วรรคสอง และมาตรา 1681

2.6.2.3 กองทรัพย์สินจะเกี่ยวข้องกับสภาพบุคคลจนแยกกันไม่ออก (le patrimoine est lie a la personne)

กองทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของสภาพบุคคล ความจริงสภาพบุคคลยังมีส่วนอื่นอีก เช่น สภาพบุคคลในส่วนของครอบครัว ฯลฯ แต่กองทรัพย์สินเป็นส่วนทางเศรษฐกิจของบุคคลทำนองเดียวกับทฤษฎีทางเศรษฐกิจ (Economic right หรือ Vermogensrechts) ในกฎหมายเยอรมัน³⁸ ผลในทางกฎหมาย คือ

1) บุคคลเท่านั้นที่มี กองทรัพย์สินได้ จะมีกองทรัพย์สินโดยไม่มีบุคคลไม่ได้
2) บุคคลทุกคนทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ต้องมีกองทรัพย์สินเสมอ แม้ว่าจะมีหนี้สินท่วมทรัพย์สิน แม้ว่าทารกแรกเกิดก็มีกองทรัพย์สินเช่นกัน

3) กองทรัพย์สินผูกพันกับบุคคลนั้นจนกว่าสภาพบุคคลจะหมดไปด้วยเหตุนี้ บุคคลไม่อาจโอนกองทรัพย์สินของตนให้ผู้อื่นได้ระหว่างมีชีวิตอยู่ (Intransmissibilite Entre Vifs) แต่บุคคลอาจโอนทรัพย์สินหรือสิทธิโดยเฉพาะเจาะจงบางชิ้น บางสิทธิให้บุคคลอื่นได้ หลักข้อนี้มีข้อยกเว้นสำคัญบางประการ คือ ถ้าบุคคลตายกองทรัพย์สินของเขาก็ยอมโอนไปยังทายาททั้งหมด

³⁸ From Manual of German Law (p. 70), by Cohn, E.J., 1968, London: Oceanna. อ้างถึงใน คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.18). เล่มเดิม.

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 กองทรัพย์สินของผู้ตายก็จะรวมกับ กองทรัพย์สินของทายาท นักกฎหมายโรมันถือว่าทายาทกลับกลายเป็นบุคคลของผู้ตายแทนผู้ตาย³⁹

4) บุคคลมีกองทรัพย์สินเพียงกองเดียวไม่อาจแบ่งแยกได้ (indivisibilitédupatrimoine) ทำนองเดียวกับที่เราไม่อาจแยกสภาพบุคคลเป็นส่วนๆ ได้ แต่บุคคล อาจใช้ทรัพย์สินของตนหรือสิทธิ บางประการเพื่อการใดโดยเฉพาะได้

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีกองทรัพย์สินแบบดั้งเดิมนี้ปัจจุบันมีแนวคิดใหม่ ก่อให้เกิดข้อยกเว้นได้ โดยเฉพาะทฤษฎีกองทรัพย์สินเพื่อการใดโดยเฉพาะ (Zweckvermögen หรือ Patrimoine D'affectation) ซึ่งยอมรับว่านอกจากกองทรัพย์สินทั่วไป (Patrimoine General) แล้วบุคคลอาจมีกองทรัพย์สินเพื่อการใดการหนึ่งโดยเฉพาะ (Patrimoine D'affectation) ได้หลาย กอง และอาจโอนกองทรัพย์สินเพื่อการใดโดยเฉพาะได้ ตัวอย่างของเรื่องนี้ คือ การแบ่งทรัพย์สิน ระหว่างสามีภริยาเป็น 3 กอง คือ กองทรัพย์สินส่วนตัวของสามีและภริยา รวมทั้งกองทรัพย์สินร่วม หรือสินสมรสซึ่งมีกฎหมายบังคับไว้เป็นพิเศษ และมีลักษณะเป็นกองทรัพย์สินเหมือนกองทรัพย์สิน ทั่วไป (ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474-1491 โดยเฉพาะมาตรา 1489-1490) (ดู ฎ. 824/2523 ซึ่งวินิจฉัยไว้ว่าสามีทำพินัยกรรมยกสินสมรสส่วนของตนให้แก่บุตรได้ เปรียบเทียบ ฎ. 505/2509)

2.6.3 ทฤษฎีกองมรดก (Patrimoine Successora)⁴⁰

เราจะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลใดตาย โดยปกติกองทรัพย์สินนั้นจะกลายเป็นกอง มรดกตกทอดแก่ทายาทต่อไป กองมรดกกับกองทรัพย์สินจึงเป็นทฤษฎีกฎหมายที่เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน และต่อเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก

2.6.3.1 ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบซึ่งไม่เป็นการเฉพาะตัวของ ผู้ตายโดยแท้

ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ซึ่งไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย โดยแท้ ยอมตกเป็นมรดกทั้งสิ้น ส่วนสิ่งที่ไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ยอมไม่ตกทอดเป็นมรดก อนึ่ง มีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินบางประเภทของผู้ตายไปยังบุคคลอื่นโดยการตายของผู้ตาย แต่ทรัพย์สินดังกล่าวก็ไม่อาจนับเป็นมรดกของผู้ตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 ได้อีกเพราะกฎหมายกำหนดการโอนกรรมสิทธิ์นั้นไว้เป็นพิเศษแล้วหรือเพราะข้อกำหนดในนิติกรรม ที่ผู้ตายทำไว้

³⁹ Droit Civil: Introduction générale (p. 226). Op.cit. อ้างถึงใน คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.18). เล่มเดิม.

⁴⁰ คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.19-40). เล่มเดิม.

2.6.3.2 ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบเป็นของผู้ตายอยู่แล้ว

ในขณะที่ถึงแก่ความตาย

ข้อความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 ที่ว่า “...กองมรดกของผู้ตาย ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย” แสดงอยู่ในตัวว่า

1) ผู้ตายต้องมีทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่เหล่านั้น อยู่ในเวลาตาย ถ้าผู้ตายได้จำหน่ายจ่ายโอนหรือสิ้นสิทธิในสิ่งเหล่านั้นโดยสมบูรณ์ก่อนตายแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็ไม่ตกทอดเป็นมรดกประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็คือ

2) สิ่งที่ได้มาเนื่องจากการตายหรือภายหลังการตายของผู้ตายเอง มิใช่มรดก ดังรายละเอียดต่อไปนี้⁴¹

2.1) สิ่งที่จะตกเป็นมรดกต้องเป็นของผู้ตายในขณะตาย ทรัพย์สินของผู้อื่น แม้เจ้ามรดกจะเป็นผู้เก็บรักษาไว้ก็มีไม่มรดก เมื่อเจ้ามรดกตาย ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจใช้สิทธิติดตามเอาคืนจากทายาทได้

2.2) ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบที่ได้มาเนื่องจากการตายของเจ้ามรดก หรือได้มาภายหลังเจ้ามรดกตายไม่ใช่ทรัพย์สิน มรดก ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นเพราะความตายของผู้ตายไม่ใช่มรดก บำเหน็จตกทอดตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 เป็นเรื่องรัฐให้สิทธิแก่ทายาท ผู้อุปการะหรือผู้อยู่ในอุปการะโดยตรง หาได้ให้สิทธิแก่ข้าราชการผู้ได้รับบำนาญปกติอยู่ก่อนตายหรือในขณะที่ถึงแก่ความตายไม่ จึงไม่ใช่มรดก

2.7 หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับการดูแลบิดามารดา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างช้านาน ทำให้มีการซึมซับเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการใช้ชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวัฒนธรรม ประเพณี และกฎหมายไทย หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้กล่าวยกย่องการรู้จักตอบแทนคุณนั้นว่าเป็นภูมิธรรมของคนดี ดังพุทธพจน์ว่า “สัตบุรุษเป็นคนกตัญญูเป็นคนกตเวทิตะ ความเป็นคนกตัญญู ความเป็นคนกตเวทิตะ สัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญ ความเป็นคนกตัญญู และความเป็นคนกตเวทิตะทั้งหมดนี้ เป็นภูมิสัตบุรุษ”⁴²

พุทธทาสภิกขุ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ได้อธิบายแนวคิดเรื่องการดูแลพ่อแม่ ในทัศนะของท่านไว้ว่า “การบำรุงบิดามารดาก็คือ การระลึกถึงและยอมรับรู้ในบุญคุณของผู้อื่นที่มีอยู่เหนือตน เรียกว่า กตัญญูตา (กตัญญู) การพยายามทำตอบแทนบุญคุณนั้นๆ เรียกว่า กตเวทิตา

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวรวมมรดก พุทธศักราช 2508 (น. 424). เล่มเดิม.

⁴² พระไตรปิฎกไทย เล่มที่ 20 ข้อที่ 33 หน้าที่ 77

(กตเวทิต์) คนที่รู้บุญคุณ เรียกว่า คนกตัญญู คนที่ทำตอบแทน เรียกว่า คนกตเวทิต์ ดังนั้น กตัญญู กตเวทิตา หมายถึง ความรู้บุญคุณท่านแล้ว ทำตอบให้ปรากฏนี้เป็นธรรมประคองโลกให้เป็นอยู่ได้ และอยู่ได้ด้วยความสะดวกสุข”

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่รวมกลุ่มกัน จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางสังคม เปรียบเสมือนทิศต่างๆ ที่อยู่รายรอบตัวทั้ง 6 ทิศ⁴³ บิดามารดาผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหน้าของบุตรธิดาเป็นบุคคลสำคัญของบุตรธิดาบิดามารดาผู้ซึ่งทำอุปการะแก่บุตรธิดาก่อนด้วยความเมตตากรุณา ด้วยจิตใจที่ปรารถนาจะให้บุตรธิดามีความสุขหรือที่กำลังมีความทุกข์ก็ต้องการช่วยเหลือให้รอดพ้นจากความทุกข์ โดยมีได้คำนึงถึงสิ่งตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น บิดามารดาให้การเลี้ยงดูบุตรธิดาของตนโดยไม่หวังผลตอบแทน พระพุทธเจ้าได้เปรียบบิดามารดาไว้ว่าเป็นบุพเพท (เทพองค์แรก) บุพพาจารย์ (อาจารย์คนแรก) และอาหุเนยบุคคล (บุคคลที่ควรแก่การนอบน้อม) ของบุตรธิดา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กฎหมายมรดกไทยต้องรับเอาจารีตประเพณีที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้

สรุปว่า จากแนวคิดและคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีความเชื่อให้บุตรต้องกตัญญู โดยต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาอันเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา หากไม่ปฏิบัติตามบุตรจะถูกมองว่าเป็นลูกที่ไม่ดี โดยที่หลักคำสอนนั้น ไม่ได้กล่าวถึงกรณีที่บิดามารดาที่ไม่ดูแลบุตร ทอดทิ้งหรือกระทำการที่ละเมิดต่อบุตรว่า บุตรยังควรต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่หรือไม่ ถึงขนาดไหนและถึงเมื่อไหร่ ในเมื่อตอนที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์บิดามารดาได้บกพร่องต่อหน้าที่ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงที่บุตรต้องการความรัก การเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน

อย่างไรก็ตาม จากหลักคำสอนนั้น ทำให้กลายมาเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายมรดกของไทยทำให้มีการบัญญัติกฎหมายลักษณะครอบครัวและมรดกขึ้น ในลักษณะที่บุตรต้องเลี้ยงดูบิดามารดาและในกรณีที่บุตรถึงแก่ความตาย บิดามารดามีสิทธิที่จะได้รับมรดกของบุตร แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ความคิดของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง การบังคับใช้กฎหมายมรดกของไทยตามแนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่ดั้งเดิม อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายหมายนั้นไม่สัมพันธ์กับข้อเท็จจริง

⁴³ บุคคลต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยทิศที่อยู่รอบตัว 6 ทิศ มีดังนี้

- 1) ปุริตถิมทิศ (ทิศเบื้องหน้า) ได้แก่ บิดามารดา
- 2) ทักษิณทิศ (ทิศเบื้องขวา) ได้แก่ ครูอาจารย์
- 3) ปัจฉิมทิศ (ทิศเบื้องหลัง) ได้แก่ สามเณรภรรยา
- 4) อุตตรทิศ (ทิศเบื้องซ้าย) ได้แก่ มิตรสหาย
- 5) อุปริมทิศ (ทิศเบื้องบน) ได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์
- 6) เภฏฐุมทิศ (ทิศเบื้องล่าง) ได้แก่ ลูกจ้างกับนายจ้าง

ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งบทต่อไปผู้เขียนจะศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิทธิในการรับมรดกบุตร
ของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในประเทศไทยและต่างประเทศ

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในประเทศไทยและต่างประเทศ

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในประเทศไทย

กฎหมายไทยดั้งเดิมนั้นไม่ได้มีจัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีแต่เพียงจารีตประเพณีที่มาจากขนบธรรมเนียมตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีสมมุติฐานอยู่บนข้อบังคับที่เกิดขึ้นจากความเคยชินของบรรดาสมาชิกในสังคมติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานตั้งแต่ในสมัยก่อนที่จะสามารถจดจำหรือมีการจดบันทึกไว้บนจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นกฎหมายเก่าที่ไทยเราใช้กันมาตั้งแต่ในอดีต และมีการชำระสะสางพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) แต่เป็นเพียงการรวบรวมกฎหมายเก่าในครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา มาจัดหมวดหมู่และแก้ไขเพิ่มเติมเพียงบางส่วนเท่านั้น สืบเนื่องมาจากภายหลังเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 ทำให้หลักฐานเอกสารต่างๆ สูญหายและถูกทำลายเป็นจำนวนมาก ประมวลกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 1 หรือกฎหมายตราสามดวงถูกใช้มาโดยตลอด จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) เริ่มได้รับอิทธิพลของกฎหมายตะวันตกมากยิ่งขึ้นจึงทำให้ได้รับแนวคิดกฎหมายสมัยใหม่ และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ก็ได้เริ่มมีการปรับปรุงกฎหมายเก่าของไทย ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการชำระสะสางอย่างที่เคยทำมาในสมัยรัชกาลที่ 1 แต่เป็นการร่างกฎหมายขึ้นมาใหม่ทั้งหมดตามแบบกฎหมายของตะวันตก

3.1.1 เจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะมรดก

สมัยก่อนที่ดินซึ่งเป็นหนึ่งในทรัพย์สินอันมีมูลค่านั้นเป็นของหลวงที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการใช้ทำมาหากิน หากที่ดินที่ใดไม่มีผู้ทำกินแล้วจะถูกนำกลับไปเป็นของหลวงดั้งเดิมเมื่อบุคคลมีที่ดินในสมัยนั้นจึงต้องการให้ลูกหลานเป็นผู้มีสิทธิทำกินต่อจากตน รวมถึงแนวความคิดที่ว่าบุตรเป็นหนี้ชีวิตบิดามารดา เมื่อเติบโตขึ้นจึงมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเพื่อตอบแทนบุญคุณ เช่นนี้กฎหมายลักษณะมรดกของไทยจึงได้มีขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการจัดสรรปันส่วนทรัพย์สินของผู้ตายให้ได้รับการดูแลต่อไปโดยผู้ที่มีความใกล้ชิดซึ่งสนิทกับเจ้ามรดก ทำให้มีการจัดแบ่งลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกขึ้นเพื่อให้การสืบมรดกเป็นไปอย่างราบรื่น

3.1.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ค่านิยมในการพึงพาอาศัยคนในครอบครัว จารีตประเพณีที่มีมาแต่โบราณ และแนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องับเรื่องครอบครัวได้ถูกรวบรวมเข้าไว้ และมีการตราเป็นกฎหมายลักษณะครอบครัว ที่คงยังมีผลบังคับใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน โดยบทบัญญัติที่กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ของ

บุคคลในครอบครัวของไทยนั้น ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ครอบครัว ลักษณะ 2 บิดามารดากับบุตร หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตรไว้ตามมาตรา 1564⁴⁴

นอกจากนี้ บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ปกครองยังมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2554 มีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษา ตามสมควรแก่ฐานะานุรูปแห่งตน ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของการศึกษาภาคบังคับด้วย ถึงแม้ว่าบิดามารดาจะถูกถอนอำนาจปกครองไปก็ยังคงมีหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน อยู่เช่นเดิม ตามมาตรา 1584⁴⁵ ว่า การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุให้พ้นจากหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ ประกอบกับมาตรา 23⁴⁶ ของพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ว่า ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็ก ที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ใน ความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

เมื่อสภาพแวดล้อมทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยทำให้ปัจจุบันก็ได้มี ปัญหาใหม่ๆ เกิดขึ้นตามไปด้วย แม้กระทั่งเรื่องในครอบครัวก็ยังมีเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เกิด สภาพปัญหาอันเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว ในกรณีที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยความไม่ชอบธรรม⁴⁷ โดยแบ่งพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

1. กรณีบกพร่องในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร เช่น กรณีทอดทิ้ง ละเลยบุตร หรือไม่มีความรับผิดชอบในการเป็นผู้ปกครองของบุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1564

⁴⁴ มาตรา 1564 “บิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรใน ระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยง ตนเองมิได้

⁴⁵ มาตรา 1584 “การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุ ให้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ตามกฎหมาย”

⁴⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 23 “ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม แห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ”

⁴⁷ สิริพิชญ์ชนก คุณประเสริฐ . “สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกของบุตร” วารสารสำนัก วิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. มีนาคม 2565

ความหมายของคำว่า “บกพร่องในหน้าที่” นั้น เมื่อพิจารณาจากหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตรในบทบัญญัติมาตรา 1564 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่า ปัญหาการทอดทิ้งเด็กยังคงเกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจาก ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การตั้งครรภ์โดยไม่ได้ทำการสมรส ปัญหาครอบครัวแตกแยกและทอดทิ้งบุตร บิดามารดาหย่าร้างกันภายหลังมีบุตร หรือครอบครัวมีฐานะยากจนไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรจึงทอดทิ้งเด็ก ทั้งนี้ การทอดทิ้งเด็กยังถือว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาก็ด้วย ซึ่งมีบัญญัติไว้เป็นความผิดตามมาตรา 306 และมาตรา 307

ดังนั้น คำว่า “บกพร่องในหน้าที่” จึงหมายถึง การที่บิดามารดาไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือไม่ส่งเสริมการพัฒนาการของบุตรตามสมควรแก่ชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น หรือต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ ทอดทิ้ง ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือการทำการละเมิด

2. การก่ออาชญากรรมหรือการกระทำที่ผิดศีลธรรมต่อบุตร

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (domestic violence) อันมีลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกาย จิตใจ บังคับข่มเหงจากบุคคลในครอบครัว โดยมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อม การติดสุรา การพนัน ยาเสพติด หรือความเครียดจากปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้ก่อความรุนแรง สร้างความเจ็บปวดทุกข์ทรมานต่อร่างกายและจิตใจของผู้ที่ถูกกระทำการก่ออาชญากรรมต่อบุตร มีกรณีตัวอย่างหลายรูปแบบที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง ทั้งการทำร้ายร่างกาย การข่มขืนกระทำชำเรา ส่วนกรณีการกระทำที่ผิดศีลธรรมต่อบุตรซึ่งยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดกฎหมายเพราะยังไม่ถึงขั้นความผิดเกิดมีตัวอย่างกรณีศึกษา เช่น กรณีมารดาและสามีใหม่ของมารดาร่วมมือทำร้ายร่างกายบุตรอายุ 6 ขวบ เพราะว่าได้จนได้รับบาดเจ็บดับฉีก ซี่โครงหัก กะโหลกร้าว กรณีการข่มขืนกระทำชำเราบุตร หรือในข่าวที่บิดาแท้ๆ บังคับบุตรสาววัย 16 เสพยาบ้าแล้วลวงเข้าป่าพยายามขึ้นใจ ส่วนกรณีการกระทำที่ผิดศีลธรรมต่อบุตรซึ่งยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดกฎหมายเพราะยังไม่ถึงขั้นความผิดเกิดมีตัวอย่างกรณีศึกษา เช่น ศูนย์เพื่อน้องหญิงได้รับจดหมายขอความช่วยเหลือจากเด็กหญิงคนหนึ่งที่ขอความช่วยเหลือเพราะมารดาบังคับให้ไปแต่งงานกับชายอายุ 50 ปี เป็นต้น

3.1.3 การพิจารณาเรื่องสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมายไทย

มรดก คือ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ตายที่ตกทอดไปยังทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก กฎหมายมรดกได้กำหนดให้สิ่งใดเป็นมรดก ใครเป็นผู้มีสิทธิได้มรดกและได้ในส่วนแบ่งเท่าใด สิทธิในการรับมรดกเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามหลักสายเลือด โดยมีการสันนิษฐานให้ทายาทมีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดก และส่งผลให้การตกทอดของกองมรดกต้องเป็นไปตามลำดับของทายาท ดังนี้

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) ลุง ป้า น้า อา

ส่วนคู่สมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ถือเป็นทายาทโดยธรรมภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635⁴⁸ โดยในความเป็นจริงนั้น มนุษย์มักจะมีทายาทอยู่หลายลำดับหรือหลายคน ทำให้เกิดปัญหาในการแบ่งปันทรัพย์มรดกของผู้ตายอยู่บ่อยครั้ง ในกรณีการแบ่งมรดกเช่นนี้ กฎหมายจึงได้นำ “หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” มาบัญญัติไว้ในกฎหมายมรดก ทำให้เกิดการตกทอดทรัพย์มรดกตามลำดับทายาทที่กำหนดไว้ตามลำดับ ทั้งนี้ หากกรณีมีอยู่ในลักษณะที่มีทายาทลำดับเดียวกันหลายคน หรือมีทายาทต่างลำดับกัน เช่นนี้ กฎหมายก็กำหนดให้การแบ่งมรดกนั้นเป็นไปโดยที่ทายาทคนใดมีลำดับที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า ก็ย่อมตัดสิทธิทายาท

⁴⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1635 “ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปตามต่อไปนี้

- (1) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (1) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นทายาทชั้นบุตร
- (2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกกึ่งหนึ่ง
- (3) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (4) หรือ (6) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือมีทายาทตามมาตรา 1629 (5) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ มีสิทธิได้มรดกสองส่วนในสาม
- (4) ถ้าไม่มีทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด”

คนอื่นออกไป ส่งผลให้ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1630⁴⁹

จากข้อกำหนดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทโดยธรรมหลายลำดับ ทายาทในลำดับต้นจะได้รับมรดกไปก่อน ทายาทในลำดับรองลงมาไม่มีสิทธิได้รับมรดก แต่ในส่วนของ บิดามารดาแม้จะเป็นทายาทลำดับที่สองรองจากผู้สืบสันดาน แต่กฎหมายก็กำหนดให้บิดามารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ให้ได้ส่วนแบ่งมรดกเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตรซึ่งหมายถึงมีสิทธิรับมรดกร่วมกับ ทายาทลำดับชั้นผู้สืบสันดาน โดยในส่วนของบิดา ต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น⁵⁰

นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มคือ ตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็ก ที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์การแพทย์ พ.ศ. 2558 ในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นบิดา และมารดาของเด็กและการคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์การแพทย์ว่า บุคคลที่เป็นผู้บริจาคอสุจิหรือไข่ซึ่งนำมาใช้ปฏิสนธิเป็นตัวอ่อนเพื่อการตั้งครรภ์หรือผู้บริจาคตัวอ่อน และเด็กที่เกิดจากอสุจิ ไข่ หรือตัวอ่อน มีสิทธิหน้าที่ระหว่างกันตามกฎหมายครอบครัวหรือไม่ กรณีนี้ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 29⁵¹ กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่า บุคคลตามที่กล่าวมานั้น ไม่มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติกรณีการถูกจำกัด มิให้รับมรดกไว้ 2 กรณี คือ กรณีถูกจำกัดฐานะเป็นผู้ปิดบังหรือยกย้ายทรัพย์มรดก อันเป็นเหตุให้ ทายาทอื่นเสียประโยชน์ ตามมาตรา 1605 และกรณีถูกจำกัดสิทธิฐานะเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606

3.1.4 ลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก

ลำดับของทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 จะไม่ถูกนำมา บังคับใช้หากเจ้ามรดกมีการทำพินัยกรรมไว้ก่อนโดยการแบ่งทรัพย์มรดกและตัวผู้มีสิทธิได้รับมรดก

⁴⁹ มาตรา 1630 “ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสาย แล้วแต่กรณี ในลำดับหนึ่งๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลย

แต่ความในวรรคก่อนนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตอยู่หรือ มีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดาที่มีชีวิตอยู่ ในกรณีเช่นนั้นให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือน หนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร”

⁵⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 525/2510

⁵¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์การแพทย์ พุทธศักราช 2558 มาตรา 29 “...ชายหรือหญิงที่บริจาคอสุจิหรือไข่ซึ่งนำมาใช้ปฏิสนธิเป็นตัวอ่อนเพื่อการตั้งครรภ์ หรือผู้บริจาคตัวอ่อนและเด็กที่เกิดจากอสุจิ ไข่ หรือตัวอ่อน ที่บริจาคตกลงแล้ว ไม่มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก...”

จะเป็นไปตามเจตนาของเจ้ามรดกที่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรม ปัญหาในการแบ่งทรัพย์สินมรดกทั้งหลายก็อาจลดลงได้ในระดับหนึ่ง แต่หลายคนเลือกที่จะยังไม่ทำพินัยกรรมเพราะไม่ได้คิดว่าตนเองมีทรัพย์สินมากมายจนต้องทำพินัยกรรม หรือบางคนคิดว่ายังไม่ต้องทำเพราะอายุยังน้อย หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมรดกคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวจึงไม่ให้ความสนใจ เป็นต้น ทำให้มีกรณีการตายโดยไม่มีพินัยกรรมขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยากในการแบ่งทรัพย์สินมรดก กฎหมายจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการอุดช่องว่างของปัญหาดังกล่าว โดยการจัดลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกไว้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดตัวบุคคลที่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายฐานะทายาทโดยธรรม 6 ลำดับ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 โดยอาศัยหลักที่เรียกว่า “ญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” กล่าวคือ หากผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับที่สูงกว่าที่มีสิทธิได้รับมรดกอยู่ ทายาทลำดับถัดไปย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกนั้น อย่างไรก็ตาม หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นอยู่หนึ่งประการ ตามมาตรา 1630 วรรคท้าย คือ การที่ผู้ตายยังมีทายาทลำดับ 1 หรือผู้สืบสันดาน ซึ่งก็คือ ผู้ที่สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาทุกชั้นของเจ้ามรดก ได้แก่ บุตร หลาน หลาน ลื้อ และต่อจากลื้อลงไปจนกว่าจะขาดสายที่มีสิทธิได้รับมรดกโดยไม่ตัดสิทธิทายาทลำดับ 2 ซึ่งก็คือ บิดามารดาในการรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานของผู้ตาย โดยบิดามารดาจะได้ส่วนแบ่งเสมือนว่าเป็นทายาทชั้นบุตร⁵²

ดังนั้น ในกรณีที่บุตรถึงแก่ความตายก่อนบิดามารดา บิดามารดาจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 ซึ่งกรณีดังกล่าวเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 1630 วรรคท้าย กล่าวคือ หากบุตรผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ที่มีสิทธิในการรับมรดกแล้ว บิดามารดามีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 เลย แต่ถ้าหากบุตรผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ที่มีสิทธิในการรับมรดกอยู่ บิดามารดาก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับ 1 เสมือนว่าเป็นทายาทชั้นบุตร ซึ่งเป็นชั้นของผู้สืบสันดานที่ใกล้ชิดสนิทที่สุดของผู้ตาย คล้ายกับว่าผู้ตายได้ใช้มรดกในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรและบิดามารดาของตนตามหน้าที่ ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะครอบครัว มาตรา 1564 และมาตรา 1563

มีข้อสังเกตว่ากฎหมายกำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรจนกว่าบุตรจะบรรลุนิติภาวะ หรือในกรณีที่บรรลุนิติภาวะแล้ว บุตรนั้นจะต้องเป็นผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองไม่ได้เท่านั้น ขณะที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่บุตรจะต้องมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบิดามารดา อย่างไรก็ตาม บิดามารดาที่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 จะต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ได้แก่ มารดาผู้ให้กำเนิดบุตร ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 1546 ซึ่งได้กำหนดเอาไว้ว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็น

⁵² ไพโรจน์ กัมพูสิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 13 – 14.

บุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น” กรณีที่ผู้ให้กำเนิดไม่เป็นมารดาชอบด้วยกฎหมายของบุตร และไม่มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม คือ กรณีที่ผู้ให้กำเนิดรับตั้งครรภ์แทน ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 เด็กที่เกิดมาจะไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ให้กำเนิด แต่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีภริยาที่ต้องการให้มีการตั้งครรภ์

3.1.5 บทบัญญัติเกี่ยวกับการเสียสิทธิในการรับมรดกของทายาท

เมื่อทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกตามบทบัญญัติที่กำหนดตามลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกแล้ว อาจเสียสิทธิในการได้รับมรดกไปได้ ซึ่งในกฎหมายได้โดยบทบัญญัติของกฎหมาย โดยหลักเกณฑ์ในการทำให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกไว้ 3 ประเภท ได้แก่

1) การก้ำกจัดไม่ให้ได้รับมรดกซึ่งมีเหตุแห่งการก้ำกจัดทายาทมิให้ได้รับมรดกในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 และ 1606 ซึ่งหากทายาทคนใดได้กระทำการเข้าองค์ประกอบของเหตุในการก้ำกจัดไม่ให้รับมรดกข้อใดบุคคลนั้นก็ไม่มีสิทธิในการได้รับมรดกอีก แต่ทายาทของผู้นั้นยังสามารถสืบมรดกแทนที่เพื่อเข้ารับมรดกของเจ้ามรดกแทนทายาทซึ่งถูกก้ำกจัดเสมือนว่าทายาทดังกล่าวตายไปแล้ว เว้นแต่มีการให้อภัยจากเจ้ามรดกตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดทายาทที่ถูกก้ำกจัดก็สามารถกลับมามีสิทธิได้รับมรดกเช่นเดิม

2) การเสียสิทธิตามบทตัดสิทธิมิให้ได้รับมรดกตามมาตรา 1608 ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ผู้อื่น หากผู้ใดไม่ได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมนั้น เป็นการถูกตัดไปโดยปริยาย และกรณีที่เจ้ามรดกต้องการตัดผู้ใดเป็นการเฉพาะก็สามารถทำได้โดยระบุชื่อบุคคลที่ต้องการตัดไว้ในพินัยกรรม ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาของเจ้ามรดกเอง ในกรณีนี้หากผู้ใดถูกตัดสิทธิแล้ว ก็ย่อมถูกตัดไปตลอดสาย หมายความว่า ทายาทของบุคคลดังกล่าวจะเข้ารับมรดกแทนที่ไม่ได้

3) การสละสิทธิในการรับมรดก คือการที่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกได้แสดงเจตนาว่าจะไม่ขอรับมรดกของเจ้ามรดกเลย

เนื่องจากกฎหมายครอบครัวของไทยในปัจจุบันมีบทบัญญัติในเรื่องการเสียสิทธิของทายาทในการรับมรดกอยู่ 3 ประเภทตามที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น ดังนั้น หากไม่เข้าตามเหตุข้อใดข้อหนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ทายาทย่อมมีสิทธิได้รับมรดกตามส่วนของตน

3.1.5.1 การถูกก้ำกจัดเพราะยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดกตามมาตรา 1605

จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 “ทายาทคนใดยกย้าย หรือปิดบังทรัพย์สินมรดกเท่าส่วนที่ตนจะได้หรือมากกว่านั้น โดยฉ้อฉลหรือรู้ว่าคุณทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทคนอื่น ทายาทคนนั้นต้องถูกก้ำกจัดมิให้ได้รับมรดกเลย แต่ถ้าได้ยกย้ายหรือปิดบัง

ทรัพย์มรดกน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ ทายาทคนนั้นต้องถูกจำกัดมิให้ได้มรดกเฉพาะส่วนที่ได้ยกย้ายหรือปิดบังไว้”

มาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับพินัยกรรม ซึ่งผู้ตายได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างในอันที่จะได้รับทรัพย์สินนั้น โดยการถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกนั้น จะต้องมืองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญ 2 ประการ ด้วยกัน คือ

(1) จะต้องมีการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก

(2) การยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกในที่นี้จะต้องเป็นไปโดยฉ้อฉลหรือโดยรู้ยู่ว่าตนทำให้เสียประโยชน์ของทายาทคนอื่นจึงจะถูกจำกัดมิให้รับมรดก

ช่วงเวลาในการถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกจะเกิดขึ้นได้ 2 ช่วง⁵³ คือ

1) การยกย้าย หรือ ปิดบังทรัพย์มรดก “หลังจาก” ที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เพราะหากเจ้ามรดกมีชีวิตอยู่ จะยังไม่มีทรัพย์ใดที่เป็นมรดก

2) กรณีที่ทายาทได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกตั้งแต่ “ก่อน” ที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยประสงค์ทำต่อเนื่องกันไปจนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย (หรือกระทำต่อไปถึงหลังจากที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย) ถือว่าเป็นการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้การยกย้ายหรือปิดบังจะต้องกระทำต่อตัวทรัพย์อันเป็นมรดก ก็มีได้หมายความว่า ทายาทจะถูกจำกัดมิให้รับมรดกเฉพาะในตัวทรัพย์ที่ยกย้ายหรือปิดบังเท่านั้น หากแต่จะต้องถูกจำกัดในส่วนแห่งทรัพย์มรดก การถูกจำกัดจะมีเพียงใดขึ้นอยู่กับส่วนแบ่งทรัพย์มรดกที่ทายาทยกย้ายหรือปิดบังกับส่วนที่ตนมีสิทธิจะได้รับ กล่าวคือ ทายาทคนใดยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกที่มีมูลค่า หรือราคาเท่าส่วนแบ่งมรดกที่ตนจะพึงได้รับหรือมากกว่านั้น ทายาทคนนั้นย่อมถูกจำกัดมิให้รับมรดกเลย หรือถือว่าเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกโดยสิ้นเชิง ไม่มีความเป็นทายาทเหลืออยู่เลย หรือเท่ากับว่าได้เป็นทายาทของเจ้ามรดกเลย แต่ถ้าทายาทคนใดยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกที่มีมูลค่าหรือราคาน้อยกว่าส่วนแบ่งมรดกที่ตนจะพึงได้รับ ทายาทคนนั้นย่อมถูกจำกัดมิให้รับมรดกเพียงบางส่วน กล่าวคือ ถูกจำกัดมิให้รับมรดกเฉพาะแต่เพียงเท่ามูลค่าหรือราคาทรัพย์มรดกที่ตนได้ยกย้ายไปหรือปิดบัง

ข้อยกเว้นสำหรับทายาทที่จะไม่ถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกตามมาตรา 1605 วรรค 2 นั้น จะมีเฉพาะผู้รับพินัยกรรมซึ่งผู้ตายทำพินัยกรรมยกทรัพย์เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างให้ กล่าวคือ ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมยกทรัพย์สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่

⁵³ การยกย้าย หรือปิดบังทรัพย์มรดก : คำนี้ในกฎหมาย, 21 กรกฎาคม 2022, สืบค้นจาก : <https://justicechannel.org/law-in-words/wordinthelawheritage> เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2565.

ผู้รับพินัยกรรมถือว่า ผู้ตายได้แสดงเจตนาโดยเฉพาะเจาะจงที่จะยกทรัพย์สินเฉพาะอย่างนั้น ให้ผู้รับพินัยกรรม โดยเฉพาะอยู่แล้ว ซึ่งควรต้องเคารพเจตนาของผู้ตายเป็นใหญ่ ผู้รับพินัยกรรมในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างจึงไม่ถูกจำกัดมิให้รับมรดกในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างนั้นถึงแม้ตนจะปิดบังยกย้ายทรัพย์สินดังกล่าวอย่างนั้นก็ตาม⁵⁴

การยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดกนี้ถือเป็นเหตุให้ทายาทผู้กระทำได้ถูกจำกัดมิให้รับมรดก เนื่องจากพฤติกรรมการยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดกนั้นเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความโลภและทำให้ทายาทอื่นต้องเสียสิทธิหรือได้รับมรดกน้อยกว่าที่ควร⁵⁵ ซึ่งการพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวถึงขนาดที่จะเป็นเหตุถูกจำกัดมิให้รับมรดกหรือไม่ ต้องพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ เจตนาของผู้กระทำ และผลของการกระทำเป็นหลักดังจะเห็นได้จาก

ตัวอย่างเช่น ได้เคยมีการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกกันมาแล้ว แต่โจทก์ก็มีได้นำทรัพย์สินที่พิพาทมาแบ่งด้วย แม้โจทก์จะรับว่าไม่มีฝ่ายใดมาเรียกร้องและโจทก์ปกครองเพื่อทายาทก็ตาม กรณีเช่นนี้ ต้องถือว่าโจทก์แก้งัดปิดบังมรดกไว้เพื่อตน⁵⁶ โจทก์ถูกจำกัดมิให้รับมรดกหรือกรณีทายาทคนหนึ่งบอกแก่ทายาทอีกคนหนึ่งว่า ที่ดินแปลงหนึ่งผู้ตายได้โอนไปแล้ว ความจริงผู้ตายไม่ได้โอนแต่ทายาทคนนั้นโอนเป็นของตนเสียเช่นนี้ ถือว่าเป็นการปิดบังมรดกยอมถูกจำกัดมิให้รับมรดกในที่ดินแปลงนั้น⁵⁷

3.1.5.2 การถูกจำกัดเพราะเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606

จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 “บุคคลดังต่อไปนี้ ต้องถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร คือ

- (1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำ ให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
- (2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ
- (3) ผู้ที่รู้แล้วว่าเจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียน เพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มีให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบ

⁵⁴ พงษ์ธร สำราญ, “ประเด็นที่น่าพิจารณาเกี่ยวกับการเข้ารับมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกจำกัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายกับการสืบมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกจำกัดหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มีนาคม 2551

⁵⁵ พินัย ณ นคร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558)

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 716/2485

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2062/2492

สิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ชำนั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง

(4) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมดซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้น

(5) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรรับมรดก ตามมาตรา 1606 ในกรณีที่เกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตายนั้นมีผลให้ผู้ถูกกำจัดหมดสิทธิรับมรดก แต่เนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเฉพาะตัวของผู้นั้น ดังนั้น ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกจึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ แต่ถ้าทายาทที่ถูกกำจัดมิให้ผู้สืบสันดานก็ต้องเอาส่วนที่ถูกกำจัดนั้นแบ่งแก่ทายาทอื่นๆ ในลำดับเดียวกัน หรือให้มรดกตกแก่ทายาทอื่นๆ ในลำดับถัดลงไป ส่วนการถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1606 ในกรณีที่เกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตายนั้นมีผลให้ผู้ถูกกำจัดหมดสิทธิรับมรดก แต่เนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเฉพาะตัวของผู้นั้น ผู้สืบสันดานมีสิทธิสืบมรดกต่อไปได้เสมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว ตามมาตรา 1607 และบุคคลที่ถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรนี้อาจเป็นทายาทโดยธรรม ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป หรือผู้รับพินัยกรรมเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างก็ได้ โดยเป็นการกระทำอันไม่สุจริตต่อเจ้ามรดกต่อทายาทอื่นหรือต่อกองมรดกจึงสิ้นสถานะความเป็นทายาทในฐานเป็นผู้ไม่สมควร

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำหนดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ตามมาตรา 1606 วรรค 2 จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีกฎหมายจำกัดสิทธิในการรับมรดกในฐานเป็นผู้ถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกเนื่องจากมีพฤติกรรมที่ไม่สมควร แต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่ครอบคลุมกรณีสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หากเป็นกรณีที่บุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดกนั้นถึงแก่ความตาย และเคยได้รับการปฏิบัติจากบิดาหรือมารดาด้วยความไม่ชอบธรรมหรือเป็นการละเมิดต่อศีลธรรมต่อตน อย่างไรก็ตาม หากบุคคลไม่ประสงค์จะให้ทรัพย์สินของตนตกสู่กองมรดกก็อาจใช้วิธีการทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของตนให้บุคคลอื่น ตามที่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรม เมื่อตนได้ถึงแก่ความตายอันเป็นการตัดสิทธิของทายาทในการรับมรดกได้เช่นกัน

ข้อสังเกต

- (1) การถูกกำจัดมิให้รับมรดกอาจเกิดขึ้นก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกตายก็ได้
  - กรณีอาจเกิดก่อนเจ้ามรดกตาย คือ มาตรา 1606 (1) (2) (4) และ (5)
  - กรณีอาจเกิดหลังเจ้ามรดกตาย คือ มาตรา 1605 และมาตรา

1606 (1) (2) (3) และ (5)

(2) บุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 นี้ อาจเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมทั่วไป หรือผู้รับพินัยกรรมเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างก็ได้ ไม่มีข้อยกเว้น

(3) กรณีตามมาตรา 1606 (1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนา กระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย หมายความว่า การกระทำที่ทำให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกดังกล่าวจะต้องเป็นการกระทำ โดยเจตนาและไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁵⁸ ดังนั้น ถ้าเป็นการกระทำโดยประมาท หรือไม่มีเจตนา หรือกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นการกระทำโดยป้องกันตัว ก็จะไม่ถูกกำจัดตามมาตรา

(4) กรณีตามมาตรา 1606 (2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดก หมายความว่า ทายาทฟ้องคดีด้วยตนเอง ไม่รวมถึงกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และทายาทเป็นผู้เสียหาย

(5) กรณีตามมาตรา 1606 (3) ต้องเป็นกรณีที่รู้ว่าเจ้ามรดกถูกฆ่า โดยเจตนาเท่านั้น แต่ถ้ารู้เห็นเข้าใจว่าเจ้ามรดกถูกทำให้ตายโดยประมาท แม้ความจริงจะถูกฆ่า โดยเจตนาก็ไม่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา

(6) กรณีตามมาตรา 1606 (4) เป็นกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ตั้งใจ ทำพินัยกรรมหรือเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมที่ทำไว้ แต่ถูกหลอกลวงหรือข่มขู่ให้ทำ หรือ ในทางกลับกันเจ้ามรดกตั้งใจจะทำพินัยกรรมหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรม แต่ถูกหลอกลวงหรือข่มขู่ ไม่ให้ทำ⁵⁹

---

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8023/2538 ผู้ร้องถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกล่าวหาว่า ผู้ร้องเป็นผู้ยิง เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ต่อมาผู้ร้องถูกส่งฟ้องต่อศาลในข้อหาตั้งกล่าวซึ่งผู้ร้องให้การปฏิเสธ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ดังนั้น ถ้าหากต่อมามีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ร้องได้เจตนากระทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ร้องก็เป็นบุคคลที่ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1606 (1) ซึ่งเป็นการถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย กรณีจึงไม่ต้องด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 ที่ผู้สืบสันดานของผู้ร้องจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้ร้อง

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 944/2498 ทายาทตามพินัยกรรม หลอกลวงให้ผู้ทำพินัยกรรมทำใบมอบอำนาจ ให้แล้วเอาไปจัดการโอนที่ดินที่ดินจะได้รับตามพินัยกรรมเป็นของตนเสีย กรณีเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการฉ้อฉลให้เจ้ามรดก เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมผู้นั้นจึงมิต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1642/2530 จำเลยเป็นผู้ที่ฉ้อฉลโดยให้เจ้ามรดกพิมพ์ลายนิ้วมือ ในเอกสารพินัยกรรม จำเลยจึงถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตาม ป.พ.พ. มาตรา 1606 (4) จำเลยจึงเป็นผู้ไม่สมควรที่จะเป็นผู้จัดการมรดก

(7) กรณีตามมาตรา 1606 (5) ได้แก่ การทำปลอม ทำลาย หรือปิดบัง พินัยกรรม การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนี้เป็นเหตุให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก⁶⁰

3.1.6 กฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

เนื่องจากกฎหมายลักษณะมรดกของไทยได้รับการตราขึ้นจากการผสมผสานระหว่างแนวคิดของคนไทยแต่เดิมกับแนวคิดชาติตะวันตก ซึ่งผ่านระยะเวลาอย่างยาวนาน ประกอบกับสถานการณ์ทางสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปจึงอาจจะทำให้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทำให้อาจเกิดความไม่ยุติธรรมได้ ในประเด็นการศึกษานี้ ผู้เขียนเห็นว่า บทกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับเหตุแห่งการทำให้ทายาทไม่มีสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกนั้น ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับกรณีบิดามารดาบกพร่องต่อการทำหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตรในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร อบรมสั่งสอนบุตร หรือคุ้มครองความปลอดภัยของบุตร เนื่องจากหากเกิดกรณีที่บิดามารดาไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตนภายหลังจากหย่าร้างกันก็ทิ้งบุตรไว้ให้อยู่กับปู่ ย่า ทำให้ปู่ ย่าต้องเลี้ยงดูจนเติบโต เมื่อบุตรถึงแก่ความตายมีทรัพย์สินมรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ บิดามารดาที่ไม่เคยทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กลับมาขอรับส่วนแบ่งจากมรดกบุตร ในกรณีเช่นนี้ ตามกฎหมายมรดกของไทยในปัจจุบัน บิดาหรือมารดาย่อมได้รับมรดกของบุตร เนื่องจากเป็นทายาทชั้นบุพการีที่มีสิทธิในกองมรดกของผู้ตายและจากผลของหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่างทำให้ปู่และย่าไม่มีสิทธิใดๆ ในกองมรดกของผู้ตาย แม้ว่าในความจริงแล้วปู่และย่าเป็นผู้ที่เลี้ยงดูอุปการะตลอดมา

จะเห็นได้ว่า หากมีบทบัญญัติในการตัดสิทธิบิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร การแบ่งมรดกในกรณีนี้จะเปลี่ยนไป กล่าวคือ หากมีบทบัญญัติในการทำให้บิดามารดาไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร ผู้ที่มีสิทธิจะกลายเป็นปู่และย่าของเจ้ามรดกแทน

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในต่างประเทศ

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในต่างประเทศของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะศึกษากฎหมายของประเทศเกาหลีใต้ในฐานะที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยในเรื่องความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี และประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปอเมริกาที่มีความแตกต่างกับ

⁶⁰ รองศาสตราจารย์ ดร.วิณัฐฐา แสงสุข, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง พิมพ์ครั้งที่ 4) หน้า 73 - 86

ประเทศไทยในเรื่องความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี เพื่อจะได้ทราบถึงเหตุผลเบื้องหลังการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายของไทยต่อไป

3.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในประเทศเกาหลีใต้

ก่อนที่จะสามารถทำความเข้าใจกฎหมายของประเทศหนึ่งๆ ได้ นั้นแน่นอนว่าต้องศึกษาบริบทพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมายนั้นด้วย โดยในส่วนนี้จะเริ่มจากการศึกษาบริบททางสังคมขั้นพื้นฐานของสังคมเกาหลีใต้⁶¹ว่า มีรากฐานความเป็นมาและค่านิยมอย่างไรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดกฎหมายจึงถูกบัญญัติออกมาในลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ในประเทศเกาหลีใต้ได้รับอิทธิพลความเชื่อจากลัทธิขงจื๊อมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงมีแนวคิดเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวที่ได้สืบทอดต่อกันมาในลักษณะที่ยึดถือระบบอาวุโสและปิตาธิปไตยอย่างมาก⁶² ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวจึงมีลักษณะที่ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ ผู้หญิงเคารพผู้ชาย โดยแนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติ และมองว่าความสามัคคีกลมเกลียว ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของครอบครัวนั้นเป็นสิ่งสำคัญ การอยู่อาศัยจึงมักจะอยู่รวมกันหรือใกล้กันเป็นครอบครัวใหญ่ กล่าวคือ การมีแนวคิดและทัศนคติแบบรวมหมู่ (Collectivism) ไม่ได้มองคนในแง่ของปัจเจกชนนัก⁶³ และสำหรับความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างบิดามารดาและบุตรนั้น จากอิทธิพลของลัทธิขงจื๊อทำให้ในสังคมประเทศเกาหลีใต้มีค่านิยมที่มองว่า บุตรเป็นหนี้บุญของคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมา จึงต้องทดแทนบุญคุณด้วยการเลี้ยงดูบิดามารดาในยามแก่เฒ่า เมื่อบิดามารดาตายจากไปก็ต้องจัดงานศพไว้อาลัย รวมถึงทำพิธีไหว้ให้บรรพบุรุษอย่างเหมาะสม⁶⁴ นอกจากนี้ สังคมประเทศเกาหลีใต้ยังมีแนวคิดว่าการสืบทอดวงศ์ตระกูลเป็นส่วนหนึ่งของความกตัญญูด้วย เนื่องจากมีความเชื่อที่สืบทอดกันมาว่าส่วนหนึ่งของบรรพบุรุษนั้นอยู่ในเลือดเนื้อเชื้อไขของบุตรหลานเสมอ ดังนั้น การมีอยู่ของบุตรหลานจึงเป็นการดำรงอยู่ของบรรพ

⁶¹ เพ็ญพิชชา วรวรรณ ณ อยุธยา, ธนพัทธ์ ขจรชัยกุล, สรสิข ปรัชญสุนทร, หนึ่งฤทัย กิจการศุภฤกษ์. “สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตร”, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶² Nina Evason, “South Korean Culture”, 2016 สืบค้นจาก : <https://culturalatlas.sbs.com.au/south-korean-culture/south-korean-culturefamily#south-korean-culture-family> เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2565.

⁶³ “The Importance of Family in Korean Culture”, สืบค้นจาก: <https://www.epik.go.kr/contents.do?contentsNo=68&menuNo=340> เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2565.

⁶⁴ Clark W. Sorenson, “The Value and Meaning of the Korean Family”, สืบค้นจาก: <https://asiasociety.org/education/value-andmeaning-korean-family> เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2565.

บุรุษด้วย จึงทำให้เรื่องของสายเลือดมีความสำคัญขึ้นมา สังเกตได้จากการทำแผนผังตระกูล (Family Registry/JokBo/족보)⁶⁵ สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยการสืบทอดวงศ์ตระกูลจะทำได้โดยบุตรชายคนโตของครอบครัวเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ครอบครัวไม่มีบุตรชายจะใช้วิธีการรับบุตรชายของเครือญาติเข้ามาเป็นบุตรของตนแล้วเขียนชื่อเอาไว้ในแผนผังของตระกูลในฐานะผู้สืบทอดของตระกูลรุ่นถัดไป ทั้งนี้ จะมีการเขียนระบุเอาไว้ด้วยว่า เด็กคนดังกล่าวเป็นบุตรบุญธรรม และใส่ชื่อบิดามารดาที่แท้จริงของเด็ก สะท้อนให้เห็นได้ถึง การมีอยู่ร่วมกันของความกตัญญูต่อผู้ให้กำเนิดที่แท้จริง และการให้ความสำคัญกับการสืบสายโลหิตของวงศ์ตระกูล

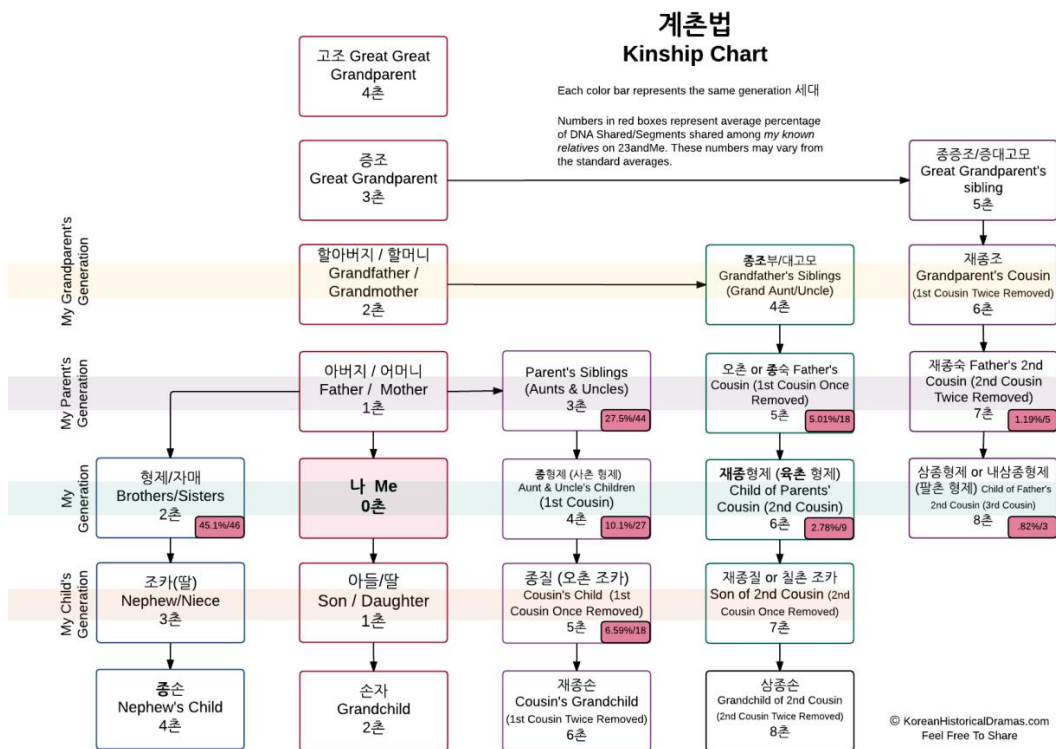
เมื่อสภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปมีผลทำให้แนวคิดเกี่ยวกับสายเลือดและครอบครัวที่เคยเข้มข้นตามที่ได้อธิบายไปข้างต้นนั้นอ่อนลง ในช่วงหลังสงครามเกาหลี เนื่องจากความเสียหายและสภาวะของประเทศในขณะนั้น ทำให้รัฐบาลเกาหลีได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกฎหมายให้เป็นสากลมากขึ้น ลดอำนาจของระบบอาวุโสและปิตาธิปไตยในครอบครัวลง ทำให้หัวหน้าครอบครัวหรือผู้นำตระกูลไม่มีอำนาจในการกำหนดความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวอีกต่อไป บรรดาบุตรหลานสามารถแยกย้ายไปสร้างครอบครัวหรือหางานที่อื่นได้และมีสิทธิในการรับมรดกอย่างเท่าเทียมกัน ต่างจากแต่ก่อนที่เอื้อประโยชน์ให้กับบุตรชายคนโตเป็นหลัก ซึ่งการปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายใหม่นี้เอง ส่งผลให้มีการกระจายตัวของประชากรมากขึ้นและมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ยากที่จะอยู่อาศัยเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้ผู้คนในยุคใหม่มักอยู่อาศัยกันแบบครอบครัวเดี่ยว หรือ (Nuclear family) นอกจากนี้ ด้วยระดับการศึกษาของประชากรที่สูงขึ้น และอิทธิพลจากชาติตะวันตกทำให้สังคมเกาหลีได้สมัยใหม่เริ่มเปลี่ยนจากแนวคิดคติแบบรวมหมู่ (Collectivism) มาให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกนิยม (Individualism) มากขึ้น จึงมีความยึดติดต่อสถาบันครอบครัวน้อยลง ความคิดในเรื่องความกตัญญูระบบอาวุโส และปิตาธิปไตยเริ่มเบาบางลง ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในหลายครัวเรือน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้หมายความว่า คติความเชื่อดั้งเดิมจะหายไปจนหมดเพียงแต่เบาบางลงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม อิทธิพลจากลัทธิขงจื้อที่มีการสั่งสมมานานก็ยังคงฝังรากลึกในสังคมเกาหลีใต้ ซึ่งจะเห็นได้จากการรวมตัวกันในช่วงวันหยุดและเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลชูกอก (ปีใหม่ของประเทศเกาหลีใต้) งานไหว้บรรพบุรุษ รวมไปถึงการที่ปัจจุบันยังคงมีระบบการทำแผนผังตระกูลเพื่อรวบรวมสมาชิกของตระกูลอยู่ แม้แผนผังดังกล่าวจะไม่มีผลสำคัญ

⁶⁵ Jason Howard, Korean Genealogy Guide, (Scotts Valley, California: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2012) สืบค้นจาก : <http://koreangenealogy.org/book/family-registries/> เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2565.

ทางกฎหมายแล้วก็ตาม⁶⁶ และที่สำคัญก็คือ การสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของสายสัมพันธ์ในครอบครัวผ่านระบบกฎหมายที่จะกล่าวถึงต่อไปด้วย

รูปภาพ 1 แผนผังการนับลำดับชั้นทายาทของประเทศเกาหลี⁶⁷

3.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของประเทศเกาหลีใต้ที่มีอยู่

ในปัจจุบัน

(1) การกำหนดหน้าที่ความเป็นบิดามารดา

ภายใต้กฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีใต้ฉบับปัจจุบัน ได้พยายามที่จะกำหนดหน้าที่ความเป็นบิดามารดาต่อบุตรในกรณีที่มีการหย่าร้างกัน บิดาหรือมารดาที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ความเป็นบิดามารดาของตนจะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตรให้แก่อดีตคู่สมรสเพื่อเลี้ยงดูบุตร มิฉะนั้นจะสิ้นอำนาจปกครองของตนไป อย่างไรก็ตามเนื่องจากการให้ความสำคัญของ “หลักการสืบสายโลหิต” ซึ่งแม้ว่าบิดาหรือมารดาจะไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูหรือไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูใดๆ

⁶⁶ Jason Howard, “Korea Genealogy Guide Book”, สืบค้นจาก: <http://koreangenealogy.org/book/> เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2565.

⁶⁷ Korean Family Relationship Chart 계촌법 สืบค้นจาก : <https://koreanhistoricaldramas.com/family-relationship-chart/> เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2566

บิดามารดาในฐานะบุพการีก็ยังมีสิทธิรับมรดกจากบุตรที่เสียชีวิตได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ว่าบิดาหรือมารดาที่หย่าร้างนั้นจะไม่จ่ายค่าเลี้ยงดูหรือละเลยต่อบุตรของตน ก็ไม่มีข้อจำกัดสิทธิในการรับมรดกกลไกทางกฎหมายนี้ต่อเจ้ามรดกผู้ล่วงลับและสมาชิกคนอื่นในครอบครัวผู้ซึ่งได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในครอบครัวเป็นอย่างดี⁶⁸ แม้ว่าก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีได้จะมีหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิทายาทจากการเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกหรืออนุญาตให้มีส่วนแบ่งมรดกในสัดส่วนที่มากขึ้นภายใต้สถานการณ์บางอย่างก็ตาม กฎหมายย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แน่ใจว่าครอบครัวจะมีความเป็นปึกแผ่นโดยการยกเว้นผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการสนับสนุนสมาชิกในครอบครัวและโดยการยกย่องผู้ที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนสมาชิกในครอบครัว

หลักเกณฑ์การแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทที่เคยให้การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือเจ้ามรดกในขณะยังมีชีวิตอยู่ โดยการ “สนับสนุนเจ้ามรดกเป็นพิเศษด้วยการแบ่งปันที่อยู่อาศัยหรือจัดหาการรักษาพยาบาล ฯลฯ เป็นระยะเวลาานานหรือมีส่วนสนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบำรุงรักษาหรือเพิ่มทรัพย์สินของเจ้ามรดก” ตามกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีได้ มาตรา 1008-2.1⁶⁹ ทำให้ทายาทผู้มีการช่วยเหลือเจ้ามรดกเหล่านี้มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินจากกองมรดกของผู้ตายมากกว่าทายาทอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน

กฎหมายก่อนการแก้ไขมีข้อจำกัดเนื่องจากกฎหมายไม่ได้ป้องกันผลร้ายที่เกิดกับผู้เยาว์ซึ่งไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา เด็กส่วนใหญ่ที่เสียชีวิตตั้งแต่อายุน้อยไม่มีพินัยกรรมไว้เพื่อระบุสิทธิในการรับมรดก และหลังจากที่พวกเขาเสียชีวิตแล้ว ก็มีแนวโน้มที่จะให้บิดามารดาของพวกเขาได้รับการจดทะเบียนเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินตามกฎหมาย ดังนั้น การแก้ไขพระราชบัญญัติการรับมรดกจะช่วยให้ทายาทอื่นในครอบครัวที่เหลื่ออยู่หรือผู้รับมรดกคนอื่นๆ

⁶⁸ Choi, Hyun-sook. “Regard to strengthen the duty of supporting for children through the connection with inheritance.” *Journal of Theory and Practics of Private Law* Vol.7 No.1 (2014): 183-219

⁶⁹ Civil code of south Korea Article 1008-2 (Contributory Portion)

(1) If there is a person among co-inheritors who has specially supported the inheritee through sharing living accommodations or providing nursing, etc. for a considerable period or has specially contributed to the maintenance or increase of the property of the inheritee, the value, calculated by deducting his contributory portion as determined by an agreement of co-inheritors from the value of property of the inheritee at the time the inheritance is commenced, shall be considered as an inherited property. The amount calculated by adding such contributory portion to the inherited portion calculated under Articles 1009 and 1010 shall be the inherited portion of that person. <Amended by Act No. 7427, Mar. 31, 2005>

สามารถอ้างสิทธิในส่วนแบ่งที่ถูกต้องของตนได้ และมีแนวโน้มที่จะถูกต้องตามความประสงค์ที่แท้จริงของเจ้ามรดกด้วย

อย่างไรก็ตาม ความกังวลเกี่ยวกับคำจำกัดความของคำว่า “หน้าที่ในครอบครัว” ยังคงมีอยู่เนื่องจากเป็นคำที่มีความสัมพันธ์กันและเป็นการยากที่จะให้คำจำกัดความอย่างเจาะจงว่าหน้าที่เหล่านี้คืออะไร ในอดีตนักกฎหมายมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาสิทธิในการรับมรดกนั้น โดยฝ่ายนิติบัญญัติได้แนะนำกฎหมายหลายชุดในสมัชชาแห่งชาติ ชุดที่ 20 ที่ผ่านมามีการเสนอร่างกฎหมาย 5 ฉบับ เกี่ยวกับการแก้ไขสิทธิในการรับมรดก แต่ถูกยกเลิกไปเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหลายคนกังวลว่า การแก้ไขดังกล่าวอาจเป็นการคุกคามความมั่นคงทางกฎหมายและกระตุ้นให้เกิดข้อพิพาททางกฎหมายได้ง่าย ข้อกังวลนี้ยังคงอยู่เกี่ยวกับการแก้ไขและมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นหัวข้อที่ถกเถียงกันในกรณีเกี่ยวกับกฎหมายใหม่นี้

ประเทศเกาหลีใต้ นับว่าเป็นประเทศที่ได้มีการหยิบยกเอาปัญหาในเรื่องหลักการแบ่งมรดกที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นจุดเปลี่ยนของกฎหมายมรดกที่ซึ่งทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้มีการบัญญัติกฎหมายมรดกที่มีชื่อว่า “พระราชบัญญัติ คู ฮารา (Goo Hara Act)” ขึ้น โดยพี่ชายของ คู ฮารา ได้พยายามผลักดัน “พระราชบัญญัติ คู ฮารา” หรือ “กฎหมายคู ฮารา” ตลอดหลายเดือนเพื่อปกป้องสิทธิและมรดกให้เด็กคนอื่นที่ถูกผู้ปกครองทอดทิ้งละเลย แต่ก็ถูกปิดตกในครั้งแรกก่อนที่จะถูกนำมาพิจารณาอีกครั้งหลังมีประชาชนกว่าแสนคน ลงชื่อใน 17 วัน เพื่อผลักดันกฎหมายดังกล่าว ประเทศเกาหลีใต้มีแผนการที่จะสนับสนุนครอบครัวสุขภาพดีขึ้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติคู ฮารา ถูกนำมาพิจารณาร่วมด้วย โดยเป็นข้อกฎหมายด้านสวัสดิการสาธารณะที่ได้รับคำร้องจากพลเมืองเกาหลีใต้กว่าแสนคนว่าด้วยการตัดสิทธิผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมในการสืบทอดมรดกของบุตรซึ่งพระราชบัญญัตินี้ถูกรับรองในระหว่างการประชุมสมัชชาแห่งชาติที่จัดขึ้นในวันที่ 27 เมษายน 2564 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าว ถูกนำมาพิจารณาภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับที่ 4 เพื่อสนับสนุนครอบครัวสุขภาพดีขึ้นพื้นฐาน (4th Plan of Action for the Basis of a Healthy Family) ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมนโยบายครอบครัวในอีก 5 ปีข้างหน้า อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังเป็นกฎหมายด้านสวัสดิการสาธารณะ ว่าด้วยการตัดสิทธิบิดามารดาที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมในการสืบทอดมรดกของบุตรมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การจัดสรรปันมรดกของบุตรที่เสียชีวิตลงก่อนบิดาหรือมารดา โดยไม่ได้ทำพินัยกรรม สำคัญสำคัญของกฎหมายนี้ระบุว่า “บุคคลที่บกพร่องในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร เช่น ทอดทิ้ง ละเลยบุตร หรือไม่มีความรับผิดชอบในการเป็นผู้ปกครองของบุตร หรือการก่ออาชญากรรม เช่น การไม่ดูแลบุตร หรือทารุณกรรมต่อบุตร จะถูกตัดสิทธิจากการสืบมรดกของบุตรหากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความจริง” กฎหมายฉบับนี้เป็นการแก้ไขจากกฎหมายปันส่วนมรดกฉบับเก่าของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเดิมนั้น ได้ระบุไว้ว่า หากบุคคลใดที่ยังไม่ได้จดทะเบียน

สมรสตามกฎหมาย เสียชีวิตลงโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิในการรับมรดกของผู้นั้นในอันดับแรกแบ่งสัดส่วนระหว่างกันในอัตราส่วนร้อยละ 50 เว้นแต่พบว่าเป็นกรณีการฆาตกรรม หรือปลอมแปลงเอกสารเพื่อผลประโยชน์ซ้อนเร้น

(2) ลำดับทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศ

เกาหลีใต้

ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกมี 2 ประเภท คือ ทายาทผู้รับมรดกประเภทญาติ และประเภทคู่สมรส ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกจากลำดับการแบ่งทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายไทย เนื่องจากในกฎหมายไทยมีการระบุประเภทของทายาทในแต่ละลำดับไว้อย่างละเอียดและชัดเจน แต่กฎหมายของประเทศเกาหลีใต้มีการกำหนดไว้ ดังนี้

(2.1) ทายาทผู้รับมรดกประเภทญาติ

ในกฎหมายแพ่งของเกาหลีใต้ มีบัญญัติลำดับทายาทผู้รับมรดกไว้ในมาตรา 1000⁷⁰ ความว่า

(1) บุคคลจะเป็นผู้ได้รับมรดกตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก
2. บุพการีของเจ้ามรดก
3. พี่น้องของเจ้ามรดก และ
4. ทายาททางสายเลือดภายใน 4 ลำดับชั้น⁷¹

⁷⁰ Korean Civil Act

Article 1000 (Priority of Inheritance)

(1) In inheritance, persons become inheritors in the following order:

1. Lineal descendants of the inheritee;
2. Lineal ascendants of the inheritee;
3. Brothers and sisters of the inheritee; and
4. Collateral blood relatives within the fourth degree of the inheritee.

(2) In the case mentioned in paragraph (1), if there are two or more inheritors standing in the same order, the closest in degree of relationship shall have the priority of inheritance. If there are two or more inheritors standing in the same degree of relationship, they become coinheritors.

(3) With respect to the order of inheritance, an unborn child shall be considered as born.

⁷¹ คู่มือสารบัญญัตินิติสัมพันธ์ที่ 1 “Korean Family Relationship Chart 계존법”

(2) กรณีที่กล่าวไว้ในวรรค (1) หากมีทายาทผู้รับมรดกตั้งแต่สองคนขึ้นไปในลำดับเดียวกัน ให้ผู้ลำดับความสัมพันธ์ที่ใกล้เคียงที่สุดเป็นผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อน หากมีผู้รับมรดกตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์ในระดับเดียวกันบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้รับมรดกร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น เจ้ามรดกมีบุตรและหลาน เช่นนี้บุตรของเจ้ามรดกจะเป็นผู้รับมรดก แต่หากเจ้ามรดกมีบุตร 2 คนและหลาน เช่นนี้บุตรสองคนเป็นผู้รับมรดกร่วมกันเพราะเป็นผู้สืบสันดานในลำดับชั้นเดียวกันเหมือนกัน

(3) ให้ถือว่าเด็กที่อยู่ในครรภ์มารดาที่มีสิทธิได้รับมรดกในลำดับเดียวกับเด็กที่คลอดแล้ว

การแบ่งลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีใต้เป็นการแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ไม่ได้ระบุชัดเป็นการเฉพาะเจาะจง จึงอาจจะทำให้ทายาทในลำดับหนึ่งมีผู้รับมรดกร่วมกันหลายคน ดังนั้น หากยังมีทายาทผู้รับมรดกในลำดับที่สูงกว่าก็ทำให้ทายาทลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในการรับมรดกไปโดยปริยาย ตามหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง จะเห็นได้ว่า แม้ประเทศเกาหลีใต้จะมีการแบ่งลำดับทายาทผู้รับมรดกแตกต่างจากประเทศไทย แต่ก็ยังใช้หลักญาติสนิทตัดญาติห่างเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจส่งผลให้เมื่อทายาทชั้นบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ทายาทในลำดับถัดไปย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดก แม้ว่าทายาทนั้นจะไม่เคยเลี้ยงดูอุปการะหรือได้ทอดทิ้งเจ้ามรดกไปตั้งแต่ยังเด็กก็ตาม

(2.2) ทายาทประเภทคู่สมรส

มาตรา 1003 (ลำดับการรับมรดกของคู่สมรส)⁷²

(1) ถ้ามีผู้รับมรดกตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1000 (1) 1 และ 2 คู่สมรสของเจ้ามรดกจะกลายเป็นผู้รับมรดกร่วมในลำดับเดียวกับผู้รับมรดกดังกล่าว หากไม่มีผู้รับมรดกในลำดับนั้น คู่สมรสจะกลายเป็นผู้รับมรดกคนเดียว

(2) กรณีที่กล่าวไว้ในมาตรา 1001 คู่สมรสของทายาทซึ่งตายก่อนเจ้ามรดกหรือคู่สมรสของทายาทผู้ขาดคุณสมบัติก่อนเริ่มรับมรดกเป็นผู้รับมรดกร่วมในลำดับเดียวกับกับผู้รับมรดกที่ระบุไว้ในมาตราเดียวกันนั้น หากไม่มีผู้รับมรดกคู่สมรสจะกลายเป็นผู้รับมรดกคนเดียว

⁷² Korean Civil Act

Article 1001 (Inheritance by Representation)

Where a lineal descendant or a brother or sister who would become an inheritor in accordance with the provisions of Article 1000 (1) 1 and 3, has died, or has become disqualified before the commencement of succession, his or her lineal descendants, if any exist, shall become inheritors in the order in which the deceased or disqualified person would have become the inheritor.

(2.3) การแบ่งมรดกระหว่างทายาท

มาตรา 1009 (ส่วนแบ่งมรดก)⁷³

(1) ถ้ามีทายาทผู้รับมรดกตั้งแต่สองคนขึ้นไปในลำดับเดียวกันให้ได้รับส่วนแบ่งมรดกเท่าๆ กัน

(2) หากคู่สมรสเจ้ามรดกรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดาน หรือบุพการีของเจ้ามรดกให้ส่วนแบ่งมรดกของคู่สมรสเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 50 ของกองมรดก

(2.4) อายุความในคดีมรดก

มาตรา 1117 (อายุความการเรียกร้องสิทธิในการได้รับมรดก)

สิทธิเรียกร้องในหมวดนี้เป็นอันระงับสิ้นไปตามอายุความ ถ้ามิได้ใช้ภายในหนึ่งปี นับแต่เวลาที่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายได้รู้ว่า มีสิทธิได้รับมรดกแล้ว และการให้หรือมีสิทธิตามพินัยกรรม สิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นอันระงับสิ้นไปตามอายุความด้วย หากพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เวลาเริ่มมีสิทธิได้รับมรดก⁷⁴

3.2.1.2 เจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะมรดก

ประเทศเกาหลีใต้บัญญัติในเรื่องมรดกขึ้นมาเพื่อเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดสรรปันส่วนทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกให้แก่ทายาทโดยพิจารณาถึงลำดับ

⁷³ Korean Civil Act

Article 1009 (Legal Portions in Inheritance)

(1) If there exist two or more inheritors in the same rank, their shares of the inheritance shall be equally divided.

(2) The portions inherited to an inheritee's spouse shall be increased by fifty percent over the inherited portion of his or her lineal descendant where he or she inherits jointly with his or her descendants, or fifty percent over the inherited portion of his or her lineal ascendant where he or she inherits jointly with his or her lineal ascendants.

⁷⁴ Korean Civil Act

Article 1117 (Extinctive Prescription)

The right to demand the return in this Chapter shall be extinguished by prescription, if it is not exercised within one year from the time when the person entitled to a legal reserve of inheritance becomes aware of the fact that the inheritance has commenced and that gifts or testamentary gifts, which are to be returned, were made. The above right shall also be extinguished by prescription if ten years have elapsed from the time of the commencement of the inheritance.

[This Article Newly Inserted by Act No. 3051, Dec. 31, 1977]

ความใกล้ชิดของสายเลือดและบุญคุณเป็นสำคัญกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีใต้ได้รับการตราขึ้นเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว โดยเริ่มแรกนั้นประเทศเกาหลีใต้มีความเชื่อและขนบธรรมเนียมที่สั่งสมมาเป็นเวลานานว่าครอบครัวคือสิ่งสำคัญบุคคลที่มีอำนาจในครอบครัวคือบิดาหรือสามี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งในอดีตสังคมครอบครัวชาวเกาหลีมีความเชื่อเรื่องบุญคุณและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ บุตรจึงมีหน้าที่ต้องตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาและวงศ์ตระกูล แม้ว่าจะตายไปแล้ว การที่บิดามารดาได้รับทรัพย์สินที่เป็นมรดกของบุตรที่ถึงแก่ความตายก่อน นั้นเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ในการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา ดังนั้น กฎหมายมรดกจึงเป็นกฎหมายที่กำหนดให้มีการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกตามลำดับความสำคัญและความใกล้ชิดทางสายเลือด ดังนั้น ในช่วงเริ่มแรกที่มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ คู ฮารา⁷⁵ นักวิชาการด้านกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้จึงยังไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมายแพ่งที่มีข้อเสนอให้รัฐสภามีมติเห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องมรดกให้มีการตัดสิทธิทายาทที่เป็นบุพการีที่ไม่ได้เลี้ยงดูอุปการะ หรือทอดทิ้งบุตรไม่ให้ได้รับมรดกของบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดก บทบัญญัติตามที่ปรากฏข้างต้นนั้น แม้จะมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้วแต่ก็ยังมี ประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงกันอยู่ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปไตยแห่งเกาหลีท่านหนึ่งคือ คุณชอยยองโกโย ออกมาแสดงความเห็นแย้งว่า การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้มีปัญหา เนื่องจากการกำหนดให้ผู้มีสิทธิยื่นฟ้องคือตัวบุตรผู้ถูกทอดทิ้งหรือเจ้ามรดก ทำให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับตัวบุตร ต้องพยายามหาหลักฐานที่อาจสร้างความเจ็บปวดทางจิตใจมาพิสูจน์ในชั้นศาลซึ่งเป็นการเพิ่มบาดแผลทางจิตใจให้กับตัวบุตรผู้ถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ หากพิจารณาจากลักษณะการบัญญัติแล้วจะพบว่า ถ้าบุตรเสียชีวิตก่อนที่จะทำการฟ้อง กฎหมายนี้ก็จะมีใช้ไม่ได้ก็จะต้องกลับไปใช้บทบัญญัติทั่วไปทำให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้ มาตรา 1004 วรรคสองนี้ อีกทั้ง ด้วยแนวความคิดความกตัญญูที่ยังมีในสังคมอาจทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่ตัวบุตรได้ โดยทางคุณชอยยองโกโยก็ได้เสนอว่า การบัญญัติกฎหมายเพื่อให้บิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรไม่มีสิทธิในการรับมรดกนั้นควรทำในลักษณะของการเพิ่มเหตุในการตัดมิให้รับมรดก โดยให้การทอดทิ้งบุตรเป็นเหตุข้อที่ 6 เพื่อที่จะได้มีผลเป็นการตัดสิทธิโดยอัตโนมัติในทุกกรณีไม่ต้องรอให้บุตรดำเนินการฟ้องร้องก่อน โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแพ่ง⁷⁶ “...บุคคลที่ละเมิดหน้าที่การเลี้ยงดูบุตร

⁷⁵ Robyn Joan, 2021. 'Goo Hara Act' Approved by National Assembly, Disqualifies Undutiful Parents From Inheriting Their Child's Fortune สืบค้นจาก <https://www.kpopstarz.com/articles/298724/20210429/goo-hara-act-approved-national-assembly-disqualifies-undutiful-parents-inheriting.htm> เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2565

⁷⁶ KANTHAPHI, “รู้จัก กฎหมายคูฮารา กฎหมายที่หากพ่อแม่ละเลย ไม่มีสิทธิรับมรดก”, 4 มีนาคม 2565, สืบค้นจาก: <https://www.springnews.co.th/spring-life/821500> เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2565.

อย่างร้ายแรง เช่น ละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างมาก แสดงความเกียจคร้านของผู้ปกครอง หรือ ก่ออาชญากรรม เช่น การทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิด จะถูกตัดสิทธิจากการรับมรดกของบุตร คนดังกล่าว หากพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความจริง” เพื่อลงโทษผู้ที่ล้มเหลวในการทำหน้าที่ ของบิดามารดา โดยกระทรวงยุติธรรมของประเทศเกาหลีใต้ได้มีการประกาศก่อนการประกาศใช้ กฎหมายเกี่ยวกับ พ.ร.บ. การรับมรดก โดยระบุว่ามิวัตุประสงค์เพื่อจำกัดสิทธิในการรับมรดกของ ผู้รับมรดกหากละเลยหน้าที่ในการสนับสนุนหรือมีประวัติในทางที่ผิดต่อเจ้ามรดก

3.2.1.3 สิทธิของบิดามารดาผู้ไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรในกองมรดกของ บุตรตามกฎหมายของประเทศเกาหลีใต้

บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายมรดกตามที่ปรากฏใน Part V Inheritance ในประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีใต้ นั้น แต่เดิมไม่มีส่วนที่กล่าวถึงกรณีสิทธิในการรับมรดก ของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตร ดังนั้น ในทางกฎหมาย บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรจึงถูกพิจารณาสิทธิ ในการรับมรดกได้เช่นเดียวกับบิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรตามปกติ ทั้งนี้ ในปัจจุบันได้มีการแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งทำให้ทายาทอื่นที่มีสิทธิได้รับมรดกสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนได้ทอดทิ้ง แต่การจะทำได้ ก็มีข้อจำกัดในการพิจารณาว่าการเสียสิทธินั้น จะเป็นการเสียสิทธิทันทีโดยอัตโนมัติเมื่อมีเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในลักษณะว่าบิดาหรือมารดาของผู้ตายไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูในขณะที่ผู้ตายยังเป็นผู้เยาว์ หรือ ควรจะให้มีการพิจารณาพิพากษาจากศาลครอบครัวก่อนหรือไม่ จึงทำให้กฎหมายที่กำหนดให้ เป็นการเสียสิทธินั้นอาจยังไม่สามารถบังคับได้ในทันที ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิในการ รับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรจึงต้องเริ่มตั้งแต่กรณีทั่วไปก่อนแล้วค่อยไปอธิบายในกรณีที่มี การยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อให้เห็นภาพรวมโดยสมบูรณ์ว่าสุดท้ายแล้วบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรนั้นจะ สามารถรับมรดกของบุตรที่ตนทอดทิ้งได้หรือไม่ อย่างไร ตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น สิทธิในการ รับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรในกรณีทั่วไปนั้นจะเหมือนกับบิดามารดาผู้ที่มีอุปการะเลี้ยงดู บุตรทุกประการ โดยการพิจารณาจะแบ่งออกเป็นสองส่วน ดังนี้

(1) กรณีที่ไม่มีพินัยกรรม

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ กองมรดกจะตกแก่ทายาท โดยธรรม⁷⁷ ซึ่งมีลำดับตามที่ปรากฏในประมวลแพ่ง มาตรา 1000 ดังต่อไปนี้

1. ผู้สืบสันดาน
2. บุพการี

⁷⁷ Ask Korea Law, “Introduction to the Korean Inheritance Law”, 2021) สืบค้น จาก:<https://askkorealaw.com/2021/01/28/inheritance/> เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2565.

3. พี่น้อง

4. ทายาทที่ไม่ได้สืบโลหิตโดยตรงภายใน 4 ลำดับ

ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้ตายมีทายาทที่ยังมีชีวิต คือ คู่สมรส บุตร 2 คน และบิดามารดา การแบ่งมรดกมีวิธีแบ่งดังนี้ ให้บุตรทั้ง 2 คน และคู่สมรสกลายเป็นทายาทร่วมกัน ส่วนแบ่งมรดกคือ 2 ใน 7 ส่วนของกองมรดกผู้ตายสำหรับบุตรแต่ละคน และ 3 ใน 7 ส่วนของกองมรดกผู้ตาย สำหรับคู่สมรส ส่วนบิดามารดาเป็นทายาทที่อยู่ลำดับถัดไปจึงถูกตัดโดยหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง

จากข้อกำหนดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบิดามารดานั้น เป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกในลำดับที่สอง คือ บุพการี ซึ่งกฎหมายมรดกของประเทศเกาหลีได้นั้น แม้จะมีการใช้หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่างเหมือนกับในกฎหมายไทย แต่ไม่ได้มีการบัญญัติให้ทายาทโดยธรรมลำดับสอง (บุพการี) มีสิทธิในการรับมรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับแรกและทายาทประเภทคู่สมรส⁷⁸ ดังเช่นกฎหมายไทยแต่อย่างใด ดังนั้น หากเจ้ามรดกมีผู้สืบสันดานเป็นทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บิดามารดาซึ่งเป็นทายาทชั้นบุพการี ก็ย่อมหมดสิทธิในกองมรดกไปตามหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ทั้งนี้ บิดาที่จะมีสิทธิในกองมรดกของบุตรนั้นจะต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากในกฎหมายของประเทศเกาหลีได้ ความชอบด้วยกฎหมายในฐานะบิดานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เห็นถึงสิทธิในมรดกของบิดา⁷⁹ ข้อแตกต่างเดียวที่มีในสิทธิรับมรดกระหว่างบิดามารดาที่ดูแลบุตรกับบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร คือ Special Contributory Share ซึ่งปรากฏในมาตรา 1008-2⁸⁰ โดยระบุไว้ว่า หากในบรรดาทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกนั้น มีทายาทคนใด

⁷⁸ อ้างแล้ว 62

⁷⁹ Korean LII, "Paternity", (2020) สืบค้นจาก: <http://www.koreanlii.or.kr/w/index.php/Paternity> เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2565.

⁸⁰ Korean Civil Act

Article 1008-2 (Contributory Portion)

(1) If there is a person among co-inheritors who has specially supported the inheritee through sharing living accommodations or providing nursing, etc. for a considerable period or has specially contributed to the maintenance or increase of the property of the inheritee, the value, calculated by deducting his contributory portion as determined by an agreement of co-inheritors from the value of property of the inheritee at the time the inheritance is commenced, shall be considered as an inherited property. The amount calculated by adding such contributory portion to the inherited portion calculated under Articles 1009 and 1010 shall be the inherited portion of that person. <Amended by Act No. 7427, Mar. 31, 2005>

ที่ได้ให้การอุปการะเจ้ามรดกขณะที่ยังมีชีวิตอยู่อย่างเป็นพิเศษ ทายาทผู้นั้นจะได้รับส่วนแบ่งในกองมรดกมากกว่าทายาทคนอื่น ๆ ตัวอย่างในการปรับใช้หลักดังกล่าว คือ คดีคุณ ฮารา ซึ่งคุณ ฮารา เป็นเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้และไม่มีผู้สืบสันดาน ดังนั้น บุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมและมีสิทธิในกองมรดกของคุณ ฮารา คือ บิดาและมารดาในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับที่สอง เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า มารดาของคุณ ฮารา ได้ทอดทิ้งเธอและพี่ชายเอาไว้ให้ครอบครัวฝั่งบิดาเลี้ยงดูตั้งแต่เด็กโดยไม่ได้มีส่วนร่วมใดๆ ในชีวิตของทั้งสองคนอีกเลย ต่อมาเมื่อคุณ ฮารา เสียชีวิตลง ทางฝั่งมารดาก็ได้ยื่นคำร้องเพื่อขอแบ่งมรดก 50% กับฝั่งบิดา (ซึ่งบิดาของคุณ ฮารา ได้สละสิทธิให้พี่ชายของคุณ ฮารา รับมรดกแทน) เมื่อนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาพิจารณาแล้ว สุดท้ายในคดีนี้ศาลก็ได้ทำการตัดสินตามหลัก Special Contributory Share (ในขณะนั้นยังไม่มีพระราชบัญญัติคุณ ฮารา) โดยเห็นว่า บิดาเป็นผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกมาโดยตลอด ในขณะที่มารดาไม่ได้มีส่วนร่วมหรือช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูจนเจ้ามรดกเลย ศาลจึงตัดสินให้แบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของคุณ ฮารา ให้ฝั่งบิดาที่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกมาตลอด (พี่ชาย) 60% และให้ฝั่งมารดาผู้ทอดทิ้งไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร 40%⁸¹

(2) กรณีที่มีพินัยกรรม

ในกรณีที่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมเอาไว้แล้ว โดยปกติแล้วก็ให้เป็นไปตามเจตนาของเจ้ามรดก แต่หากตามพินัยกรรมนั้นทายาทโดยธรรมไม่ได้รับส่วนแบ่งใดๆ จากกองมรดกหรือได้ส่วนแบ่งที่น้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด กฎหมายมรดกของประเทศเกาหลีใต้ก็มี

(2) If co-inheritors fail to reach an agreement under paragraph (1), or if it is impossible to reach an agreement, the Family Court shall, upon the request of the contributor under paragraph (1), determine the contributory portion, taking into consideration the time, method and degree of the contribution, the value of the inherited property and other circumstances.

(3) The contributory portion shall not exceed the amount calculated by deducting the value of testamentary gifts from that of property of the inheritee when the inheritance is commenced.

(4) The request under paragraph (2) may be made when a request is made under Article 1013 (2), or as provided in Article 1014.

[This Article Newly Inserted by Act No. 4199, Jan. 13, 1990]

⁸¹ Ilsa Chan, “‘Goo Hara Act’ Passed By South Korea’s Cabinet, Will Prevent Parents Who Neglected Their Kids From Claiming Inheritance”, (1 Stars Avenue, Singapore: Mediacorp Press Ltd, 2021) สืบค้นจาก: <https://www.todayonline.com/8days/sceneandheard/entertainment/goo-hara-act-passed-southkoreas-cabinet-will-prevent-parents-who> เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2565.

หลักที่คุ้มครองทายาทโดยธรรมให้ได้รับส่วนแบ่งขั้นต่ำจากกองมรดกอยู่⁸² โดยปรากฏในมาตรา 1112 ของประมวลกฎหมายแพ่งเกาหลีได้⁸³

หลักดังกล่าวนี้เรียกว่าหลัก Elective Share เป็นหลักที่คุ้มครองทายาทโดยธรรมให้ได้รับมรดก ตามสัดส่วนขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด เช่น นายคิม สมรสแล้วไม่มีบุตร แต่บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ต่อมานายคิมเสียชีวิตลง เมื่อเปิดพินัยกรรมพบว่านายคิม ระบุให้ยกสมบัติให้กับภรรยาแต่เพียงผู้เดียว แม้พินัยกรรมจะระบุไว้เช่นนั้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า บิดามารดาของนายคิมจะไม่ได้ส่วนแบ่งจากกองมรดกของนายคิมเลย โดยทั้งคู่สามารถอ้างสิทธิตามหลัก Elective Share ในการคำนวณส่วนแบ่งมรดกของตนได้ ทั้งนี้ การคำนวณส่วนแบ่งมรดกจะมีความแตกต่างกันไปตามลำดับของทายาทโดยธรรม โดยในส่วนของบุพการีนั้น ส่วนแบ่งขั้นต่ำที่มีสิทธิจะได้รับตามหลัก Elective Share คือ หนึ่งในสามส่วนของมรดกที่จะได้รับในฐานะทายาทโดยธรรมหากไม่มีพินัยกรรม (For lineal ascendants of an inheritee, one third of the inheritance stipulated by law) ดังนั้น หากบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรยังมีสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมอยู่ก็ยังมีโอกาสได้รับมรดกอยู่ดี แม้บุตรผู้เป็นเจ้ามรดกจะทำพินัยกรรมไว้ก่อนเสียชีวิต

จะเห็นได้ว่า บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรนั้น ยังคงมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนทอดทิ้ง และยังได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายเสมือนบิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรทุกประการแต่อย่างไรก็ดี กฎหมายมรดกของเกาหลีก็มีบทบัญญัติที่เป็นการตัดสิทธิของบุคคลผู้มีสิทธิได้รับมรดก

---

⁸² Seoul Law Group, “Korean Inheritance Law: Inheritance Priority & Right, Taxes and Lawyers”, 2021) สืบค้นจาก: <https://seoulawgroup.com/koreaninheritance-law/> เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2565.

⁸³ Korean Civil Act

Article 1112 (Persons with Right to Legal Reserve of Inheritance and Legal Reserve of Inheritance)

Legal reserve of inheritance for an inheritor shall be calculated according to the following subparagraphs:

1. For lineal descendants of an inheritee, one half of the inheritance stipulated by law;
2. For the spouse of an inheritee, one half of the inheritance stipulated by law;
3. For lineal ascendants of an inheritee, one third of the inheritance stipulated by law; and
4. For brothers and sisters of an inheritee, one third of the inheritance stipulated by law.

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว คือ มาตรา 1004⁸⁴ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับตัดมิให้รับมรดก โดยเหตุในการตัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้ มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้ที่ฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก บุพการี หรือคู่สมรสของเจ้ามรดก หรือใครก็ตามที่มีลำดับสิทธิทายาทโดยธรรมที่สูงกว่าหรือเท่ากันกับตน
2. ผู้ที่ทำร้ายเจ้ามรดก บุพการี หรือคู่สมรสของเจ้ามรดกจนถึงแก่ความตาย
3. ผู้ที่ขัดขวางการทำหรือเพิกถอนพินัยกรรม ไม่ว่าจะด้วยการฉ้อฉลหรือข่มขู่
4. ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก
5. ผู้ที่ปลอม แก้วไข เปลี่ยนแปลง ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรม

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติข้างต้นนั้นใช้กับทายาททุกคนมิได้เฉพาะเจาะจงแต่บิดามารดาผู้ไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูหรือทอดทิ้งบุตรโดยตรงทำให้มีหลายกรณีที่บิดามารดาผู้ไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูหรือทอดทิ้งบุตรยังสามารถรับมรดกของบุตรได้ เนื่องจากการทอดทิ้งบุตรนั้นไม่เข้าเกณฑ์ที่จะถูกกำจัดมิให้รับมรดก ซึ่งจากที่ได้เกริ่นไว้ในตอนต้นแล้วว่าในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลแพ่งเพื่อจัดการกับปัญหาในข้อนี้โดยมีการเปิดช่องให้ร้องขอต่อศาลเพื่อตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรได้ การปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีใต้นี้ สืบเนื่องมาจากกระแสสังคมและความพยายามของครอบครัวฝั่งบิดาของคู ฮารา ทำให้มีการอนุมัติให้ใช้พระราชบัญญัติ คู ฮารา ขึ้นในวันที่ 15 มิถุนายน 2564 มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1004 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุในการกำจัดมิให้รับมรดก โดยการแก้ไขที่ว่านั้นเป็นการเพิ่มเติมวรรคสองเข้าไปในมาตราดังกล่าว⁸⁵

โดยพระราชบัญญัติ คู ฮารา บัญญัติว่า “บุคคลที่บกพร่องในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร เช่น ทอดทิ้ง ละเลยบุตร หรือไม่มีความรับผิดชอบในการเป็นผู้ปกครองของบุตร หรือมีการก่ออาชญากรรมต่อบุตร เช่น การไม่ดูแลบุตร หรือ ทารุณกรรมบุตร จะไม่มีสิทธิจากการสืบมรดกของบุตรหากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความจริง

ซึ่งมาตรา 1004 วรรคสอง “ศาลครอบครัวสามารถพิพากษาตัดสิทธิให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดก ตามที่ผู้เป็นเจ้ามรดกร้องขอได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. กรณีผู้รับมรดกมีความบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้
ก. หน้าที่ในการเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
ข. หน้าที่ในการสนับสนุนการพัฒนาการของบุตร

⁸⁴ อ้างแล้ว 68

⁸⁵ อ้างแล้ว 68

ค. หน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของบุตร”

2. หากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความจริง

“... a person who has seriously violated the duty of child-rearing, such as significantly neglecting to raise their child, demonstrating parental laziness, or committing crimes such as mistreatment or abuse, will be disqualified from inheriting the said child's fortune if the aforementioned acts are proven to be true. ...”⁸⁶

ซึ่งการเพิ่มเติมวรรคสองดังกล่าวเข้าไปในมาตรา 1004 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งนั้นมีผลในประเด็น สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตร คือ บุตรที่ถูกทอดทิ้งซึ่งจะมีฐานะเป็นเจ้าของมรดกเมื่อเสียชีวิต สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งว่าบิดาหรือมารดาไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งตนได้ โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาอีกทีหนึ่งว่า การกระทำของบิดามารดานั้นเข้าเกณฑ์ที่จะถูกตัดสิทธิหรือไม่

(3) กฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

ประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศแรกในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้มีการนำกฎหมายเกี่ยวกับการตัดสิทธิทายาทที่เป็นบิดามารดาผู้ซึ่งล้มเหลวในการทำหน้าที่ในการเป็นบิดามารดาต่อบุตรของตนในการรับมรดกของบุตร ก่อนการแก้ไข มีข้อจำกัดเนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวไว้อย่างชัดเจน เหมือนกรณีสิทธิหน้าที่ระหว่างสามีภรรยาตามกฎหมายแพ่ง มาตรา 826 และในฐานะบิดามารดา ตามกฎหมายแพ่ง มาตรา 837 และมาตรา 913 เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นการปกป้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันให้เท่ากับระดับที่สนับสนุนตนเอง จึงต้องมีการคิดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า การกระทำในลักษณะใดเป็นการไม่ทำตามหน้าที่ของบิดามารดา จนถึงขนาดที่ทำให้ถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ในท้ายที่สุดแล้วจึงได้หลักในการพิจารณาในประเด็นการบิดามารดาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ความเป็นบิดามารดาของตนได้ โดยต้องพิจารณาจากหลักการกระทำในมาตรฐานวิญญูชนพึงกระทำในระดับที่เท่ากับการกระทำต่อตัวเอง

กฎหมายแพ่งฉบับก่อนมีการแก้ไขของเกาหลีใต้⁸⁷ มีข้อจำกัดเนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ระบุดังสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวไว้อย่างชัดเจน

⁸⁶ อ้างแล้ว 75

⁸⁷ Minji Ban. “The Goo Hara Act: Restricting Inheritance Rights from Those Who Have Failed Their Familial Duties” 22 Feb. 2021.

เหมือนกรณีสิทธิหน้าที่ระหว่างสามีภรรยา ตามกฎหมายแพ่ง มาตรา 826⁸⁸ และในฐานะผู้ปกครอง ตามกฎหมายแพ่ง มาตรา 837 และมาตรา 913 เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นการปกป้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันในระดับที่สนับสนุนตนเอง⁸⁹

3.2.1.4 การแก้ไขกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้

ในปัจจุบันประเทศเกาหลีใต้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 1004 วรรคสอง แห่งประมวลแพ่งเกาหลีใต้ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแห่งเกาหลีใต้ เพื่อให้กฎหมายได้รับการพัฒนาสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาครอบครัวที่ส่งผลให้บิดามารดา มีการทอดทิ้งหรือไม่มีการเลี้ยงดูอุปการะให้ดีตามสมควร อันเป็นผลร้ายต่อการพัฒนาการของเด็กคนหนึ่งที่จะต้องเติบโตมาเป็นพลเมืองของประเทศในอนาคต ประกอบกับกรณีตัวอย่างในคดี คู ฮารา ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ตระหนักถึงความสำคัญในการปรับปรุงกฎหมาย ให้มีความครอบคลุมในเรื่องการตัดสินใจในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร ซึ่งอาจถือได้ว่า ประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศแรกๆ ของภูมิภาคเอเชียใต้ที่มีการบัญญัติกฎหมายมรดกให้มี บทคุ้มครองสิทธิเจ้ามรดกซึ่งเคยถูกทอดทิ้งในช่วงเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือจากบิดามารดา โดยการเพิ่มเติมวรรคสอง ของมาตรา 1004 โดยเพิ่มเติมข้อความว่า “...บุคคลที่ละเมิดหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรง เช่น ละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างมาก แสดงความเกียจคร้านของบิดามารดา หรือก่ออาชญากรรม เช่น การทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิด จะถูกตัดสิทธิ จากการรับมรดกของ

⁸⁸ Civil code of south Korea

Article 826 (Duties of Husband and Wife)

(1) Husband and wife shall live together, and shall support, and aid each other: Provided, That both parties must tolerate, if they do not live together temporarily for a due reason.

(2) The place where husband and wife reside, shall be determined by an agreement between them: Provided, That if they fail to reach an agreement, the place shall be determined by the Family Court upon a request of either party. <Amended by Act No. 4199, Jan. 13, 1990>

(3) and (4) Deleted. <by Act No. 7427, Mar. 31, 2005>

<<Paragraph (3) was deleted by Act No. 7427, March 31, 2005 pursuant to the decision of incompatibility with the Constitution which was made by the Constitutional Court on March 27, 1997>>

⁸⁹ Park, Ji Won. “Legislative Consideration on the Inclusion of Child Abandonment in Statutory Bar to Inheritance.” The Law Research Institute of Hongik Univ. Vol. 21 No.3 (2020): 219-250.

บุตรคนดังกล่าวหากพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความจริง” ก่อนที่จะมีการขอแก้ไขกฎหมาย เพื่อเพิ่มเหตุแห่งการตัดสิทธิบิดามารดาที่ได้รับมรดกบุตร หากละเมิดหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรง เช่น ละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างมาก แสดงความเกียจคร้านของบิดามารดา หรือก่ออาชญากรรม เช่น การทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิด ตามกฎหมายของเกาหลีได้นั้นเหตุในการกำจัดมิได้รับมรดก ตามกฎหมายแพ่งเกาหลีได้ มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้ที่ฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก บุพการี หรือคู่สมรสของเจ้ามรดก หรือใครก็ตามที่มีลำดับสิทธิ ทายาทโดยธรรมที่สูงกว่าหรือเท่ากันกับตน
2. ผู้ที่ทำร้ายเจ้ามรดก บุพการี หรือคู่สมรสของเจ้ามรดกจนถึงแก่ความตาย
3. ผู้ที่ขัดขวางการทำหรือเพิกถอนพินัยกรรม ไม่ว่าจะด้วยการฉ้อฉลหรือข่มขู่เจ้ามรดก

4. ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก
5. ผู้ที่ปลอม แก้ไข เปลี่ยนแปลง ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรม

ทำให้มีหลายกรณีที่บิดามารดาผู้ไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูหรือทอดทิ้งบุตรยังสามารถรับมรดกของบุตรได้อยู่ เนื่องจากการทอดทิ้งบุตรนั้นไม่เข้าเกณฑ์ที่จะถูกกำจัดมิได้รับมรดก กระทั่งระงับยุติธรรมได้ประกาศก่อนการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรับมรดก โดยระบุว่ามิมีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดสิทธิในการรับมรดกของผู้รับมรดก หากละเลยหน้าที่ในการสนับสนุนหรือมีประวัติในทางที่ผิดต่อเจ้ามรดก

(1) มาตรา 1004-2

“การจำกัดสิทธิในการรับมรดก” เป็นระบบที่ช่วยให้ศาลครอบครัวตัดสินว่าจะจำกัดสิทธิในการรับมรดกของผู้รับมรดกหรือไม่ หากพวกเขาละทิ้ง ปฏิบัติหน้าที่ไม่ดี หรือละเมิดต่อเจ้ามรดก มีความแตกต่างจาก “การตัดสิทธิในการรับมรดก” ที่กฎหมายเคยมีมา (กฎหมายแพ่ง มาตรา 1004) ซึ่งอนุญาตให้ผู้พิพากษาของศาลครอบครัวประเมินแต่ละกรณีและอนุญาตให้ทายาทผู้รับมรดกแต่ละคนสามารถพิสูจน์ตนได้

(2) มาตรา 1004-3

มาตรานี้อนุญาตให้ทายาทผู้รับมรดกที่เสียสิทธิในการรับมรดกได้สิทธิของตนกลับคืนมาหากได้รับการให้อภัยจากเจ้ามรดก

(3) การแก้ไขระบบ “การสืบมรดก”

“การสืบมรดก” เป็นระบบที่มีอยู่ก่อนแล้วซึ่งผู้รับมรดกตายหรือขาดคุณสมบัติที่จะรับมรดก ดังนั้น คู่สมรสหรือผู้สืบสันดานทางสายเลือดจึงได้รับอนุญาตให้รับมรดกแทนได้ “การสืบมรดก” เป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยเหลือคู่สมรสหรือผู้สืบสันดานทางสายเลือดโดยตรง

ของผู้รับมรดกที่ขาดคุณสมบัติภายใต้สถานการณ์บางอย่าง เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการแก้ไขแล้ว “การจำกัดสิทธิในการรับมรดก” จะไม่ถูกเพิ่มเป็นเหตุผลใน “การสืบมรดก”⁹⁰

กรณีศึกษาการบัญญัติกฎหมายกู ฮารา⁹¹ จากการเสียชีวิตของนักร้อง นักแสดงชาวเกาหลีใต้ที่ชื่อว่า กู ฮารา (Goo Hara) โดยมารดาของกู ฮาราได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกมรดกและทรัพย์สินกว่าครึ่งหนึ่งของกู ฮาราให้เป็นทรัพย์สินของตนเอง โดยอ้างว่ากู ฮารา เป็นบุตรสืบทอดทางสายเลือดโดยตรง แม้ว่ามารดาจะไม่เคยอยู่ดูแลหรือจ่ายค่าเลี้ยงดู กู ฮารา เป็นเวลามากกว่าสิบปีหลังจากหย่าร้างกับบิดาของ กู ฮารา ต่อมาพี่ชายของกู ฮาราได้ทำการยื่น คำร้องต่อศาล เพื่อให้พิจารณาการแบ่งทรัพย์สินอีกครั้ง ซึ่งศาลมีคำตัดสินให้มารดาของกู ฮาราได้รับส่วน แบ่งมรดกร้อยละ 40 ส่วนบิดาได้ร้อยละ 60 ทั้งนี้ หากพี่ชายไม่ยื่นคำร้องดังกล่าว บิดาและมารดา จะได้รับมรดกโดยมีอัตราส่วนร้อยละ 50 ต่อคน เนื่องจากภายใต้กฎหมายครอบครัวของเกาหลีใต้ ในขณะนั้น ระบุไว้ว่า เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โดยไม่มีคู่สมรสหรือบุตร บิดามารดาสามารถ รับมรดกได้ แม้ว่าจะไม่ได้เลี้ยงดูบุตรผู้เสียชีวิตด้วยตนเอง ยกเว้นในกรณีรุนแรง เช่น การฆาตกรรม หรือปลอมแปลงพินัยกรรม จึงหมายความว่า บิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรสามารถกลับมา และเรียกมรดกหรือทรัพย์สินของบุตรได้หลังจากการตายของบุตร แม้แต่ในกรณีของบิดาหรือมารดาเลี้ยงเดี่ยว ก็เป็นเรื่องปกติที่ศาลจะแบ่งทรัพย์สินของบุตรที่เสียชีวิตให้ผู้ปกครองทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียม คำตัดสิน ของศาลสร้างความไม่พอใจกับสังคมต่อการกระทำของมารดาของกู ฮาราอย่างมากและคิดว่ามารดา ของ กู ฮารา ไม่สมควรที่จะได้รับทรัพย์สินเท่ากับจำนวนที่ศาลตัดสิน ตลอดเวลาหลายเดือนระหว่าง การพิจารณาคำร้อง พี่ชายของกู ฮารา ได้พยายามผลักดันกฎหมายกู ฮารา เพื่อปกป้องสิทธิ และมรดกให้บุตรที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้งหรือละเลย แต่คำร้องนั้นก็ไม่ได้รับการพิจารณาในครั้งแรก จนกระทั่งมีประชาชนลงชื่อกว่าแสนคน ภายใน 17 วัน ร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวจึงได้ถูกหยิบยกขึ้น พิจารณาอีกครั้ง และสามารถผลักดันจนผ่านการพิจารณาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรของประเทศ เกาหลีใต้ ในการประชุมสมัยวิสามัญครั้งที่ 21⁹² ซึ่งที่ประชุมลงมติผ่านร่างกฎหมายดังกล่าว เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563 และมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2564 โดยกฎหมายฉบับ

⁹⁰ Minji Ban, “The Goo Hara Act: Restricting Inheritance Rights from Those Who Have Failed Their Familial Duties”, 22 Feb 2021, <http://lexkorea.org/?p=1067>

⁹¹ Park, Sol Ip. “The National Assembly Passed 51 Bills Including Goo Hara Act.” *Law Times*, 1 Dec. 2020, <https://www.lawtimes.co.kr/Legal-News/Legal-News-View?serial=166217>

⁹² The National Assembly, “Hon. Kim Jin-pyo Elected as Speaker of Second Half of the 21st National Assembly”, 5 AUG 2022, สืบค้นจาก: https://korea.assembly.go.kr:447/wha/new2_read.jsp?boardid=1000000027&boarditemid=1000032812

ดังกล่าว ถูกนำมาพิจารณาภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับที่ 4 เพื่อสนับสนุนครอบครัวสุขภาพดีขั้นพื้นฐาน (4th Plan of Action for the Basis of a Healthy Family) ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมนโยบายครอบครัวในอีก 5 ปีข้างหน้า อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังเป็นกฎหมายด้านสวัสดิการสาธารณะ ว่าด้วยการตัดสิทธิบิดามารดาที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมในการสืบทอดมรดกของบุตร โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดสรรปันมรดกของบุตรที่เสียชีวิตลงก่อนบิดาหรือมารดาโดยไม่ได้ทำพินัยกรรม สำคัญของกฎหมายนี้ระบุว่า “บุคคลที่บกพร่องในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร เช่น ทอดทิ้ง ละเลยบุตร หรือไม่มีความรับผิดชอบในการเป็นผู้ปกครองของบุตร หรือการก่ออาชญากรรม เช่น การไม่ดูแลบุตร หรือทารุณกรรมต่อบุตร จะถูกตัดสิทธิจากการสืบมรดกของบุตรหากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความจริง” กฎหมายฉบับนี้เป็นการแก้ไขจากกฎหมายปันส่วนมรดกฉบับเก่าของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเดิมนั้น ได้ระบุไว้ว่า หากบุคคลใดที่ยังไม่ได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย เสียชีวิตลงโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิในการรับมรดกของผู้นั้นในอันดับแรกแบ่งสัดส่วนระหว่างกันในอัตราส่วนร้อยละ 50 เว้นแต่ พบว่าเป็นกรณีการฆาตกรรม หรือปลอมแปลงเอกสารเพื่อผลประโยชน์ซ่อนเร้น

3.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการตัดสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยมลรัฐต่างๆ 50 รัฐ รวมตัวเข้าเป็นประเทศเดียวกันเรียกว่า สหรัฐอเมริกา (United State of America) อย่างไรก็ตาม บรรดารัฐทั้งปวงยังคงมีความเป็นอิสระในบางเรื่อง โดยอำนาจของมลรัฐ (State) จะแตกต่างจากอำนาจของรัฐบาลกลาง (Federal Government) ซึ่งมีอำนาจส่วนใหญ่เกี่ยวกับกรณีระหว่างมลรัฐต่อมลรัฐ และกรณีระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศอื่นๆ ดังนั้น เรื่องใดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายในมลรัฐของแต่ละมลรัฐ โดยเฉพาะและไม่เกี่ยวกับมลรัฐอื่น และไม่ปรากฏจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใดว่าอยู่ในอำนาจของรัฐบาลกลาง มลรัฐนั้นๆ ย่อมมีอำนาจเด็ดขาดและสูงสุด เพราะแต่ละมลรัฐ (State) มีรัฐบาลของตนเองและมีผู้ว่าการมลรัฐ (Governor) เป็นหัวหน้ารัฐบาล มีหน่วยราชการต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารกิจการต่างๆ ภายในมลรัฐ แต่ละมลรัฐมีเมืองหลวงของมลรัฐเอง มีรัฐสภาของตนเอง มีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลสูงสุดของมลรัฐเอง และมีการออกกฎหมายของตนเองได้ ทั้งนี้กฎหมายจะต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่การกระทำในเรื่องเดียวกัน บางกรณีอาจเป็นความผิดในรัฐหนึ่งแต่อาจไม่เป็นความผิดในอีกรัฐหนึ่งก็ได้ ดังนั้น ระบบกฎหมายและระบบศาลของสหรัฐอเมริกาจึงมีความซับซ้อนและแตกต่างจากประเทศอื่น โดยทั่วไปแล้วเมื่อบุคคลใดเสียชีวิตโดยปราศจากพินัยกรรมหรือความไว้วางใจที่ถูกต้อง (Will) ทรัพย์สินของบุคคลนั้นจะตกทอดไปยังทายาทของผู้ตาย และการสืบทอดมรดกจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาถ้าหากมีการทำพินัยกรรม เจ้ามรดก

ที่ทำพินัยกรรมมักจะทิ้งทรัพย์สินของตนไว้ให้กับบุคคลที่คุณคาดว่าจะได้รับมรดก เช่น คู่สมรส บุตร และญาติสนิทอื่นๆ ซึ่งทายาทบางคนที่มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายของรัฐที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนา อยู่ในขณะถึงแก่ความตาย แม้ว่าในบางกรณีเจ้ามรดกอาจมีทรัพย์สินในรัฐอื่นอีก แต่ที่ภูมิลำเนาของ ทายาทเหล่านั้นคือสถานที่ศาลโพรเบท (Probate Court)⁹³ มีอำนาจในการพิจารณาคดีมรดกของผู้ที่ตายไปแล้วว่า ได้มีการทำพินัยกรรมหรือไม่ หากมีแล้วได้มีการจัดการทรัพย์สินมรดกตามข้อกำหนด ในพินัยกรรมหรือไม่ อย่างไร ในกรณีผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ก็จะเป็นผู้ตัดสินในเรื่องการแบ่งมรดก ตามลำดับและส่วนแบ่งตามกฎหมายต่อไป ส่วนศาลในรัฐอื่นๆ มีอำนาจตัดสินคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ของเจ้ามรดกที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจของรัฐที่ศาลนั้นตั้งอยู่

พินัยกรรมสามารถโต้แย้งทางกฎหมายได้หากสมาชิกในครอบครัวบางคน ถูกตัดออกจากพินัยกรรม นอกจากนี้ คู่สมรสอาจร้องขอรับมรดกส่วนแบ่งมรดกของเจ้ามรดก หากพวกเขาถูกตัดออกจากพินัยกรรม อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปพินัยกรรมจะถูกบันทึกไว้เมื่อมีอยู่จริง ด้วยเหตุนี้ การสืบทอดมรดกจึงมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นปัญหาเมื่อไม่มีพินัยกรรมและศาลโพรเบท ต้องตัดสินว่าใครจะได้รับมรดก

ในแง่กฎหมาย การตายโดยไม่มีพินัยกรรมที่มีผลถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่มี พินัยกรรมนั้นเรียกว่า หลักเกณฑ์การแบ่งมรดกที่ไม่มีพินัยกรรม (intestacy) และในสหรัฐอเมริกา แต่ละรัฐมีกฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งมรดกที่ไม่มีพินัยกรรมของตัวเอง ซึ่งจะจะมีหลักเกณฑ์เฉพาะ ที่นำมาใช้แบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของผู้ตายให้แต่ทายาทลำดับต่างๆ ตามสิทธิการได้รับส่วนแบ่ง ด้วยความยุติธรรม เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายการสืบทอดมรดก คือการระบุและจัดลำดับ ความสำคัญของทายาทเพื่อให้สามารถแจกจ่ายทรัพย์สินของผู้เจ้ามรดกอย่างยุติธรรม ชอบด้วย กฎหมายและเป็นระเบียบ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมา

ตามกฎหมายการแบ่งมรดกที่ไม่มีพินัยกรรมนั้น คู่สมรสของเจ้ามรดกมักจะมีสิทธิ ก่อนในลำดับการแบ่งทรัพย์สินและรับมรดก หลังจากนั้นรัฐส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติตามหลักทายาท โดยสายเลือดของเจ้ามรดก หากไม่มีสมาชิกในครอบครัวคนใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ทรัพย์สินของเจ้ามรดก อาจตกเป็นของรัฐ ซึ่งหมายความว่าทรัพย์สินโดยทั่วไปจะตกเป็นของรัฐที่พวกเขาเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย⁹⁴

⁹³ ระบบศาลประเทศสหรัฐอเมริกา สืบค้นจาก [http://old-book.ru.ac.th/e-book/LW454\(51\)/LW454-6.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/LW454(51)/LW454-6.pdf), เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2566

⁹⁴ Travis Peeler, "Inheritance Succession Laws", 2017, สืบค้นจาก : <https://www.legalmatch.com/law-library/article/inheritance-succession-laws.html> เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2565.

(1) เจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะมรดกในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในเรื่องของควมมีอิสระและเสรีภาพในการแสดงความต้องการของบุคคล บุคคลมีอำนาจในการแสดงเจตนาได้อย่างอิสระตามสิทธิที่มีอยู่ภายใต้กรอบอำนาจที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่กระทบถึงสิทธิของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงเจตนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้นในประเทศสหรัฐอเมริกาคจะในความเคารพต่อการแสดงเจตจำนงสุดท้ายก่อนตายของเจ้ามรดก (Last Will) หรือพินัยกรรมที่เจ้ามรดกได้กำหนดให้ทรัพย์สินของตนตกทอดไปยังทายาทตามความต้องการของเจ้ามรดก แต่หากในกรณีที่ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมหรือแสดงเจตจำนงก่อนตายเอาไว้ สหรัฐอเมริกาก็ได้มีการให้อำนาจแก่มลรัฐแต่ละมลรัฐในการจัดให้มีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้กับกรณีการแบ่งมรดกของเจ้ามรดกที่ไม่มีพินัยกรรม ซึ่งเจตนารมณ์ในการมีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีขึ้นเพื่อใช้บังคับแก่กรณีที่มีปัญหาในการจัดการมรดกของเจ้ามรดกที่ไม่ได้แสดงเจตนาของตนเอาไว้ โดยเป็นการสร้างมาตรฐานที่มีความชัดเจน เพื่อการแบ่งมรดกอย่างเป็นธรรมโดยไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกมาเป็นบรรทัดฐานในการแบ่งทรัพย์สินมรดกดังกล่าว ดังนั้น หลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่ใช้ในการแบ่งทรัพย์สินมรดกของแต่ละมลรัฐจึงมีความเข้มงวดและไม่ยืดหยุ่น เพราะถือว่า หากเจ้ามรดกต้องการแบ่งทรัพย์สินตามความรู้สึกหรือเหตุผลส่วนตัว เจ้ามรดกก็ควรจะต้องจัดทำพินัยกรรมหรือมีการแสดงเจตจำนงในการแบ่งทรัพย์สินเอาไว้ก่อน เมื่อไม่มีการกระทำดังกล่าว จึงต้องมีบทบัญญัติที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาในกรณีการแบ่งมรดกที่ไม่มีพินัยกรรม เพื่อให้สังคมอยู่ในความสงบเรียบร้อยเป็นสำคัญ

(2) กฎหมายลักษณะมรดก⁹⁵

มลรัฐทุกรัฐรวมถึงเขตการปกครองโคลัมเบียในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการสืบทอดมรดกของแต่ละมลรัฐ ซึ่งกำหนดว่าใครจะรับมรดกเมื่อมีคนเสียชีวิตโดยไม่มีเจตจำนงหรือการแสดงเจตจำนงไว้ กฎหมายการสืบทอดมรดกมีความคล้ายคลึงกันในทุกรัฐ แต่อาจมีความแตกต่างที่มีความหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินแยกต่างหากและทรัพย์สินของชุมชนและส่วนแบ่งของอสังหาริมทรัพย์ที่บางคนมีสิทธิได้รับมรดก

มลรัฐส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาคจะปฏิบัติตามกฎหมาย Uniform Probate Code หรือ “ UPC “ ซึ่งกฎหมาย UPC คือ กฎหมายต้นแบบที่ได้รับการร่างและทบทวนโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในระดับประเทศ กฎหมายเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพินัยกรรม ทรัสต์และที่ดินโดยเฉพาะ ความตั้งใจของ UPC คือ การปรับปรุง

⁹⁵ FindLaw Staff, “Intestate Succession Laws by State”, 2022, สืบค้นจาก : <https://www.findlaw.com/estate/planning-an-estate/intestate-succession-laws-by-state.html> เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2565.

กระบวนการพิจารณาในการแบ่งมรดก ซึ่งจะทำให้การพิจารณาเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก และการแบ่งมรดกง่ายขึ้นและมีค่าใช้จ่ายน้อยลงอีกทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้ได้ในวงกว้าง ดังนั้น หลายมลรัฐจึงได้นำ UPC มาใช้เพื่อพยายามสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการปัญหาเรื่องมรดกทั่วทั้งรัฐ⁹⁶

จากข้อมูลของกฎหมาย UPC การแบ่งปันทรัพย์สินมรดกนั้น มีการจัดลำดับให้ญาติสนิทมักจะมาก่อนตามลำดับความใกล้ชิดในการสืบทอด โดยทั่วไปแล้วคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่จะเป็นลำดับแรกในการรับมรดก โดยมีบุตรและบิดามารดาอยู่ในลำดับถัดไป หากคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่มีบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พวกเขาอาจได้รับมรดกทั้งหมด บุตรผู้ใหญ่อาจได้รับส่วนแบ่งมรดกตามกฎหมาย Uniform Probate Code นั้น ลำดับการสืบมรดกโดยทั่วไปจะมีลำดับ ดังนี้

1. ผู้สืบสันดาน
2. บิดามารดาของเจ้ามรดก
3. พี่น้องของเจ้ามรดก
4. หลานสาวและหลานชายของเจ้ามรดก
5. ปู่ ย่า ตา ยาย ของเจ้ามรดก และ
6. ป้า ลุง และลูกพี่ลูกน้องของเจ้ามรดก

3.2.2.1 กฎหมายมรดกของมลรัฐนิวยอร์ก

กฎหมายเกี่ยวกับการตัดสินใจในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในมลรัฐนิวยอร์กแห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยปราศจากการทำพินัยกรรมที่มีผลบังคับใช้ กรณีเช่นนี้ ทรัพย์สินมรดกของผู้ตายจะถูกแบ่งสรรตามเงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการแบ่งมรดก กล่าวคือ Estates, Powers & Trusts (EPTL) โดยในหมวดที่ 4-1.1 เรื่อง “การสืบมรดกและหลักการแบ่งมรดกของเจ้ามรดก” ซึ่งบัญญัติให้การพิจารณาลำดับบุคคลที่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในมรดกเอาไว้ใน New York Consolidated Laws 2013 Estates, Powers & Trusts (EPTL)⁹⁷ ซึ่งเป็น

⁹⁶ Travis Peeler, “Inheritance Succession Laws” สืบค้นจาก <https://www.legalmatch.com/law-library/article/inheritance-succession-laws.html> เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2566.

⁹⁷ Estates, Powers & Trusts (EPTL) New York Consolidated Laws 2013
Article 4 - DESCENT AND DISTRIBUTION OF AN INTESTATE ESTATE
§4-1.4 - Disqualification of parent to take intestate share
(a) No distributive share in the estate of a deceased child shall be allowed to a parent if the parent, while such child is under the age of twenty-one years:
(1) has failed or refused to provide for the child or has abandoned such child, whether or not such child dies before having attained the age of twenty-one years, unless the

การจัดลำดับและส่วนแบ่งมรดกตามความสำคัญของทายาทผู้รับผลประโยชน์ในมาตรา 4-1.1 ของ EPTL จะควบคุมการแบ่งมรดก เมื่อบุคคลใดเสียชีวิตโดยไม่มีคู่สมรสหรือบุตร ทายาทผู้รับมรดกของเขาคือบิดาและมารดา อย่างไรก็ตาม ภายใต้มาตรา 4-1.4 ของ EPTL เรื่อง “การกำจัดสิทธิของบิดามารดาที่จะรับส่วนแบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของบุตร” มีผลให้บิดามารดาสามารถถูกกำจัดไม่ให้รับส่วนแบ่งของตนในกองมรดกของเจ้ามรดกได้ ดังนี้

1. หากเป็นบิดามารดาที่ล้มเหลวในหน้าที่หรือปฏิเสธที่จะจัดหาการอุปการะบุตรหรือละทิ้งบุตรในช่วงวัยที่ยังเด็ก กล่าวคือ อายุไม่ถึง 21 ปีบริบูรณ์ ดังนั้น หากบิดามารดาไม่ทำหน้าที่บิดามารดาในการเลี้ยงดูอุปการะบุตร เช่นนั้น เขาหรือเธออาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้

---

parental relationship and duties are subsequently resumed and continue until the death of the child; or

(2) has been the subject of a proceeding pursuant to section three hundred eighty-four-b of the social services law which:

(A) resulted in an order terminating parental rights, or

(B) resulted in an order suspending judgment, in which event the surrogate's court shall make a determination disqualifying the parent on the grounds adjudicated by the family court, if the surrogate's court finds, by a preponderance of the evidence, that the parent, during the period of suspension, failed to comply with the family court order to restore the parent-child relationship.

(b) Subject to the provisions of subdivision eight of section two hundred thirteen of the civil practice law and rules, the provisions of subparagraph one of paragraph (a) of this section shall not apply to a biological parent who places the child for adoption based upon:

(1) a fraudulent promise, not kept, to arrange for and complete the adoption of such child, or

(2) other fraud or deceit by the person or agency where, before the death of the child, the person or agency fails to arrange for the adoptive placement or petition for the adoption of the child, and fails to comply timely with conditions imposed by the court for the adoption to proceed.

(c) In the event that a parent or spouse is disqualified from taking a distributive share in the estate of a decedent under this section or 5-1.2, the estate of such decedent shall be distributed in accordance with 4-1.1 as though such spouse or parent had predeceased the decedent.

2. ในกรณีที่บิดาหรือมารดาถูกศาลพิพากษาให้สิทธิของบิดามารดาบุตร
ของบุคคลนั้นสิ้นสุดลง

3. หากบิดามารดากลับมาทำหน้าที่อันเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่าง
บิดามารดาและบุตรก่อนที่บุตรจะถึงแก่ความตายสามารถกลับมาสิทธิในการรับมรดกได้

กรณีนี้เป็นที่ชัดเจนโดยข้อเท็จจริงซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมโดยรวม
ของบิดามารดาในการสนับสนุน การดูแล และการเลี้ยงดูบุตร กฎเกณฑ์อื่นๆ ใน EPTL เช่น 5-1.2
เกี่ยวข้องกับการตัดสิทธิของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ การละทิ้งเป็นหนึ่งในเหตุผลที่เป็นไปได้ที่คู่สมรส
จะสูญเสียสิทธิในการรับมรดก

(1) เจตนารมณ์กฎหมายมรดกของมลรัฐนิวยอร์ก

เนื่องจากมลรัฐนิวยอร์กเป็นหนึ่งในมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา
ซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงเจตนา พลเมืองในรัฐจึงมี
ความเป็นอิสระในการแสดงเจตจำนงของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของทรัพย์สิน ทำให้บุคคล
ที่ต้องการให้มรดกของตนตกทอดแต่บุคคลใดก็สามารถแสดงเจตนาทำพินัยกรรมไว้ได้เสมอ
หรือไม่เช่นนั้น ก็เป็นการแสดงเจตจำนงก่อนตายเพื่อยกทรัพย์สินของตนให้แก่ทายาทผู้ใดก็สามารถ
ทำได้ ในทางกลับกัน หากมีการตายโดยที่เจ้ามรดกไม่ได้มีการทำพินัยกรรมไว้ เช่นนี้ กฎหมายกำหนด
ให้นำหลักเกณฑ์การแบ่งมรดกตามกฎหมายเฉพาะมาใช้บังคับ ซึ่งต้องยอมรับว่าหลักเกณฑ์ที่นำมา
พิจารณาในการแบ่งทรัพย์สินของเจ้ามรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ นั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่มี
ความเคร่งครัด และไม่สามารถยืดหยุ่นได้ เนื่องจากกฎหมายต้องการให้มีการจัดการแบ่งมรดกให้แก่
ทายาทโดยเท่าเทียมกันและเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงไม่สามารถใช้ความรู้สึกส่วนตัวมา
เปลี่ยนแปลงผลของบทบัญญัติได้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและสงบเรียบร้อยในสังคมส่วนรวมได้

ในมลรัฐนิวยอร์ก มีหลักการสำคัญที่เกิดจากคำพิพากษาในคดี
Riggs v Palmer ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1889 โดยมีประเด็นให้พิจารณาว่าทายาทที่ฆ่าปู่ยังคงได้รับ
มรดกจากปู่ตามที่ปู่เขียนในพินัยกรรมหรือไม่ ศาลในคดีนั้นมีความเห็นว่าหากพิจารณาตามกฎหมาย
บัญญัติแล้ว เมื่อพินัยกรรมระบุให้ทายาทผู้นี้เป็นผู้รับมรดก ก็ต้องเป็นไปตามนั้น แต่ศาลเห็นว่า
มีหลักทั่วไปอยู่ข้อหนึ่ง คือ ไม่มีบุคคลใดจะได้รับประโยชน์จากความฉ้อฉลหรือความผิดของตนเอง
ศาลจึงวินิจฉัยว่าทายาทผู้นี้ไม่มีสิทธิรับมรดกจากปู่ แม้พินัยกรรมของปู่จะกำหนดให้ก็ตาม การที่ศาล
ยกหลักทั่วไปมาปรับใช้ ทำให้เป็นที่มาของกฎหมายมาตรา 4-1.4 ของ EPTL ในเรื่อง “การกำจัดสิทธิ
ของบิดามารดาที่จะรับส่วนแบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของบุตร”⁹⁸

⁹⁸ Ilene S. Cooper and Staci A. Graber, *Proposed Amendment to EPTL 4-1.4 Expand Grounds for Parental Disqualification* (NYSBA Journal 2002 Vol. 35)

(2) คดีที่เคยเกิดขึ้นในมลรัฐนิวยอร์ก

แม้ว่ากรณีของการขาดคุณสมบัติในการรับมรดกในลักษณะของการเป็นผู้มีความบกพร่องต่อหน้าที่บิดามารดาต่อบุตรจะเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก แต่ก็มีบางกรณีที่บิดามารดาต้องสูญเสียสิทธิของเขาไปเนื่องจากเหตุผลดังกล่าว การใช้กฎหมายในการตัดสินคดีบิดามารดาที่มีความบกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดูอุปการะบุตรมีมาแล้วหลายคดี ยกตัวอย่างเช่น

(2.1) คดี In the Matter of the Estate of JASON PESSONI, Deceased

คดี In the Matter of the Estate of JASON PESSONI, Deceased⁹⁹ นั้น Jason Pessoni ใช้ชีวิตมาโดยมีสภาพครอบครัวที่ Mr. John Pessoni และ Ms. Mary Ann Loehmann บิดามารดาหย่าร้างกันตั้งแต่ Jason Pessoni ยังเป็นเด็ก ตลอดมาบิดาของเขาได้มีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรให้แก่มารดาของเขาตามคำสั่งศาล ต่อมา Mr. John ได้มีครอบครัวใหม่และไม่มีการติดต่อกับ Jason เลย จนกระทั่ง เมื่อ Jason ถึงแก่ความตายในขณะที่มีอายุ 30 ปี โดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ Jason มีเงินประมาณ 10,000 ดอลลาร์เป็นทรัพย์มรดก John Pessoni บิดาของ Jason ได้มายื่นคำร้องเพื่อขอหนังสือรับรองจากฝ่ายบริหารในการเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของ Jason แต่ Mary Ann Loehmann มารดา ยื่นคำโต้แย้งคุณสมบัติของ John Pessoni ในฐานะผู้รับมรดกตามกฎหมาย Estates, Powers & Trusts (EPTL) มาตรา 4-1.4 (a) ซึ่งห้ามบิดามารดาไม่ให้มีการแบ่งส่วนแบ่งในที่ดินของบุตรที่เสียชีวิตซึ่งบิดามารดาดังกล่าว “ล้มเหลวหรือปฏิเสธที่จะปฏิบัติหน้าที่หรือละทิ้งหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร” ก่อนบุตรอายุ 21 ปี¹⁰⁰ และไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่บิดามารดาต่อบุตร ก่อนที่บุตรจะเสียชีวิต ซึ่งจากหลักฐานแสดงให้เห็นว่า John Pessoni เลิกติดต่อกับ Jason เมื่อ Jason อายุ 15 ปี และไม่เคยติดต่อกันอีกเลย กรณีนี้ถึงแม้ว่าบิดาจะได้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรให้แก่มารดาบุตรตามคำพิพากษามาตลอดก็ไม่ถือว่าได้ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและดูแลบุตรตามหน้าที่บิดาต่อบุตร และแม้ว่ามารดาของบุตรจะให้บุตรไปหาบิดาบ้างนานๆ ครั้ง ก็ยังคงถือว่าเป็นการละเลยบุตรตามนัยของกฎหมายดังกล่าว ศาลตัดสินว่า John Pessoni ขาดคุณสมบัติจากการแบ่งปันในที่ดินของ Jason

เจตนาและจุดประสงค์ที่ชัดเจนของมาตรา 4-1.4 ของกฎหมาย EPTL คือ เพื่อป้องกันสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่บิดามารดาซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของบุตร ไม่เคยทำหน้าที่บิดามารดาตามที่ควรจะเป็นมาปรากฏตัวเมื่อทราบถึงการการตายของบุตรเพื่อแบ่งปัน

⁹⁹ Matter of Pessoni, 11 Misc.3d 245 (N.Y. Surr. Ct., 2005)

¹⁰⁰ Matter of Gonzalez, 196 Misc 2d 984 [Sur Ct, Bronx County 2003] § 4-1.4

สิ่งที่บุตรหามาได้ กฎเกณฑ์ดังกล่าวสะท้อนถึงมุมมองของสังคม “เกี่ยวกับสิทธิพิเศษบางอย่างที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในครอบครัว”

(2.2) คดีสังหาริมทรัพย์ของบรองซ์ที่ชื่อว่า Estate of Umezurike

คดี Estate of Umezurike¹⁰¹ ศาลได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2019 โดยผู้พิพากษา Bronx Nelida Malave-Gonzalez พบว่าบิดาของผู้ตายไม่มีคุณสมบัติในการรับส่วนแบ่งจากกองมรดกของบุตรซึ่งเสียชีวิต โดยพยานหลักฐานในคดีมาจากการโต้แย้งระหว่างมารดา ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ร้องและบิดาผู้คัดค้าน เนื่องจากบิดาของผู้ตายได้มีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรก่อนที่จะถึงแก่ความตายในลักษณะที่ไม่แน่นอน เคยซื้อเสื้อผ้าให้บุตรบ้างในบางครั้ง ซึ่งบิดาของผู้ตายยกข้อต่อสู้ว่าตนได้ให้การอุปการะต่อบุตรแล้ว อย่างไรก็ตาม ศาลเห็นว่า การกระทำของบิดาไม่เพียงพอที่จะฟังได้ว่าบิดามีการดูแลและอบรมสั่งสอนบุตรอันมีลักษณะที่สม่ำเสมอและเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่องตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ต่อมาพี่สาวและน้องชายของเจ้ามรดก (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้ร้องขอให้ศาลออกหนังสือมอบอำนาจให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดก และขอคัดค้านคำร้องของบิดาเจ้ามรดกที่มีคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นผู้จัดการมรดก โดยผู้ร้องโต้แย้งคำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกของบิดาเจ้ามรดก เนื่องจากบิดาเจ้ามรดกเป็นเพียงทายาทที่อาจเป็นผู้จัดการมรดกเท่านั้นหาได้มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นผู้จัดการมรดกไม่ และผู้ร้องได้ขอให้บิดาของเจ้ามรดกถูกตัดสิทธิจากการรับส่วนแบ่งในที่ดินของเจ้ามรดกภายใต้ EPTL มาตรา 4-1.4 (a) ด้วยเหตุผลว่าบิดาบกพร่องต่อหน้าที่ในการเป็นบิดาหรือปฏิเสธที่จะอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกหรือละทิ้งเจ้ามรดก และด้วยเหตุนี้ อสังหาริมทรัพย์ของเจ้ามรดกควรถูกแจกจ่ายให้กับทายาทลำดับถัดไปภายใต้กฎหมาย EPTL มาตรา 4-1.1 เสมือนหนึ่งว่าบิดาผู้นั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว (EPTL 4-1.4 [b])

(2.3) คดี Mark G. v. Sabol (1999)

เป็นคดีที่เกิดขึ้นในช่วงปี 1990 โดย เรย์มอนด์ เอช และเวอร์จิเนีย จี ได้ทำร้ายร่างกาย ทารุณกรรมบุตรทั้ง 4 คนของพวกเขา โดยศาลมีคำพิพากษาให้มีความผิดฐานมีเจตนาทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้บุตรถึงแก่ความตายและต้องโทษจำคุก ในขณะที่บุตรคนเล็กของเรย์มอนด์ เอช และเวอร์จิเนีย จี นามว่า อลัน จี มีอาการบาดเจ็บจากการถูกกระทำซ้ำเราและทารุณกรรมโดยบิดามารดา อลัน จี ไม่สามารถอดทนต่อความเจ็บปวดได้จึงได้ถึงแก่ความตายในที่สุด

¹⁰¹ Surrogate's Court of the City of New York, Bronx County “ESTATE OF JENNIE NICOLE GONZALEZ, Deceased” :196 Misc. 2d 984 (N.Y. Surr. Ct. 2003).768 N.Y.S.2d 276 , Aug 26, 2003

แพทย์ชันสูตรศพพบว่าผู้ตายได้รับบาดเจ็บจากการถูกตีด้วยเข็มขัดจนกระดูกซี่โครงหัก 2 ซี่ ตับฉีก ลำไส้ใหญ่ขยายตัวจากการถูกกระทำชำเรา แม้ว่าในกรณีนี้ศาลจะมีคำพิพากษาให้บิดามารดาของผู้ตาย มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ศาลยังมีคำพิพากษาในเรื่องมรดกของบุตร โดยศาลได้วางหลัก เป็นแนวทางในกรณีเช่นนี้ไว้ว่า แม้ว่ากรกระทำใดของบิดามารดาจะเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาแล้ว แต่ในขณะที่บิดามารดาได้กระทำการทารุณบุตรนั้น เป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อหน้าที่ของบิดามารดาไปในตัว ซึ่งมีผลตาม EPTL มาตรา 4-1.4 (a) ทำให้บิดามารดาถูกตัดสิทธิในมรดกของบุตร ที่เสียชีวิต โดยในคดีนี้ศาลใช้ดุลพินิจในการยกหลักกฎหมายมาตัดสิทธิบิดามารดา ตามหลักกฎหมาย ทั่วไปที่นิวยอร์กมีอยู่ว่า ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากความผิดของตนเอง หรือหาข้อเรียกร้อง หรือรับทรัพย์สินด้วยตัวเอง จากความชั่วช้าของตนเอง¹⁰²

(3) ลำดับทายาทและส่วนแบ่งมรดก

ตามกฎหมาย Estates, Powers & Trusts (EPT) 4-4.1 ได้กำหนด เกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกในกรณีที่ไม่มีพินัยกรรมให้แก่ทายาทตามลำดับทายาทโดยธรรม ผู้มีสิทธิได้รับมรดก มีดังนี้

1. ผู้สืบสันดาน
2. คู่สมรส
3. บิดามารดา
4. พี่น้องของเจ้ามรดก
5. ปู่ ย่า ตา ยาย

การพิจารณาถึงส่วนแบ่งในการได้รับมรดกของทายาทในกรณีที่เจ้ามรดก ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ต้องพิจารณาว่าในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายมีทายาทลำดับใดอยู่บ้าง ซึ่งจะส่งผลต่อการแบ่งทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกในมลรัฐนิวยอร์ก ดังนี้

¹⁰² Mark G. v. Sabol, 180 Misc. 2d 855, 694 N.Y.S.2d 290 (1999)

ตารางที่ 3.1 ลำดับทายาทและส่วนแบ่งมรดกมลรัฐนิวยอร์ก

ลำดับทายาท	ส่วนแบ่งมรดก
มีผู้สืบสันดาน ไม่มีคู่สมรส	ผู้สืบสันดานเป็นผู้รับมรดก หากผู้สืบสันดานตายก่อนเจ้ามรดก ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนที่ผู้สืบสันดานที่ตายไปแล้วตามส่วนแห่งการรับมรดกของบุคคลนั้น
มีคู่สมรส แต่ไม่มีผู้สืบสันดาน	คู่สมรสเป็นผู้รับมรดก
คู่สมรสและผู้สืบสันดาน	คู่สมรสได้รับมรดก 50,000 ดอลลาร์แรกของทรัพย์สินในกองมรดกของเจ้ามรดก รวมถึงทรัพย์สินมรดกอีกกึ่งหนึ่งของทรัพย์สินในกองมรดก ส่วนที่เหลือตกทอดแก่ผู้สืบสันดาน
บิดา มารดา แต่ไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน	บิดา มารดาเป็นผู้รับมรดก
พี่น้องแต่ไม่มีคู่สมรสผู้สืบสันดานหรือบิดามารดา	พี่น้องเป็นผู้รับมรดก

(4) กฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

กฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาถึงสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในมลรัฐนิวยอร์กแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยปราศจากการทำพินัยกรรมที่ถูกต้องและการแสดงเจตจำนงสัญญาสุดท้ายไว้ กรณีเช่นนี้ ทรัพย์สินในกองมรดกของผู้ตายจะถูกแบ่งสรรตามเงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการแบ่งมรดก กล่าวคือ Estates, Powers & Trusts (EPTL) โดยในหมวดที่ 4-1.1 เรื่อง “การสืบมรดกและหลักการแบ่งมรดกของเจ้ามรดก” ซึ่งบัญญัติให้การพิจารณาลำดับบุคคลที่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในมรดกเอาไว้ใน New York Consolidated Laws 2013 Estates, Powers & Trusts (EPTL) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดลำดับและส่วนแบ่งมรดกตามความสำคัญของทายาทผู้รับผลประโยชน์ตามมาตรา 4-1.1 ของ EPTL จะควบคุมการแบ่งมรดก เมื่อบุคคลใดเสียชีวิตโดยไม่มีคู่สมรสหรือบุตรผู้แจกจ่ายของเขาคือบิดามารดาของเขา อย่างไรก็ตาม ภายใต้มาตรา 4-1.4 ของ EPTL เรื่อง “การกำจัดสิทธิของบิดามารดาที่จะรับส่วนแบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของบุตร” มีผลให้บิดามารดาสามารถถูกกำจัดไม่ได้รับส่วนแบ่งของตนในกองมรดกของเจ้ามรดกได้ หากเป็นบิดามารดาที่ล้มเหลวในหน้าที่หรือปฏิเสธที่จะจัดหาการอุปการะบุตรหรือละทิ้งบุตรในช่วงวัยที่ยังเป็นเด็ก ดังนั้น หากบิดา

มารดาไม่สนับสนุนบุตร เช่นนั้นบิดาหรือมารดาอาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรตามนัยของกฎหมายได้นี้หาก

1. บิดามารดากับการทอดทิ้งไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตรในระหว่างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์อายุไม่เกิน 21 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าจะความตายของบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดกจะถึงแก่ความตายเมื่อใดก็ตาม เนื่องจากในขณะที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์ ซึ่งตามธรรมชาติแล้วบุตรผู้เยาว์ย่อมไม่สามารถดูแลตนเอง จึงเห็นว่าบิดามารดาคือที่พึ่งที่ตนมี บุตรย่อมต้องการการอุปการะเลี้ยงดู การปกป้องคุ้มครอง การอบรมสั่งสอน และการสงเคราะห์จากบิดามารดาของตน เมื่อบุตรที่เคยถูกทอดทิ้งหรือละเลยนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว แม้ว่าบิดาหรือมารดาจะได้มีการอุปการะหรือกลับมาดูแล บิดาหรือมารดาผู้นั้นก็ยังคงต้องด้วยบทบัญญัติดังกล่าวอยู่เช่นเดิม เนื่องจากเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในเวลาก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ

2. หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามที่กฎหมายกำหนด คือ การอบรมสั่งสอน ดูแลและอุปการะอย่างถาวร มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานไม่ใช่เพียงการจ่ายเงินค่าอุปการะตามคำสั่งศาล หรือการรับดูแลบุตรผู้เยาว์เพียงชั่วคราว ครั้งชั่วคราว ดังนั้น บิดาหรือมารดาที่ไม่ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจึงอาจถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนเคยทอดทิ้งหรือละเลยได้

3. บุคคลที่มีหน้าที่ในการนำสืบถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดาคือ ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกอื่นนอกเหนือจากบิดาหรือมารดาที่ถูกกล่าวหาว่ามีความบกพร่องในหน้าที่

3.2.2.2 กฎหมายมรดกของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา¹⁰³

บุคคลทุกคนของทุกรัฐมีโอกาสที่จะทำพินัยกรรมเพื่อเป็นการจัดการแบ่งทรัพย์สินของตนแก่ผู้อื่นหลังจากที่ตนเสียชีวิตไป เนื่องจากการแบ่งมรดกของผู้ถึงแก่ความตายเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะต้องมีการจัดแบ่งทรัพย์สินอย่างมีระเบียบและเป็นธรรมหลังจากมีผู้เสียชีวิต ดังนั้น ในแต่ละมลรัฐจึงได้สร้าง “หลักเกณฑ์การแบ่งมรดกกรณีเจ้ามรดกไม่มีพินัยกรรม” สำหรับการแก้ไขปัญหาในการแบ่งทรัพย์สินมรดกผู้เสียชีวิตที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมหรือไม่มีการแสดงเจตจำนงสุดท้ายเอาไว้ขึ้นมา

กฎหมายที่ควบคุมว่าใครจะได้รับทรัพย์สินของบุคคลที่ถึงแก่ความตายโดยไม่มีพินัยกรรมไว้ เรียกว่า Intestacy statutes ในมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาเรียกว่า North Carolina

¹⁰³ Meredith Smith, “A Parent’s Right to Inherit Intestate from a Child”, 12 June 2016, สืบค้นจาก : <https://civil.sog.unc.edu/a-parents-right-to-inherit-intestate-from-a-child/> เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2565.

Intestate Succession Act. ซึ่งเป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในการแบ่งทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ให้แก่ทายาทของเจ้ามรดก โดยเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ตามความเหมาะสม ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายนี้จึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของใครเป็นสำคัญ แต่เป็นการวางหลักเกณฑ์อย่างเป็นมาตรฐานสำหรับทุกคน

กฎหมายเกี่ยวกับการตัดสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา

(1) พระราชบัญญัติการสืบทอดมรดก

เมื่อบุคคลใดเสียชีวิตโดยปราศจากการแสดงเจตจำนงหรือพินัยกรรมไว้ กล่าวคือ เมื่อบุคคลนั้นเสียชีวิตลงทรัพย์สินของบุคคลนั้นจะถูกแจกจ่ายตามกฎหมาย (The Intestate Succession Act) “พระราชบัญญัติการสืบทอดมรดก” ซึ่งมีการบัญญัติไว้ใน บทที่ 29 ของกฎหมายทั่วไปของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา (North Carolina General Statutes)

โดยพระราชบัญญัติการสืบทอดมรดกระบุว่า “หากบุคคลใดเสียชีวิตโดยไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน (เช่น บุตร หลาน ฯลฯ) บิดามารดาของบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินของบุคคลนั้นเท่ากันหากบิดามารดาทั้งสองยังมีชีวิตอยู่ N.C.G.S. § 29-2(4) ; N.C.G.S. § 29-15(3) ถ้าบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียวยังมีชีวิตอยู่ บิดาหรือมารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ก็รับมรดกในมรดกทั้งหมด N.C.G.S. § 29-15(3)

พระราชบัญญัติการสืบทอดมรดก บทที่ 31A ข้อ § 31A-2 กฎหมายจำกัดสิทธิในการรับมรดก การจำกัดสิทธิของบิดามารดาในการรับมรดก¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ North Carolina General Statutes

Chapter 31A. Acts Barring Property Rights

Article 2 - Parents.

§ 31A-2 - Acts barring rights of parents. Any parent who has wilfully abandoned the care and maintenance of his or her child shall lose all right to intestate succession in any part of the child's estate and all right to administer the estate of the child, except

(1) Where the abandoning parent resumed its care and maintenance at least one year prior to the death of the child and continued the same until its death; or

(2) Where a parent has been deprived of the custody of his or her child under an order of a court of competent jurisdiction and the parent has substantially complied with all orders of the court requiring contribution to the support of the child.

บิดามารดาคนใดที่จงใจละทิ้งการอบรมดูแลและอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน
ย่อมสูญเสียสิทธิในการสืบมรดกในส่วนใดๆ ของทรัพย์สินสมบัติของบุตรและสิทธิที่พึงหวงในการจัดการ
มรดกของบุตร เว้นแต่

(1) เมื่อบิดามารดาผู้ละทิ้งได้กลับมาดูแลและอุปการะเลี้ยงดูอย่างน้อย
หนึ่งปีก่อนที่บุตรจะเสียชีวิต และดูแลต่อไปจนกว่าบุตรจะเสียชีวิต หรือ

(2) เมื่อบิดามารดาถูกเพิกถอนสิทธิในการดูแลบุตรของตนภายใต้คำสั่ง
ของศาล และบิดามารดาได้ปฏิบัติตามคำสั่งทั้งหมดของศาลที่ให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นสิ่งสำคัญ

สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกโดยการสืบมรดกจากบุตรนั้น ไม่ใช่สิทธิ
ที่ไม่มีเงื่อนไข ภายใต้ N.C.G.S. § 31A-2 บิดามารดาที่จงใจละทิ้งการอุปการะเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน
บุตรของตนจะสูญเสียสิทธิทั้งหมดในการพิสูจน์การสืบทอดในส่วนใดๆ ของมรดกของบุตร

แม้ว่าบิดามารดาอาจจงใจละทิ้งบุตร แต่บิดามารดาอาจยังคงรับช่วงต่อ
จากบุตรได้หากบิดามารดาสามารถแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่เป็นข้อยกเว้นได้ ซึ่งกฎหมายได้ระบุ
ข้อยกเว้นเอาไว้ 2 ข้อ คือ 1. หากบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรได้กลับมาดูแลและอุปการะเลี้ยงดูบุตร
อย่างน้อยหนึ่งปีก่อนที่บุตรจะอายุครบสิบแปดปี ไปจนกว่าบุตรจะเสียชีวิต 2. หากบิดามารดาถูกยึด
อำนาจปกครองบุตรของตนภายใต้คำสั่งของศาลและบิดามารดาได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในการจ่าย
ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นสิ่งสำคัญ ตาม N.C.G.S. § 31A-2(1) และ (2)

(2) การพิจารณาคดีโดยใช้กฎหมาย North Carolina General Statutes

ศาลแห่งมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาที่ศาลใช้ กฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2
ในการพิจารณาคดีดังนี้

(2.1) กฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2 มีผลบังคับใช้โดยไม่คำนึงถึงอายุ ของบุตรในขณะที่เสียชีวิต

กฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2 ใช้กับกรณีบุตรถึงแก่ความตายโดยไม่สำคัญว่า
ในขณะที่ถึงแก่ความตายบุตรจะมีอายุเท่าใด เนื่องจาก N.C.G.S. § 31A-2 ใช้เพื่อตัดสิทธิบิดามารดา
ที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งพยายามที่จะรับมรดกจากบุตร พิจารณาโดยใช้หลักการนี้มาจากคดีของศาลฎีกา
แห่งรัฐนอร์ทแคโรไลนา McKinney v. Richitelli , 357 NC 483 (2003)¹⁰⁵ ความว่า Karen McKinney
(โจทก์) และ James Richitelli (จำเลย) ได้จดทะเบียนสมรสกันและมีบุตรชายด้วยกัน 1 คน
ชื่อ Michael McKinney (เดิมคือ Michael Edward Richitelli ต่อมาเขาเปลี่ยนชื่อเป็น Michael
Edward McKinney) Michael เกิดเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 Karen และ James จดทะเบียน

¹⁰⁵ Casetext, “McKinney v. Richitelli”, 2003, สืบค้นจาก : <https://casetext.com/case/mckinney-v-richitelli?> เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2566.

หย่าในปี พ.ศ. 2524 ขณะนั้น Michael อายุได้ 4 ขวบ ซึ่ง Karen ได้รับสิทธิในการดูแล Michael ส่วน James ได้รับสิทธิในการเยี่ยมและต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตรจำนวน 240 ดอลลาร์ต่อเดือน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 แต่จำเลยกลับไม่ชำระเงินใดๆ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2524 จนถึงวันเกิดปีที่ 18 ของ Michael ในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 James ยอมรับว่าเขาไม่สามารถติดต่อหรือสื่อสารกับ Michael ได้ในช่วงเวลานั้น และอธิบายว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เขาถูกคุมขังในข้อหาลักทรัพย์และรับของโจร หรือต้องทนทุกข์ทรมานจากการใช้ยาและแอลกอฮอล์ในทางที่ผิด James ติดต่อกับ Michael หลังปี 2524 โดยการเขียนจดหมายถึง Michael ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2540 ขณะนั้น Michael อายุ 19 ปี ซึ่งได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็ง และต่อมา Michael ได้ยื่นฟ้องเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลในคดีทุจริตต่อหน้าที่ทางการแพทย์ โดยกล่าวหาว่ารังสีที่ใช้ทางการแพทย์ทำให้เกิดอาการป่วย หลังจากติดต่อกันครั้งแรก James และ Michael เจอกันอย่างน้อย 3 ครั้ง และมีการพูดคุยกันทางโทรศัพท์เป็นประจำ ก่อนที่ Michael จะเสียชีวิตระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2540 ถึงธันวาคม พ.ศ. 2541 James ได้ออกเช็คให้ Michael 6 ฉบับ รวมเป็นเงิน 3,150 ดอลลาร์

Michael ได้ยื่นฟ้องคดีทุจริตต่อหน้าที่ทางการแพทย์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 และเขาเสียชีวิตในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 หลังจากที่ Karen ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดกของ Michael เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2542 เธอแก้ไขคำร้องของ Michael ให้รวมการเรียกร้องการเสียชีวิตโดยมิชอบ และขอให้ศาลตัดสินสิทธิของ James ในการรับมรดกของ Michael ซึ่งศาลชั้นต้นพิพากษาให้ James หมดสิทธิในการรับมรดกของ Michael รวมทั้งเงินที่ได้รับจากคดีการทุจริตต่อหน้าที่ทางการแพทย์ด้วย เนื่องจากพฤติการณ์ของ James ในระหว่างปี พ.ศ. 2524 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 ถือเป็นภาระที่ Michael โดยเจตนาทำให้ James เสียสิทธิในการรับมรดกของ Michael ไป

James ได้ยื่นอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษากลับ โดยศาลอุทธรณ์ตั้งข้อสังเกตว่า “กฎหมายกรณีนี้ยังไม่ชัดเจนว่าผู้ปกครองสามารถกลับมามีความสัมพันธ์กับเด็กได้หรือไม่หลังจากที่เด็กบรรลุนิติภาวะแล้ว ดังนั้น จึงอยู่ในข้อยกเว้นข้อแรกของ N.C.G.S. § 31A-2¹⁰⁶”

¹⁰⁶ he motions were heard in the Superior Court, Wake County, on 31 January 2001. The key issue was the interpretation of N.C.G.S. § 31A-2, "Acts barring rights of parents," which provides as follows:

Any parent who has wil[l]fully abandoned the care and maintenance of his or her child shall lose all right to intestate succession in any part of the child's estate and all right to administer the estate of the child, except —

(1) Where the abandoning parent resumed its care and maintenance at least one year prior to the death of the child and continued the same until its death; or

สรุปว่า มีประเด็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญว่า James ได้กลับมามีความสัมพันธ์กับ Michael อีกครั้ง ก็เพียงพอที่จะอ้างถึงข้อยกเว้นที่กำหนดไว้ใน N.C.G.S. § 31A-2(1)

หลังจากศึกษาเจตนารมณ์ของกฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2 แล้วศาลพบว่าจุดประสงค์ของ N.C.G.S. § 31A-2 คือ เพื่อกีดกันบิดามารดาทั้งสองจากการปิดความรับผิดชอบในการสนับสนุนบุตรของตน และเพื่อป้องกันไม่ให้บิดามารดาที่ทอดทิ้งได้รับทรัพย์สินมรดกที่ไม่สมควรได้รับ ศาลระบุว่า จะดำเนินการตรงข้ามกับจุดประสงค์ของกฎหมายที่จะถือว่ากฎหมายไม่มีผลใช้บังคับเมื่อบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว ดังนั้น ศาลจึงถือได้ว่า N.C.G.S. § 31A-2 ใช้บังคับกับผู้ใหญ่ที่ทอดทิ้งบุตรและขณะนั้น บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(2.2) การละทิ้งหรือทอดทิ้งบุตรต้องเกิดจากการจงใจ

การเจตนาหรือความจงใจเป็นส่วนสำคัญของการละทิ้งหรือทอดทิ้ง ในข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาจากหลักฐาน¹⁰⁷ จากคำพิพากษาในคดี Lunsford ของศาล สรุปได้ว่า “การกระทำโดยจงใจหรือเจตนาในส่วนของบิดามารดาพิสูจน์ให้เห็นถึงจุดประสงค์ที่จะยุติหน้าที่ของบิดามารดาทั้งหมดและละทิ้งการอ้างสิทธิของบิดามารดาทั้งหมดที่มีต่อบุตร” ไม่จำเป็นต้องเป็นการละทิ้งหรือทอดทิ้งอย่างต่อเนื่องหรือละทิ้งอย่างสิ้นเชิง

การทอดทิ้งยังรวมถึง “การละเลยโดยเจตนาและการปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามวิสัยของวิญญูชนและหน้าที่ตามกฎหมายของการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูอุปการะบุตร” ในคดี McKinney , 357 NC ที่ 489 “การอบรมสั่งสอน” ภายใต้ความหมาย N.C.G.S. § 31A-2 เกี่ยวข้องกับความรักและความห่วงใยต่อบุตรเป็นหลัก ส่วนการสนับสนุนหรือ “การอุปการะเลี้ยงดู” คือการสนับสนุนทางการเงินของบุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ หน้าที่ความเป็นบิดามารดาเหล่านี้เป็นองค์ประกอบความสัมพันธ์กันของความรับผิดชอบโดยรวมของบิดามารดาที่มีต่อบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

ในคดี Lunsford , 359 NC ที่ 389. เช่นเดียวกับคดี Hixon v. Krebs, 136 ของศาลอุทธรณ์ NC. 183 (พ.ศ. 2542) พบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับการละทิ้งที่บิดามารดาไปเยี่ยมบุตรไม่บ่อยนักและเป็นเวลาสั้นๆ และปฏิเสธที่จะสนับสนุนทางการเงินแก่บุตร

---

(2) Where a parent has been deprived of the custody of his or her child under an order of a court of competent jurisdiction and the parent has substantially complied with all orders of the court requiring contribution to the support of the child.

¹⁰⁷ *In re Estate of Lunsford*, 359 N.C. 382, 387 (2005) (citing *Pratt v. Bishop*, 257 N.C. 486, 501 (1962). Abandonment under G.S. 31A-2

ในคดี Lessard v. Lessard, 77 N.C. App. 97, 101, 334 S.E.2d 475, 477 (1985)¹⁰⁸ พบว่ามีประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทอดทิ้งบุตร ซึ่งหลักฐานแสดงให้เห็นว่าบิดามารดา

1. มีความพยายามเพียงเล็กน้อย (หากมี) ที่จะแสดงความรักและความห่วงใยหรือความสนใจในตัวบุตร

2. ปฏิเสธที่จะให้บุตรอาศัยอยู่ในบ้านของบิดามารดา ซึ่งศาลระบุว่า เป็นภาระหน้าที่ตามธรรมชาติของการดูแลของบิดามารดา และ

3. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลเพื่อขอรับการสนับสนุน

(2.3) การละทิ้งหรือทอดทิ้งจะต้องเกิดขึ้นเมื่อบุตรเป็นผู้เยาว์

โดยทั่วไปแล้วกฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2 จะไม่ใช้กับการกระทำที่บิดามารดาถูกกล่าวหาว่าละทิ้งบุตรหลังจากที่บุตรอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งคดี McKinney , 357 NC at 492 (No. 2) วางหลักไว้ว่า การละทิ้งหรือทอดทิ้งบุตรต้องเกิดขึ้นในขณะที่บิดามารดา ยังคงมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามกฎหมาย ซึ่งโดยหลักแล้วหน้าที่ดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อบุตรมีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะ โดยในคดี McKinney วินิจฉัยว่าการละทิ้งหรือทอดทิ้งบุตรนั้น ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เมื่อบิดามารดาไม่มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามกฎหมาย แต่ทั้งนี้ บิดามารดา อาจยังคงมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู ให้การสนับสนุนบุตรที่มีอายุเกินกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ เช่น เมื่อบุตรมีอายุครบสิบแปดปีแล้วยังคงศึกษาอยู่ในโรงเรียน ซึ่งในคดีนี้ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าการละทิ้งหรือทอดทิ้งบุตรหลังจากมีอายุครบสิบแปดปีแล้ว จะถือว่าบิดามารดาจะมีสิทธิได้รับมรดกหรือไม่

ตามกฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2(1) แม้ว่าบิดามารดาอาจตั้งใจละทิ้งหรือทอดทิ้งบุตร บิดามารดาสามารถแก้ไขการกระทำนั้นได้ หากบิดามารดากลับมาดูแลและอุปการะเลี้ยงดูบุตรอย่างน้อยหนึ่งปีก่อนที่บุตรจะอายุครบสิบแปดปี ไปจนกว่าบุตรจะเสียชีวิต บิดามารดา อาจยังคงได้รับมรดกตามกฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2(1). อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโดยทั่วไปบิดามารดาไม่มีภาระผูกพันทางกฎหมายต่อบุตรอีกต่อไปหลังจากที่อายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ ศาลฎีกาแห่งรัฐนอร์ทแคโรไลนา จึงตัดสินว่า บิดามารดาต้องกลับมาดูแลและอุปการะเลี้ยงดูบุตรอย่างน้อยหนึ่งปีก่อนที่บุตรจะอายุครบสิบแปดปี ไปจนกว่าบุตรจะเสียชีวิต ดังคดี McKinney , 357 NC ที่ 491 ในคดี McKinney ศาลวินิจฉัยว่า บิดามารดาไม่ได้พยายามที่จะกลับมาทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างบิดามารดา กับบุตรจนกระทั่งบุตรมีอายุสิบเก้าปี เช่นนี้ ศาลจะพิจารณาให้เป็นไปตาม N.C.G.S. § 31A-2 ซึ่งเป็นข้อยกเว้นกรณีบิดามารดาที่เคยทอดทิ้งแล้วกลับมาทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรไม่ได้

¹⁰⁸ Casetext, “In re Estate of Lunsford”, 2001, สืบค้นจาก : <https://casetext.com/case/in-re-estate-of-lunsford> เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2566.

ตาม N.C.G.S. § 31A-2(1) กำหนดว่าเมื่อบิดามารดากลับมาดูแลและอุปการะเลี้ยงดูบุตรแล้ว ทั้งคู่ต้องดำเนินการต่อไปจนกว่าบุตรจะเสียชีวิต ตามที่ศาลระบุไว้ในคดี McKinney โดยทั่วไปไม่มีข้อผูกมัดทางกฎหมายที่จะต้องเลี้ยงดูบุตรหลังจากอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ (หรือบรรลุนิติภาวะ) หากไม่มีคำสั่งศาลที่บุตรต้องการความช่วยเหลือหลังอายุครบสิบแปดปี ไม่มีความชัดเจนว่าการดูแลและการสนับสนุนประเภทใดที่บิดามารดาต้องดำเนินการต่อไปหลังจากอายุสิบแปดปีจนกระทั่งบุตรเสียชีวิตสำหรับช้อยกเว้นนี้

(2.4) การกลับมามีสิทธิในการรับมรดก

บิดามารดาที่เคยทอดทิ้งบุตรไปแล้ว ก็ยังอาจกลับมามีสิทธิรับมรดกของบุตรได้ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่ง “ยึด” อำนาจปกครองบุตรจากบิดามารดา และบิดามารดาได้ปฏิบัติตามคำสั่งที่ให้อุปการะเลี้ยงดูของศาลอย่างจริงจัง

บิดามารดาที่ทอดทิ้งอาจยังคงได้รับมรดกจากบุตร หากสาเหตุการละทิ้งหรือไม่ให้อุปการะเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาเกิดขึ้นเนื่องจากได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ห้ามมิให้บิดามารดาเข้าไปใกล้บุตร N.C.G.S. § 31A-2(2). อย่างไรก็ตาม บิดามารดาต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นสาระสำคัญ ช้อยกเว้นนี้มีไว้เพื่อปกป้องบิดามารดาที่ถูกจำกัดบทบาทของบิดามารดาในชีวิตของบุตรไว้ตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยศาลจากการพบว่าเขาหรือเธอปิดความรับผิดชอบของตนที่มีต่อบุตร

ศาลในเมืองลันส์ฟอร์ดเคยมีการคำพิพากษาระบุว่า ช้อยกเว้นนี้ใช้ไม่ได้กับบิดามารดาที่ไม่เคยได้รับคำสั่งให้ช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูบุตร หรือบิดามารดาที่จำกัดการดูแลหรือสนับสนุนบุตรด้วยความสมัครใจ ตัวอย่างเช่น ช้อยกเว้นนี้ใช้ไม่ได้กับบิดามารดาที่สมัครใจให้สิทธิในการดูแลบิดามารดาอีกฝ่ายอย่างเต็มที่โดยเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงการแยกทางที่รวมอยู่ในคำตัดสินการหย่าร้าง ในคดี Hixon, 136 NC App. ที่ 190 (1999) ในคดี Hixon ศาลระบุว่า คำสั่งศาลจะต้องยึดหรือเพิกถอนอำนาจปกครองจากบิดามารดา ในกรณีที่บิดามารดาตกลงในการจัดการปกครองโดยให้บิดามารดานั้นมีสิทธิในการเจอกับบุตรอย่างจำกัดโดยเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงการแยกทางกันระหว่างคู่สมรสที่แยกทางกัน ศาลถือว่าช้อยกเว้นประการที่สองนี้ใช้ไม่ได้กับการกลับมามีสิทธิในการสืบทอดมรดกของบิดามารดา เนื่องจากศาลไม่ได้กีดกันบิดามารดาในการดูแล ซึ่งหมายความว่าคู่สมรสฝ่ายที่ตกลงว่าจะไม่สามารถไปพบปะกับบุตรตามข้อตกลงในการหย่าระหว่างคู่สมรสจะอ้างว่าการทอดทิ้งบุตรเกิดขึ้น เพราะเหตุผลดังกล่าวเพื่อให้สามารถกลับมามีสิทธิในการรับมรดกบุตรไม่ได้

(3) การดำเนินการก่อนศาลมีคำพิพากษา

กฎหมาย N.C.G.S. § 31A-2 ไม่ได้ระบุว่าจะต้องยื่นฟ้องประเภทใดเพื่อพิจารณาว่าบิดาหรือมารดาได้ละทิ้งบุตรโดยเจตนาหรือไม่ ผู้พิพากษาของศาลชั้นต้นอาจมีอำนาจ

ในการตัดสินปัญหาการละทิ้งบุตร ในฐานะผู้พิพากษาศาลโพรเบท โดยตำแหน่งมีอำนาจในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการแบ่งมรดกที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ตาม N.C.G.S. § 28A-2-4(a). หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับมรดก โดยมีคำจำกัดความอย่างกว้างว่าเป็นเรื่องที่ริเริ่มโดยการยื่นคำร้องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การจำแนก หรือการแจกจ่ายทรัพย์สินในกองมรดกของผู้เสียชีวิตที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ นอกเหนือจากกระบวนการพิเศษ และรวมถึงการดำเนินการเฉพาะเพื่อสืบหาทายาท ตามกฎหมาย N.C.G.S. § 28A-1-1(1b) ; N.C.G.S. § 28A-2-4(a)(4). การละทิ้งไม่อบรมหรือดูแลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดสิทธิในการรับมรดกโดยสืบมรดกของทายาทและภายใต้ N.C.G.S. § 31A-2 จะตกอยู่ภายใต้อำนาจของศาลนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่ากฎหมายมีจุดมุ่งหมายให้ตีความเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติการสืบทอดมรดก¹⁰⁹ ถ้าเรื่องเริ่มต้นเป็นคดีมรดกต่อหน้าเสมียนศาลภายใต้กฎหมาย N.C.G.S. § 28A-2-4(a)(4) ซึ่งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือผู้พิพากษาอาจยื่นหนังสือแจ้งการโอนเรื่องไปยังศาลปกครองสูงสุด

ในเมืองลันส์ฟอร์ด (Lunsford) เดิมทีผู้พิพากษาศาลตัดสินว่าการละทิ้งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาว่าบิดามารดามีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในกองมรดกของบุตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งกรณีนี้เกิดขึ้นก่อนการแก้ไขกฎหมายปี 2012 ในบทที่ 28A ซึ่งปัจจุบันได้กำหนดค่านิยมของเขตอำนาจหน้าที่ศาล และผู้พิพากษาในการดำเนินการเกี่ยวกับมรดก แต่ทำหน้าที่เป็นหลักฐานบางอย่างที่แสดงว่าผู้พิพากษามีอำนาจศาลในการตัดสินคำถาม เป็นที่น่าสังเกตว่า หลังจากการแก้ไขกฎหมายปี 2012 หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตัดสินใจที่จะเริ่มเรื่องในฐานะกระบวนการพิจารณาคดีมรดกและผู้พิพากษามีคำสั่ง คำสั่งของเสมียนจะถูกยื่นอุทธรณ์ต่อศาลสูงในบันทึกตาม N.C.G.S. § 1-301.3 (ซึ่งแตกต่างจากคดีในเมือง Lunsford)

คู่กรณียังสามารถยื่นคำร้องเพื่อตัดสินในศาลชั้นต้น N.C.G.S. § 28A-2-4(b) ซึ่งระบุว่า ไม่มีส่วนใดในมาตราที่กำหนดเขตอำนาจศาลของเสมียนในคดีมรดกที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลในการยื่นคำร้องขอบรรเทาทุกข์ในศาลชั้นต้น การดำเนินการสำหรับคำตัดสินที่เปิดเผยคือปัญหาเกิดขึ้นต่อหน้าศาลใน McKinney และอาจเป็นแนวทางปฏิบัติที่เลือกโดยพรรค

¹⁰⁹ Williford v. Williford, 288 N.C. 506 (1975) Nov. 5, 1975 · Supreme Court of North Carolina · No. 66 “abandonment of child — right to proceeds for wrongful death of child

When the Legislature, in G.S. 28-173, provided that the proceeds of an action for wrongful death “shall be disposed of as provided in the Intestate Succession Act,” it meant the Intestate Succession Act as modified by G.S. Ch. 31A entitled “Acts Barring Property Rights”; therefore, a father who abandoned his child when the child was a minor is precluded by G.S. 31A-2 from sharing in the proceeds of the settlement of a claim for wrongful death of the child.”

ซึ่งมีการตายโดยมิชอบที่ต้องจัดการเนื่องจากรายได้ดังกล่าวผ่านนอกมรดกโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเจ้ามรดกมี ทรัพย์สินอสังหาริมทรัพย์เพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย

(4) ลำดับและส่วนแบ่งมรดก¹¹⁰

โดยทั่วไป ทายาทจะถูกจัดกลุ่มเป็นชั้นๆ ซึ่งกำหนดลำดับที่ทรัพย์สินจะตกทอดไปยังทายาท ส่วนแบ่งของทรัพย์สินขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดของนิติสัมพันธ์ระหว่างทายาทและเจ้ามรดก ซึ่งมีลำดับทายาท ดังนี้

- 1) คู่สมรสที่ยังมีชีวิตรอดของเจ้ามรดก (ในบางมลรัฐ สิทธิในการรับมรดกของบุคคลนี้ได้รับการคุ้มครองและไม่สามารถกำจัดสิทธิในการรับมรดกไปได้อย่างสิ้นเชิง)
- 2) บุตรโดยกำเนิดและบุตรบุญธรรม หากบุตรเป็นผู้เยาว์ มรดกของพวกเขาจะได้รับการจัดการโดยผู้จัดการมรดกหรือบิดามารดา ลูกเลี้ยงไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบทอดมรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ไม่ว่าความสัมพันธ์จะใกล้ชิดเพียงใด เพื่อให้ลูกเลี้ยงได้รับมรดกของเจ้ามรดกจะต้องระบุชื่อพวกเขาในพินัยกรรมหรือทรัสต์
- 3) หลานเป็นลูกของลูกผู้ตาย ตัวอย่างเช่น หากเจ้ามรดกมีบุตรที่โตแล้ว 3 คนเมื่อพวกเขาเสียชีวิต และหนึ่งในบุตรเหล่านั้นเสียชีวิตไปแล้ว ลูกๆ ของบุตรคนนั้นจะแบ่งส่วนแบ่งที่บิดามารดาของพวกเขาจะได้รับมรดก
- 4) บิดามารดาที่ยังมีชีวิตอยู่
- 5) พี่ น้องของเจ้ามรดก
- 6) ลูกหลานของพี่น้องของเจ้ามรดก: หลานสาวและหลานชาย
- 7) ลูกหลานของปู่ ย่า ตา ยาย: ป้าและลุง

หากไม่มีบุคคลข้างต้นอยู่ ทรัพย์สินของเจ้ามรดกอาจตกทอดไปยังรัฐกล่าวโดยสรุปว่า ตามกฎหมายมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาได้กำหนดลำดับทายาทและส่วนแบ่งมรดกของทายาทแต่ละลำดับที่สามารถเข้ารับมรดกร่วมกัน โดยมีส่วนแบ่งในกองมรดกของผู้ตาย ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ลำดับและส่วนแบ่งมรดกตามกฎหมายมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา

ลำดับทายาท	ส่วนแบ่งของมรดก
มีผู้สืบสันดานแต่ไม่มีคู่สมรส	ผู้สืบสันดานได้รับมรดก

¹¹⁰ Valerie Keene, “Intestate Succession in North Carolina”, สืบค้นจาก : <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/intestate-succession-north-carolina.html> เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2565.

ลำดับทายาท	ส่วนแบ่งของมรดก
มีคู่สมรส แต่ไม่มีผู้สืบสันดานหรือบุพการี	คู่สมรสได้รับมรดก
มีคู่สมรสและบุตรหนึ่งคนหรือผู้สืบสันดานของบุตรหนึ่งคน	คู่สมรสได้รับมรดก 1/2 ของทรัพย์สินในกองมรดกของเจ้ามรดกและส่วนหนึ่งของทรัพย์สินส่วนตัวกองมรดกของเจ้ามรดก (เจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีทรัพย์สินส่วนตัวมูลค่า 60,000 ดอลลาร์หรือน้อยกว่าคู่สมรสของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกทั้งหมด หากเจ้ามรดกมีทรัพย์สินส่วนตัวมูลค่ามากกว่า 60,000 ดอลลาร์ คู่สมรสรับมรดก \$60,000 บวก 1/2 ของยอดคงเหลือ) บุตรหรือผู้สืบสันดานจะได้รับมรดก 1/2 ของทรัพย์สินในกองมรดกของเจ้ามรดกและทรัพย์สินส่วนตัวในกองมรดกของเจ้ามรดกที่เหลืออยู่หลังจากส่วนแบ่งของคู่สมรส
คู่สมรสและบุตรสองคนขึ้นไปหรือผู้สืบสันดานของบุตร	คู่สมรสได้รับมรดก 1/3 ของทรัพย์สินในกองมรดกของเจ้ามรดกและส่วนหนึ่งของทรัพย์สินส่วนตัวในกองมรดกของเจ้ามรดก (หากเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีทรัพย์สินส่วนตัวมูลค่า 60,000 ดอลลาร์หรือน้อยกว่า คู่สมรสของคุณจะได้รับมรดกทั้งหมด หากคุณมีทรัพย์สินส่วนตัวมูลค่ามากกว่า 60,000 ดอลลาร์ คู่สมรสของคุณรับมรดก \$60,000 บวก 1/3 ของยอดคงเหลือ) บุตรหรือผู้สืบสันดานจะได้รับมรดก 2/3 ของอสังหาริมทรัพย์ในกองมรดกของเจ้ามรดก และทรัพย์สินส่วนตัวใดๆ ในในกองมรดกที่เหลืออยู่หลังจากส่วนแบ่งของคู่สมรส
คู่สมรสและบิดามารดา	คู่สมรสได้รับมรดก 1/2 ของทรัพย์สินในกองมรดกของเจ้ามรดก และส่วนหนึ่งของทรัพย์สินส่วนตัวในกองมรดกของเจ้ามรดก (หากเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีทรัพย์สินส่วนบุคคลมูลค่า 100,000 ดอลลาร์หรือน้อยกว่า คู่สมรสของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกทั้งหมด หากเจ้ามรดกมีทรัพย์สินส่วนตัวมูลค่ามากกว่า 100,000 ดอลลาร์ คู่สมรสของเจ้ามรดก รับมรดก \$100,000 บวก 1/2 ของยอดคงเหลือ) บุพการีรับมรดก 1/2 ของทรัพย์สินในกองมรดกของเจ้ามรดก และทรัพย์สินส่วนตัวใน

ลำดับทายาท	ส่วนแบ่งของมรดก
	กองมรดกของเจ้ามรดกที่เหลืออยู่หลังจากส่วนแบ่งของคู่สมรส
บุพการีแต่ไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน	บุพการีเป็นผู้รับมรดก
พี่น้องแต่ไม่มีคู่สมรสผู้สืบสันดาน หรือบุพการี	พี่น้องได้รับมรดก

(5) กฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่อง

ต่อหน้าที่

ในมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาการแบ่งทรัพย์สินมรดกเป็นของรัฐเองโดยเฉพาะ หลักเกณฑ์ดังกล่าวบัญญัติไว้ในกฎหมาย Intestate Succession Act. ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน The North Carolina General Statutes Chapter 29

กฎหมายดังกล่าวมองว่า สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกโดยการสืบมรดกจากบุตรนั้น ไม่ใช่สิทธิที่ไม่มีเงื่อนไขกล่าวคือ การที่บิดามารดาจะมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้นั้น เป็นสิทธิตามกฎหมายที่กำหนดให้บิดามารดาสามารถได้รับมรดกจากทายาทได้ แต่หากเกิดกรณีที่กำหนดไว้ใน The North Carolina General Statutes (GS) มาตรา 31A-2 บัญญัติให้บิดามารดาที่จงใจละทิ้งการดูแลและการอุปการะบุตรของตนจะสูญเสียสิทธิทั้งหมดในการพิสูจน์เพื่อการสืบทอดในส่วนใดๆ ของมรดกของบุตร เนื่องจากการเลี้ยงดูอุปการะบุตรนั้นเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่บิดามารดามีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ ดังนั้น หากเกิดกรณีบิดาหรือมารดาคนใดละทิ้งหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดาด้วยความความตั้งใจที่จะทอดทิ้งบุตรของตนไป หรือจงใจไม่ดูแล ไม่อุปการะเลี้ยงดูตามสมควร ในขณะที่บุตรมีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย แม้ว่าต่อมาบุตรผู้ถูกทอดทิ้งจะถึงแก่ความตายเมื่อมีอายุเกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์แล้วก็ตาม เช่นนี้ บิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ย่อมไม่มีสิทธิในการรับมรดกของของบุตร อย่างไรก็ตาม บิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรหรือไม่ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรนั้น อาจสามารถกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากบิดาหรือมารดานั้นได้กลับมาทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตร เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี ก่อนที่บุตรจะมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ หรือในกรณีที่ บิดามารดาถูกศาลสั่งยึดอำนาจปกครองบุตรไปจากตนหรือถูกสั่งห้ามเข้าใกล้บุตรซึ่งบิดาหรือมารดาต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวของศาลอย่างเคร่งครัดอย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้บิดาหรือมารดาผู้ซึ่งถูกศาลสั่งไม่ให้เข้าใกล้บุตรนั้นยังมีหน้าที่ในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากศาลไม่ได้สั่งห้ามในการจ่ายค่าอุปการะบุตร จึงไม่สามารถยกข้ออ้างในการไม่จ่ายค่าเลี้ยงดูขึ้นต่อผู้ได้

จากข้อกำหนดของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาที่มีการกำหนดบทบัญญัติในการทำให้บิดาหรือมารดาที่ทอดทิ้งบุตรหรือไม่ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร เป็นลักษณะของการจำกัดมิให้ทายาทรับมรดกฐานะเป็นผู้ไม่สมควร เนื่องจากเหตุผลในการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อบุตร แต่กลับจะใช้สิทธิในการขอรับมรดกของบุตรที่ตนไม่ได้เลี้ยงดู แต่กฎหมายก็ได้ให้ทางออกสำหรับกรณีที่ยังบิดามารดาสามารถกลับมามีสิทธิได้รับมรดกหากเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้

3.3 การเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายไทยในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิของบิดามารดาผู้ซึ่งมีความบกพร่องในหน้าที่การเป็นบิดามารดาซึ่งมีหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และปกป้องคุ้มครองบุตรในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์ แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวเพื่อพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวควรมีสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกซึ่งถูกบิดามารดาละเลยไม่อุปการะเลี้ยงดูหรือไม่ อย่างไร จึงเห็นได้ว่ากฎหมายของไทยในปัจจุบันนี้ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองกองทรัพย์สินของเจ้ามรดกเพื่อมิให้บุคคลผู้ซึ่งมีความบกพร่องต่อหน้าที่ สามารถเข้ารับเอาส่วนแบ่งจากกองมรดกของบุตรที่ตนทอดทิ้งได้ เนื่องจากกฎหมายลักษณะมรดกมีเจตนารมณ์ในการจัดสรรปันส่วนให้ทรัพย์สินของผู้ตายได้มีผู้ครอบครองต่อไปโดยบุคคลที่เจ้ามรดกไว้วางใจได้ เมื่อในปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีการบัญญัติถึงกำหนดเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าว จึงทำให้กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดก อีกทั้ง กฎหมายลักษณะมรดกของไทยที่ใช้บังคับอยู่นี้ ได้ถูกบัญญัติมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานพอสมควรแล้ว จึงอาจไม่ครอบคลุมทุกปัญหาหรือข้อเท็จจริงที่มีการแปลงเปลี่ยนแปลงไปตามความเป็นพลวัตทางสังคม

ในส่วนของแต่ละประเทศ บางประเทศ ก็ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาตัวบทกฎหมายเพื่อให้มีความทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ในฐานะที่เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) อีกทั้งยังเป็นประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งมีสภาพสังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับประเทศไทย ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการตัดสินใจในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ ไว้ในกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้ฉบับปัจจุบัน ซึ่งสาระสำคัญของกฎหมายนี้ระบุว่า “บุคคลที่บกพร่องในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร เช่น ทอดทิ้งละเลยบุตร หรือไม่มีความรับผิดชอบในการเป็นบิดามารดาของบุตร หรือการก่ออาชญากรรม เช่น การไม่ดูแลบุตร หรือทารุณกรรมต่อบุตร จะถูกตัดสิทธิจากการสืบมรดกของบุตรหากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความจริง” และในประเทศประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมาย

ในระบบ (Common Law) ก็ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ “การตัดสิทธิของบิดามารดาที่จะรับส่วนแบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของบุตร” มีผลให้บิดามารดาถูกตัดสิทธิไม่ให้รับส่วนแบ่งของตนในกองมรดกของเจ้ามรดกได้ หากเป็นบิดามารดาที่ล้มเหลวในหน้าที่หรือปฏิเสธที่จะจัดการอุปการะบุตรหรือละทิ้งบุตรในช่วงวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กล่าวคือ อายุไม่ถึง 21 ปีบริบูรณ์ ดังนั้น หากบิดามารดาไม่ทำหน้าที่บิดามารดาในการเลี้ยงดูอุปการะบุตร เช่นนั้น บิดาหรือมารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ดังกล่าว อาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ และได้มีการบัญญัติไว้ในแนวทางคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการบัญญัติกฎหมายให้มีกฎหมายที่ใช้ในการกำจัดทายาทที่บกพร่องต่อหน้าที่ไม่เลี้ยงดูอุปการะหรือทอดทิ้งบุตร ซึ่งก็คือเจ้ามรดกในเวลาต่อมา ทำให้บิดาหรือมารดาซึ่งมีความบกพร่องต่อหน้าที่เหล่านั้น ไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร ซึ่งการมีบทบัญญัติเช่นนี้จะทำให้ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับถัดไปสามารถเข้ารับมรดกของเจ้ามรดกได้ตามลำดับของทายาทที่มีสิทธิในการได้รับมรดกต่อไป อันเป็นการสร้างความเป็นธรรมต่อทายาทลำดับอื่นที่มีสิทธิได้รับมรดกแต่ถูกตัดสิทธิโดย “หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” เนื่องจากฐานะของการเป็นบิดามารดา ทำให้ได้รับมรดกในลำดับก่อนทายาทอื่น

ประเทศไทยมีแนวความคิด ความเชื่อในเรื่องการตอบแทนบุญคุณต่อบิดามารดา เนื่องจากบิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณในการให้กำเนิด ส่งเสียเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน อันเป็นหน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรมีต่อกันตามกฎหมาย เป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรรักษาไว้ แต่ในขณะเดียวกัน ปัจจุบันพบมีปัญหาคอรัวแยกทาง การมีบุตรโดยไม่พร้อม ทำให้บิดามารดาบางคนที่ไม่ทำหน้าที่ตามควรเช่นนั้น แต่กลับไม่มีความรับผิดชอบต่อบุตร ทอดทิ้ง ละเลย ไม่ให้การอบรมสั่งสอน และบางกรณีอาจกระทำความผิดอย่างอื่นต่อบุตรของตน ทั้งที่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่ต้องให้การอบรมสั่งสอนและอุปการะต่อบุตร แต่ก็ยังคงมีบิดามารดาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว กรณีเช่นนี้จึงควรจะให้มามีบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อช่วยคุ้มครองไม่ให้บุคคลเหล่านั้นมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรที่ตนได้ละเลย เพื่อให้ทายาทลำดับอื่นผู้ซึ่งอาจจะเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนตามความเป็นจริงมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายมรดกของไทยมีความรอบคอบรัดกุม และสอดคล้องกับเจตนาที่แท้จริงของการตรากฎหมายลักษณะมรดก ที่ต้องการให้มีการแบ่งปันทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกไปยังทายาทตามลำดับความสำคัญและใกล้ชิดอย่างแท้จริง จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขด้วยบทกฎหมายมรดกให้มีเหตุในการกำจัดบิดาหรือมารดาที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้นเป็นบทกฎหมายสำหรับกำจัดไม่ให้รับมรดกเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงปัญหาดังกล่าว

จากการศึกษาถึงหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดกของไทยที่ต้องการให้การตกทอดทรัพย์มรดกของผู้ตายได้ถูกแจกจ่ายไปยังทายาทผู้ที่มีกฎหมายได้บัญญัติขึ้นจากข้อสันนิษฐาน

ว่าเป็นผู้ที่มีความสนิทและใกล้ชิดกับเจ้ามรดกอันควรได้รับความไว้วางใจให้ดูแลทรัพย์สินของผู้ตายนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยได้พยายามสร้างเงื่อนไขและกฎเกณฑ์เพื่อคัดเลือกกรรมถึงจัดลำดับทายาท ที่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินในกองมรดก ให้มีความยุติธรรมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของเจ้ามรดก ทั้งนี้ เมื่อได้เปรียบเทียบกับกฎหมายมรดกของต่างประเทศในประเด็นปัญหาการใช้สิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่นั้น เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้สำหรับการพิจารณาถึงสิทธิของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ว่าสมควรที่จะได้รับมรดกของบุตรหรือไม่อย่างไร

ดังข้อมูลในตาราง 3.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในต่างประเทศได้มีการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้บิดามารดาผู้บกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรอาจไม่มีสิทธิในการรับมรดกหากเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ตารางที่ 3.3 เปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ของแต่ละประเทศ

ประเทศ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด	การได้สิทธิในการรับมรดกกลับคืน
ไทย	ไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
เกาหลี	Goo Hara Act. , Korea Civil Act. มาตรา 1004-2	1. กรณีผู้รับมรดกมีความบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ อย่างรุนแรง บุคคลดังกล่าวย่อมถูกกำจัดไม่ให้ได้รับมรดก ก. หน้าที่ในการเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ข. หน้าที่ในการสนับสนุนการพัฒนาการของบุตร ค. หน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของบุตร” 2. หากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความจริง	มาตรา 1004-3 มาตรานี้อนุญาตให้ทายาทผู้รับมรดกที่เสียสิทธิในการรับมรดกได้สิทธิของตนกลับคืนมาหากได้รับการให้อภัยจากเจ้ามรดก
สหรัฐอเมริกา (มลรัฐนิวยอร์ก)	Estates, Powers & Trusts (EPTL) New York Consolidated Laws 2013	ภายใต้มาตรา 4-1.4 ของ EPTL หากเป็นบิดามารดาที่ล้มเหลวในหน้าที่หรือปฏิเสธที่จะจัดหาการอุปการะบุตรหรือละทิ้งบุตรในช่วงวัยที่ยังเด็ก ดังนั้น หากบิดามารดาไม่สนับสนุนบุตร เช่นนั้นเขาหรือเธออาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้	หากบิดามารดากลับมาทำหน้าที่อันเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรก่อนที่บุตรจะถึงแก่ความตายสามารถกลับมามีสิทธิในการรับมรดกได้
สหรัฐอเมริกา (มลรัฐนอร์ทแคโรไลนา)	North Carolina General Statutes	พระราชบัญญัติการสืบทอดมรดก บทที่ 31A ข้อ § 31A-2 กฎหมายจำกัดสิทธิในการรับมรดก บิดามารดาคนใดที่จงใจละทิ้งการอบรมดูแลและอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน ย่อมสูญเสีย	หากผู้ทอดทิ้งได้กลับมาอุปการะเลี้ยงดูอย่างน้อยหนึ่งปีก่อนที่เด็กจะเสียชีวิต และ

ประเทศ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด	การได้สิทธิในการรับมรดกกลับคืน
นา)	§§ 29-1 to 29-30	สิทธิในการสืบมรดกในส่วนตัวๆ ของทรัพย์สินสมบัติของบุตรและสิทธิที่พึงใช้ในการจัดการมรดกของบุตรเว้นแต่ (1) เมื่อบิดามารดาผู้ละทิ้งได้กลับมาดูแลและอุปการะเลี้ยงดูอย่างน้อยหนึ่งปีก่อนที่เด็กจะเสียชีวิต และดูแลต่อไปจนกว่าเด็กจะเสียชีวิต หรือ (2) เมื่อบิดามารดาถูกเพิกถอนสิทธิในการดูแลบุตรของตนภายใต้คำสั่งของศาลที่มีเขตอำนาจ และบิดามารดาได้ปฏิบัติตามคำสั่งทั้งหมดของศาลที่ให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นสำคัญ	กระทำต่อไปจนกว่าเด็กจะเสียชีวิต หรือตมถูกยกเลิกอำนาจปกครองบุตรโดยคำสั่งของศาลที่มีเขตอำนาจศาล และบิดามารดาได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลทุกข้อที่สำคัญต้องให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็ก G.S. 31A-2(1) และ (2)

กล่าวโดยสรุป จากที่ได้ศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ของประเทศเกาหลีและประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยจะเห็นว่า ในต่างประเทศให้ความสำคัญในการปกป้องคุ้มครองมรดกของเจ้ามรดกไม่ให้เกิดแก่บิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดูเจ้ามรดกในขณะที่เจ้ามรดกยังเป็นผู้เยาว์ เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศเกาหลีที่เป็นประเทศในฝั่งเอเชีย ซึ่งมีลักษณะครอบครัว ความเชื่อสังคมใกล้เคียงกับประเทศไทยยังเริ่มมีแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปคล้ายกับแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งในบทต่อไปผู้เขียนจะนำเสนอข้อกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ที่ควรมีเพื่อเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกหากในขณะที่เจ้ามรดกยังเป็นผู้เยาว์เพื่อให้กฎหมายของประเทศไทยไม่ล้าหลังและทันสมัยสามารถบังคับใช้ได้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการรับมรดกของบุตร

โดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

กฎหมายมรดกของประเทศไทยมีการนำ “หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” มาใช้ในกรณีการตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก เมื่อบุคคลคนหนึ่งถึงแก่ความตายจะต้องพิจารณาก่อนว่ามีการทำพินัยกรรมไว้โดยมีผลสมบูรณ์หรือไม่ หากมีการทำพินัยกรรมไว้การแบ่งมรดกก็ต้องเป็นไปตามการแสดงความเจตนาของเจ้ามรดก แต่หากไม่มีการทำพินัยกรรมไว้หรือพินัยกรรมเป็นอันสิ้นผลไป การแบ่งทรัพย์สินมรดกจึงต้องเป็นไปตามหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ซึ่งเป็นหลักที่เกิดขึ้นมาจากข้อสันนิษฐานทางกฎหมายที่เชื่อว่า ทายาทตามสายเลือดของเจ้ามรดกเป็นผู้ที่มีความสนิทสนมกับเจ้ามรดกซึ่งสามารถไว้วางใจและมอบหมายทรัพย์สินของตนให้บุคคลนั้นดูแลต่อไปได้ แต่ตามธรรมชาติแล้วมนุษย์อาจมีทายาทหลายคน กฎหมายจึงได้มีการแบ่งลำดับชั้นของทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิได้รับมรดกเพื่อให้การตกทอดของมรดกเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนั้น โดยหลักแล้วเมื่อบุคคลใดเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกก็อาจมีสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกได้ตามลำดับ หากไม่เสียสิทธิไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตามกฎหมาย กล่าวคือ การถูกกำจัด ตัด สละสิทธิในการรับมรดก หรือสิ้นสิทธิด้วยเหตุอายุความ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ของประเทศเกาหลีใต้ ประเทศสหรัฐอเมริกาในกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก รวมถึงมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา และประเทศไทยโดยการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมและกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันว่า มีการบัญญัติได้ครอบคลุมถึงกรณีการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่หรือไม่ โดยจะนำมาเปรียบเทียบให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร

4.1 ปัญหาแนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ซึ่งเป็นกฎหมายมรดกของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นกฎหมายที่มีมายาวนานโดยมีที่มาจากกฎหมายต่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาการตีความเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของผู้ร่างกฎหมายยังคงเป็นปัญหาในด้านความไม่เพียงพอกับข้อเท็จจริงในสภาพสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีบทบัญญัติเรื่องสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ สืบเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้มีการบัญญัติถึงกรณีการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่อง

ต่อหน้าท้าวโศกขัตติยว่า หากบิดามารดาซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรไม่ปฏิบัติหน้าที่แล้วจะมีผลเป็นอย่างไร จึงทำให้การใช้และการตีความกฎหมายไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้ามรดกและทายาทอื่น จากการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายมรดกของประเทศไทย¹¹¹ เนื่องจากสภาพสังคมของไทยในอดีตประกอบกับขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ซึ่งเป็นผลมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้ความเชื่อในเรื่องการตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณที่ว่าบุตรเป็นหนี้ชีวิตต่อบิดามารดา เมื่อเติบโตขึ้นจึงมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเพื่อตอบแทนบุญคุณนั้นแทรกซึมอยู่ในบทบัญญัติกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกฎหมายครอบครัวและมรดกของไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในกฎหมายที่มีความแก่แก่ที่สุดในบรรดากฎหมายลักษณะต่างๆ ในการยกร่างกฎหมายมรดกของไทยจึงมีแนวคิดและเจตนารมณ์ในการส่งต่อความเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้ได้ทายาทซึ่งถือเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับเจ้ามรดกที่เจ้ามรดกต้องการให้ดูแลทรัพย์สินต่อไป ด้วยเหตุนี้ จึงมีการทำพินัยกรรมเพื่อยกทรัพย์สินของตนให้ทายาทไว้เป็นการเฉพาะ แต่ในกรณีที่ผู้ตายไม่มีการทำพินัยกรรมไว้ ทรัพย์สินมรดกจึงตกทอดไปยังทายาทของผู้ตายโดยต้องการให้มีการสืบทอดทรัพย์สินต่อเนื่องไป แต่เนื่องจากเจ้ามรดกไม่มีการระบุทายาทไว้กฎหมายจึงได้มีการสันนิษฐานว่าบุคคลที่มีความใกล้ชิดทางสายเลือดเป็นผู้ที่เจ้ามรดกไว้วางใจให้สืบทอดทรัพย์สินต่อจากเจ้ามรดก

ตามหลักแล้วเมื่อเป็นทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกแล้วบุคคลเหล่านั้นย่อมมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกตามสัดส่วนและลำดับการเป็นทายาทของตน ทั้งนี้ ตามธรรมชาติมนุษย์ย่อมมีลูกหลานหรือทายาทโดยธรรมในแต่ละลำดับชั้นหลายคน ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ดังนั้น จึงต้องใช้หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ซึ่งหมายความว่า หากทายาทลำดับก่อนซึ่งใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทางสายเลือดมากกว่ายังมีชีวิตอยู่ ทายาทลำดับถัดไปย่อมหมดสิทธิในการได้รับมรดกนั้น แม้จะอยู่ในลำดับของทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกก็ตาม ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าการที่บิดาหรือมารดาเป็นผู้บงการต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งตามกฎหมายของไทยก็ได้มีบทบัญญัติหน้าที่ของบิดามารดาเอาไว้โดยเฉพาะ แต่ไม่มีการบัญญัติถึงผลของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เอาไว้ ทำให้บิดามารดาเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกแม้ว่าจะบงการต่อหน้าที่ก็ตาม

ยกตัวอย่างเช่น หากเกิดกรณีที่บิดามารดาไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตนภายหลังจากหย่าร้างกันก็ทิ้งบุตรไว้ให้อยู่กับปู่ย่า ทำให้ปู่ย่าต้องเลี้ยงดูมาจนเติบโต เมื่อบุตรถึงแก่ความตายมีทรัพย์สินมรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ พ่อหรือแม่ที่ไม่เคยทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กลับมาขอรับส่วนแบ่งจากมรดกบุตร ในกรณีเช่นนี้ตามกฎหมายมรดกของไทยในปัจจุบัน

¹¹¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2548.

บิดาหรือมารดายอมได้รับมรดกของบุตร เนื่องจากเป็นทายาทในลำดับที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมีสิทธิในกองมรดกของผู้ตายและจากผลของหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่างทำให้ปู่และย่าไม่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย แม้ว่าในความจริงแล้วปู่และย่าเป็นผู้ที่เลี้ยงดูอุปการะตลอดมา จะเห็นได้ว่า หากมีบทบัญญัติในการกำจัดสิทธิบิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร การแบ่งมรดกในกรณีนี้จะเปลี่ยนไป กล่าวคือ หากมีบทบัญญัติในการทำให้บิดามารดาไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร เช่นนี้ เมื่อบิดามารดาเป็นผู้ไม่มีสิทธิรับมรดกแล้วทายาทในลำดับถัดไปที่จะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกจะกลายเป็นปู่และย่าของเจ้ามรดกแทน

ทายาทอาจเสียสิทธิในการรับมรดกได้ หากทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกมีการกระทำในลักษณะที่เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็อาจทำให้ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกเสียสิทธิในการรับมรดกได้ เรื่องนี้สืบเนื่องมาจากการที่ทายาทเป็นผู้มีความประพฤติไม่ดี กระทำความผิดในทางทุจริต คิดมิชอบหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการแสดงความอกตัญญูต่อบุพการีหรือผู้มีพระคุณและเป็นผู้ไม่สมควรที่จะได้มรดกบุคคลประเภทนี้อาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกได้โดยการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดก¹¹² ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 กรณี คือ 1. การถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานปิดบังหรือยกย้ายทรัพย์สินมรดกโดยฉ้อฉล หรือรู้ว่าตนทำให้เสียประโยชน์ของทายาทคนใดคนหนึ่ง หลักการนี้สืบทอดมาจากกฎหมายลักษณะมรดกของไทยในอดีตซึ่งต้องการลงโทษบุตร ภริยา ญาติ พี่ น้อง หากไม่เชื่อตรงต่อญาติพี่น้องจึงยกยกอทรัพย์มรดกบังเอาไว้ซึ่งสิ่งของโดยกฎหมายได้กำหนดให้ทายาทที่กระทำการดังกล่าวเสียสิทธิในการรับมรดก 2. การถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร สืบเนื่องมาจากกฎหมายลักษณะมรดกในอดีตของไทยที่บัญญัติว่า ถ้าญาติคนใดไม่ได้รับการใช้ปลงศพไม่มีสิทธิรับมรดก หรือญาติคนใดหยาบซำก้ำแข็ง ปู่ ย่า ตา ยาย สิ้นสมณิฟังซบมันเสียมิได้นับว่าเป็นญาติมิให้อยู่บ้านเรือน เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย นั้นตายลงอย่าให้ส่วนแบ่งมรดกเลย และกรณีบุตร บุตรี ไปอยู่ต่างเมืองเมื่อบิดา มารดาตาย จะกลับมาเอาทรัพย์สินของบิดามารดาไม่ได้ ต่อมาจึงได้มีการบัญญัติเป็นบทกำจัดมิให้ทายาทรับมรดกตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606 ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อพิจารณากรณีบทบัญญัติที่ทำให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกจากการกระทำอันเป็นผลให้ถูกกำจัดในฐานปิดบังยังย้ายทรัพย์สินมรดกเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายตามมาตรา 1605 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้รับเอาแนวความคิดในกรณีบุคคลที่มีกระทำความผิดไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการกระทำของตนมาไว้ในหลักกฎหมายดังกล่าว ถึงแม้ว่าการกระทำที่จะถูกกำจัดในฐานปิดบังยังย้ายทรัพย์สินมรดกเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายตามมาตรา 1605 ซึ่งแม้เป็นเพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินก็ยังสามารถเป็นเหตุในการ

¹¹² นุชทิพย์ ป. บรรจงศิลป์. “การเสียสิทธิในการรับมรดก”. (บทความวิชาการ). มหาวิทยาลัยบูรพา

ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไป สภาพปัญหาครอบครัวก็อาจมีการเปลี่ยนไป เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กถูกทอดทิ้ง ละเลย ถูกปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรม จากบิดาหรือมารดาผู้ซึ่งควรเป็นผู้ทำหน้าที่คุ้มครอง ปกป้อง อุปการะเลี้ยงดูเสียเอง เช่นนี้แล้วบุคคลเหล่านั้นจะผ่านช่วงวัยเยาว์ที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากบิดามารดาได้อย่างยากลำบากเพียงใด เมื่อถึงแก่ความตาย หากผู้ตายเคยถูกละเลย ทอดทิ้ง หรือถูกปฏิบัติจากบิดามารดาโดยไม่ชอบธรรม แต่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้กระทำการดังกล่าวกลับเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของผู้ตาย ตามกฎหมายที่มีในปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่าการใช้และตีความเช่นนั้น เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดก เนื่องจากการที่บิดามารดาเป็นบุคคลที่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่เอาไว้เป็นการเฉพาะว่าต้องทำการอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ แต่เมื่อบิดามารดาไม่มีการทำหน้าที่ดังกล่าว อีกทั้ง เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อเจ้ามรดกซึ่งเป็นบุตรของตน เป็นกรณีที่กฎหมายไม่มีบทบัญญัติที่จะนำมาใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่ไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงกรณีที่บิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อีกทั้งเพื่อให้กฎหมายเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเช่น นาย ก. และ นาง ข. สามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายมีบุตรร่วมกันคือ เด็กหญิง A นาย ก. มีพฤติกรรมชอบทำร้ายทุบตีบุตรสาวของตนอยู่เรื่อยมาตั้งแต่ยังเด็ก ส่วนนาง ข. ตัดการพัวพันจึงนำเด็กหญิง A ไปไว้ให้นางหนึ่ง ซึ่งเป็นยายของเด็กหญิง A เลี้ยงดู ในขณะที่เด็กหญิง A อายุ 8 ขวบ แล้วไม่เคยติดต่อ ส่งเสียเลี้ยงดูอีกเลย กรณีนี้หากเด็กหญิง A เติบโตขึ้นภายใต้การเลี้ยงดูของนางหนึ่งและได้เสียชีวิตลง โดยก่อนตายนางสาว A ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ กรณีนี้ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 1603 1629 1630 และมาตรา 1635 ซึ่งบัญญัติให้มรดกตกของเจ้ามรดกอันได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ตกทอดแก่ทายาทของเจ้ามรดก¹¹³ ดังนั้น เมื่อนางสาว A ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้กองมรดกจึงตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ว่า ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่านั้น¹¹⁴ หากทายาทลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ทายาทลำดับถัดลงไปไม่มี

¹¹³ มาตรา 1599 เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น
มาตรา 1600 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

¹¹⁴ มาตรา 1635 ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้นให้เป็นไปดังต่อไปนี้

สิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลย¹¹⁵ จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันผู้มีสิทธิในการรับมรดกของผู้ตายต้องเป็นทายาทตามกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นทายาทตามพินัยกรรมหรือทายาทโดยธรรมเท่านั้น แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดกรณีที่ทายาทอาจเสียสิทธิในการรับมรดกไว้ แต่กรณีที่บิดามารดากระทำโดยไม่ชอบต่อบุตรดังกรณี นาย ก. ทำร้ายทุบตีบุตรสาวของตน ส่วนนาง ข. ซึ่งติดการพนันจึงนำเด็กหญิง A ไปทิ้งไว้ให้ยายเลี้ยงแล้วไม่เคยให้การอุปการะเลี้ยงดูอีกเลย นั้น ไม่เข้าเงื่อนไขกรณีที่จะทำให้เสียสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย ต่อมาเมื่อนางสาว A ถึงแก่ความตาย มรดกก็ตกทอดแก่บิดาและมารดา ในฐานะทายาทโดยธรรม ส่วนนางหนึ่งซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูนางสาว A ตามกฎหมายกลับไม่มีสิทธิได้รับมรดกเนื่องจากเป็นทายาทลำดับถัดลงไปตามกฎหมายมรดกซึ่งได้แบ่งลำดับของทายาทไว้ โดยเป็นการสันนิษฐานว่า บุคคลตามลำดับดังกล่าว เป็นผู้มีความสนิทชิดเชื้อกับเจ้ามรดกที่จะมารับช่วงดูแลทรัพย์สินของเจ้ามรดก แต่ในข้อเท็จจริงตามตัวอย่างที่ยกขึ้นมานั้น เมื่อบิดามารดาเป็นทายาทในลำดับที่จะได้รับมรดกก่อนทายาทลำดับอื่น ซึ่งบิดามารดายังมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ด้วย แต่กลับไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยการไม่อุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ปกป้องดูแล หรือได้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อบุตรผู้เยาว์ บิดามารดาดังกล่าวสมควรได้รับมรดกของผู้ตายหรือไม่ ในทางกลับกันถ้าหากปัจจุบันในประเทศไทยมีบทบัญญัติที่ทำให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรซึ่งตนได้บกพร่องนั้น การตกทอดของกองมรดกก็จะตกทอดไปสู่ทายาทในลำดับถัดไป เมื่อกฎหมายมรดกของไทยไม่มีบทบัญญัติที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีที่บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เพื่อให้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกได้

(1) ถ้ามีทายาทตาม มาตรา 1629 (1) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นทายาทชั้นบุตร

(2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีสิทธิได้รับมรดกครึ่งหนึ่ง

(3) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (4) หรือ (6) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือมีทายาทตามมาตรา 1629 (5) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ มีสิทธิได้มรดกสองส่วนในสาม

(4) ถ้าไม่มีทายาทตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด

¹¹⁵ มาตรา 1630 ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ซึ่งไม่ขาดสาย แล้วแต่กรณี ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลย

แต่ความในวรรคก่อนนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดาซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในกรณีเช่นนั้นให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

เป็นการเฉพาะ ยิ่งไปกว่านั้น บิดาหรือมารดาตั้งกล่าวยังคงมีสิทธิได้รับมรดก โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ทางกฎหมาย จากการกระทำดังกล่าวของบิดามารดา ในขณะที่แม้ทายาทลำดับถัดไปไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่ได้กำหนดหน้าที่เอาไว้เป็นการเฉพาะ แต่ก็มีบทบัญญัติของกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้ในกรณีที่ทายาทกระทำการที่มีลักษณะตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606 อันเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ทายาทที่กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวเสียสิทธิในการรับมรดกได้ ซึ่งเป็นปัญหาการใช้กฎหมายมรดกที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของการร่างกฎหมายมรดกที่ต้องการให้ทรัพย์สินของผู้ตายตกทอดไปยังญาติที่สามารถไว้วางใจได้ดูแลทรัพย์สินของเจ้ามรดกต่อไป

นอกจากนี้ หากพิจารณาสีทธิของบิดามารดาในเรื่องการแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม จะเห็นว่า บิดามารดามีสิทธิเหนือกว่าทายาทลำดับอื่นในการได้รับส่วนแบ่งของมรดกโดยที่บิดามารดาสามารถเข้ารับส่วนแบ่งมรดกพร้อมกับทายาทลำดับที่หนึ่งได้ อันเป็นข้อยกเว้นของหลักญาติสนิทตติสสิทธิญาติห่าง ซึ่งโดยหลักแล้วหากทายาทลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ทายาทลำดับถัดลงไปย่อมไม่มีสิทธิในส่วนแบ่งมรดกเลย แต่ในกรณีที่มีทายาทลำดับที่หนึ่งซึ่งเป็นทายาทที่อยู่ในลำดับก่อนบิดามารดาเจ้ามรดกหรือมีทายาทประเภทคู่สมรสของเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ กฎหมายก็ยังให้สิทธิแก่บิดามารดาในการได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกของเจ้ามรดก แตกต่างจากทายาทลำดับอื่นที่หากมีลำดับก่อนตนอยู่จะไม่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกของเจ้ามรดกเลย

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายมรดกในประเทศเกาหลีใต้ ที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดสรรปันส่วนทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกให้แก่ทายาทโดยพิจารณาถึงลำดับความใกล้ชิดทางสายเลือด และมีบุญคุณต่อกันเป็นสำคัญ¹¹⁶ กฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลีใต้นั้นได้ถูกบัญญัติขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยประเทศเกาหลีใต้มีความเชื่อว่าครอบครัวคือสิ่งสำคัญ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย ผู้เขียนเลือกที่จะศึกษาประเทศเกาหลีใต้ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีความใกล้เคียงกับสภาพสังคม วัฒนธรรมของไทย เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) และเป็นเพียงหนึ่งเดียวของประเทศในทวีปเอเชียที่มีการบัญญัติกฎหมายมรดกถึงกรณีการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดาหรือมารดาด้วยเหตุเป็นผู้ไม่มีคุณสมบัติที่สมควรจะได้รับมรดกของบุตรซึ่งตนเป็นผู้ปกครองต่อหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูในขณะที่บุตรเป็นผู้เยาว์ ในอดีตสังคมครอบครัวชาวเกาหลีใต้มีความเชื่อเรื่องบุญคุณระหว่างกันและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ บุตรจึงมีหน้าที่ต้องตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาและวงศ์ตระกูล แม้ว่าหลังจากที่ตายไปแล้ว การที่บิดามารดาได้รับทรัพย์สินที่เป็นมรดกของบุตรที่ถึงแก่ความตายก่อนเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ในการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา เดิมทีเกาหลีใต้มีบทบัญญัติที่เป็นการทำให้ทายาทผู้รับมรดกเสียสิทธิในการรับมรดก

¹¹⁶ นกมล ชาติประเสริฐ. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในวัฒนธรรมเกาหลี (บทความวิชาการ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตามกฎหมายกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้ มาตรา 1004 ได้ใน 5 กรณี ได้แก่ 1. ช้ำหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก หรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกอื่นๆ โดยเจตนา 2. ทำร้ายเจ้ามรดก 3. ขัดขวางการทำหรือเพิกถอน พินัยกรรมด้วยการฉ้อฉลหรือข่มขู่ 4. ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก 5. กระทำการปลอมแปลง ทำลาย หรือปกปิดพินัยกรรมของเจ้ามรดก กฎหมายแพ่งเกาหลีใต้มีการตัดสิทธิ บุคคลที่กระทำผิดต่อเจ้ามรดก อันเป็นการตัดสิทธิโดยอัตโนมัติโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณาคดี ต่อมาเกิดกรณีกับ คุณ ฮารา ซึ่งถึงแก่ความตายโดยไม่ได้มีการทำพินัยกรรมไว้ ต่อมามารดาของคุณ ฮารา ที่ได้ทอดทิ้งไปตั้งแต่ยังเด็กได้กลับมาใช้สิทธิในการรับมรดกตามส่วนที่มีในสถานะทายาทโดยธรรม ทำให้พี่ชายของคุณ ฮารา ยกข้อต่อสู้ในประเด็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของมารดาในการอุปการะเลี้ยงดู ในขณะที่ คุณ ฮารา เป็นผู้เยาว์ แต่กลับมาขอรับส่วนแบ่งมรดกในวันที่เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งในขณะนั้น ประเทศเกาหลีใต้ยังไม่มีบทบัญญัติที่เป็นการตัดสิทธิทายาทโดยธรรมซึ่งล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ ต่อครอบครัว เนื่องจาก การตัดสิทธิในการรับมรดกมีเฉพาะในเรื่องการก่ออาชญากรรมที่ผิดจริยธรรม ต่อเจ้ามรดกเท่านั้น ส่วนการกระทำอื่นที่ไม่ได้จัดประเภทไว้ในกฎหมาย ไม่ถือเป็นเหตุผลที่จะตัดสิทธิ ในการรับมรดกของทายาทได้ แต่ในขณะนั้น มีหลักการพิจารณาเพื่อใช้ดุลพินิจในการแบ่งมรดกให้ ทายาทผู้ที่ให้การสนับสนุนแก่เจ้ามรดกให้มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในกองมรดกมากกว่าทายาทที่ไม่ได้ ให้การสนับสนุนเจ้ามรดกไว้ ต่อมาจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแพ่ง มาตรา 1004-2 โดยการบัญญัติให้ “...บุคคลที่ละเมิดหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรง เช่น ละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างมาก แสดงความ เกียจคร้านของผู้ปกครอง หรือก่ออาชญากรรม เช่น การทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิด จะถูกตัดสิทธิ จากการรับมรดกของบุตรคนดังกล่าวหากพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความจริง” เพื่อจำกัดสิทธิ ในการรับมรดกของบิดามารดา หากละเลยหน้าที่ในการสนับสนุนหรือกระทำความผิดต่อเจ้ามรดก ในช่วงเริ่มแรกที่มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ คุณ ฮารา นักวิชาการด้านกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้ ก็ยังไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมายแพ่งที่มีข้อเสนอให้รัฐสภามีมติเห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติในเรื่องมรดกให้มีการตัดสิทธิทายาทซึ่งเป็นบุพการีที่ไม่ได้เลี้ยงดูอุปการะ หรือทอดทิ้งบุตร ไม่ให้ได้รับมรดกของบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดก อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ยังไม่เพียงพอต่อการใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน ดังเช่น กรณีของคุณ ฮารา ท้ายที่สุดประเทศเกาหลีใต้ได้มีการแก้ไขกฎหมายแพ่งให้มี บทบัญญัติในการตัดสิทธิทายาทที่เป็นบิดามารดาไว้เป็นการเฉพาะ โดยบทบัญญัติกฎหมาย มีเจตนารมณ์ในการเป็นที่คุ้มครองสิทธิของเจ้ามรดกที่เคยได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดีจากบิดามารดาในขณะที่ เป็นผู้เยาว์ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาทางโครงสร้างปัญหาในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาอีกประเทศหนึ่งมาศึกษาเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างในประเด็นกฎหมายมรดกเนื่องจากเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ

ศาสนา แตกต่างกับสภาพสังคมวัฒนธรรมของไทย และในฐานะที่เป็นประเทศที่ไม่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Common Law) ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการตัดสินคดีพิพาทตามราคาที่บกพร่องต่อหน้าว่าการเลี้ยงดูบุตรไม่ให้ได้รับมรดกของบุตรที่ตนละเลย

มลรัฐนิวยอร์ก เป็นหนึ่งในมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงเจตนา ทำให้พลเมืองในรัฐมีอิสระในการแสดงเจตนาของตนได้อย่างมีเสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของทรัพย์สินซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนมี ทำให้บุคคลที่ต้องการให้มรดกของตนตกทอดแก่บุคคลใดก็สามารถแสดงเจตนาทำพินัยกรรมไว้เพื่อแบ่งปันทรัพย์สินของตนได้เสมอ หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นการแสดงเจตจำนงก่อนตายเพื่อยกทรัพย์สินของตนให้แก่ทายาทผู้ใดก็สามารถทำได้โดยอิสระ ในทางกลับกันหากมีการตายโดยที่เจ้ามรดกไม่ได้มีการทำพินัยกรรมไว้ เมื่อมีปัญหาที่เกี่ยวกับมรดกเกิดขึ้น รัฐจึงสามารถนำกฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งมรดกในกรณีผู้ตายไม่มีพินัยกรรมมาใช้บังคับเพื่อจัดการทรัพย์สินมรดกต่อไป โดยหลักเกณฑ์ที่นำมาพิจารณาแบ่งทรัพย์สินของเจ้ามรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้นั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่มีความเคร่งครัดและไม่สามารถยืดหยุ่นได้ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีการให้อิสระและเสรีภาพแก่ประชาชนในการใช้สิทธิที่พึงมีแล้วเมื่อไม่ได้ใช้สิทธิดังกล่าว ก็ย่อมต้องเป็นไปตามบรรทัดฐานทางกฎหมายซึ่งกฎหมายมรดกมีเจตนารมณ์ในการจัดการแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทของผู้ตายโดยเท่าเทียมกันเพื่อให้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว จึงไม่สามารถใช้ความรู้สึกส่วนตัวมาเปลี่ยนแปลงผลของบทบัญญัติได้ และเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมส่วนรวม โดยมลรัฐนิวยอร์กแห่งประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักการทั่วไปในเรื่องนี้ว่า ไม่มีบุคคลใดจะได้รับประโยชน์จากความฉ้อฉลหรือความผิดของตนเอง ซึ่งมาจากคดี Riggs v. Palmer ในปี 1889 ดังนั้น ในมลรัฐนิวยอร์กจึงมีการบัญญัติกฎหมายมรดกกว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกทอดทิ้ง ไม่อุปการะ และไม่ให้การดูแลในขณะที่เป็นผู้เยาว์เอาไว้เป็นการเฉพาะในกรณีที่ผู้ตายซึ่งเป็นบุตรที่เคยถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ในภายใต้มาตรา 4-1.4 ของกฎหมาย Estates, Powers & Trusts (EPTL)

ส่วนมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาเป็นมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับมลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งมีการบัญญัติกฎหมายมรดกเพื่อใช้บังคับภายในเขตการปกครองของตนเองโดยเฉพาะโดยการบัญญัติกฎหมายในเรื่องมรดกของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนานั้น มีเจตนารมณ์ในการแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตายซึ่งไม่มีพินัยกรรมในกรณีที่บิดาหรือมารดาซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกได้ทอดทิ้งหรือไม่อุปการะในขณะที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์ เมื่อบิดาหรือมารดาไม่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรในช่วงเวลาที่เป็นผู้เยาว์จึงถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบุตร เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้ามรดกที่เคยถูกทอดทิ้งจากบิดามารดา

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำให้บิดามารดาสิ้นสิทธิในการรับมรดกของบุตรของทั้งสองประเทศ เห็นว่า แม้ว่าประเทศเกาหลีใต้และประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นประเทศในทวีปที่แตกต่างกัน และใช้กฎหมายในระบบกฎหมายที่ต่างกัน แต่ทั้งสองประเทศก็มีเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เพื่อเป็นหลักในการแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตายซึ่งไม่มีพินัยกรรมและเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเพื่อไม่ให้ตกทอดแก่บิดามารดา ผู้ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่กฎหมายมรดกของประเทศไทยนั้นมีเจตนารมณ์ในการการแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเพื่อให้ทายาทที่มีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินของเจ้ามรดกต่อไปโดยหากเจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ก็ต้องแบ่งทรัพย์สินมรดกแก่ทายาทตามลำดับที่กฎหมายกำหนด ซึ่งไม่ปรากฏกรณีที่ยึดบิดามารดาตามมาตรา 1629 (2) เป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ว่าสมควรที่จะได้รับทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกที่ถูกทะเลาะ ทอดทิ้ง ไม่เลี้ยงดู ในขณะที่เป็นผู้เยาว์หรือไม่ เช่น นาย ก. และนาง ข. เป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของนางสาว ค. ต่อมานาง ข. มารดาได้หย่าร้างกับนาย ก. ในขณะที่ นางสาว ค. อายุ 9 ปี หลังจากนั้นนาง ข. มารดาไม่เคยให้การอบรมสั่งสอน ไม่มีการส่งเสีย และไม่ได้ติดต่อนางสาว ค. อีกเลย ในระหว่างนั้นมีเพียงนาย ก. บิดา เป็นผู้เลี้ยงดูเสมอมา จนกระทั่ง นางสาว ค. ได้เป็นนักแสดงชื่อดัง นาย ก. ถึงแก่ความตาย และต่อมานางสาว ค. ก็ถึงแก่ความตาย โดยมีทายาทคือ นาง ข. มารดาและนาย ง. พี่ชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน นาง ข. จึงแสดงตัวเข้ารับมรดกของนางสาว ค. เนื่องจากเป็นทายาทในลำดับที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดก หากข้อเท็จจริงนี้เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้และประเทศสหรัฐอเมริกา นาง ข. จะเสียสิทธิในการรับมรดกของนางสาว ค. เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศดังกล่าวมีกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้ตายเพื่อไม่ให้ตกทอดแก่บิดาหรือมารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร ในขณะที่ประเทศไทยนาง ข. ยังคงมีสิทธิได้รับมรดกของนางสาว ค. ในฐานะทายาทโดยธรรม หากกรณีเป็นเช่นนี้ การแบ่งมรดกตามกฎหมายของประเทศไทยอาจไม่เป็นธรรมต่อเจ้ามรดกและทายาทที่อยู่ในลำดับถัดไป

ผู้เขียนจึงเห็นว่า การที่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรที่ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนให้บุตรมีหน้าที่ทดแทนบุญคุณบิดามารดาที่ได้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูตน ในขณะที่กฎหมายก็มีการบัญญัติให้บุตรและบิดามารดามีหน้าที่ต่อกัน อีกทั้งในกรณีที่บุตรถึงแก่ความตายกฎหมายมรดกก็ได้บัญญัติให้บิดามารดาเป็นทายาทโดยธรรมลำดับ 2 ที่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร โดยที่บิดามารดาสามารถเข้ารับมรดกร่วมกับทายาทลำดับ 1 ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ในขณะที่การแบ่งมรดกกระหว่างทายาทโดยธรรมลำดับอื่นนั้นต้องเป็นไปตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตามทายาทอาจเสียสิทธิในการรับมรดกได้หากมีการกระทำที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 1605 และมาตรา 1606 จะเห็นได้ว่าแนวคิดที่มีการนำมาบัญญัติบทจำกัดสิทธิ

ทายาทไม่ได้รับมรดกนั้นอยู่บนพื้นฐานหลักการที่ “บุคคลไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน” เนื่องจากทายาททุกคนย่อมมีหน้าที่ที่จะไม่กระทำการดังที่กฎหมายมาตรา 1605 และมาตรา 1606 บัญญัติไว้ เมื่อมีการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย อันเป็นลักษณะการบกพร่องต่อหน้าที่ดังกล่าวอยู่ในตัว ดังนั้น เมื่อบิดามารดามีหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้หากไม่ได้กระทำตามที่ดังกล่าว ย่อมเป็นการกระทำผิดที่ไม่สมควรให้มีสิทธิได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการบัญญัติกฎหมายมรดกของประเทศไทยเพิ่มเติมเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินและเพื่อให้เป็นไปตามเจตนาของเจ้ามรดกและมีผลเป็นการจำกัดสิทธิบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ปกป้องดูแล หรือกระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อบุตรผู้เยาว์ ไม่ให้มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมซึ่งเป็นการไม่ทำหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดกตามหลักญาติสนิทตติสทธิญาติห่าง รวมถึงก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อเจ้ามรดกและทายาทลำดับถัดไปซึ่งควรจะมีสิทธิได้รับมรดก

4.2 ปัญหาลักษณะของการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกจำกัดมิให้รับมรดก

ในการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใด คือ บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ซึ่งอาจเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตร ต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นมีลักษณะที่ตรงตามเงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้มีปัญหาว่า ในกฎหมายมรดกของไทย ไม่มีการบัญญัติถึงลักษณะการกระทำที่เป็นการบกพร่องต่อหน้าที่เอาไว้ มีเพียงบทบัญญัติที่กำหนดความเป็นบิดามารดาและหน้าที่ของบิดามารดาไว้ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาจากหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้บิดามารดาต้องกระทำการสิ่งใดเพื่อที่จะทราบได้ว่าการกระทำในลักษณะใดเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกจำกัดมิให้รับมรดก

องค์ประกอบแรกของการพิจารณา คือ บุคคลที่จะนำมาพิจารณาเพื่อให้ถูกจำกัดสิทธิในการรับมรดกต้องมีสถานะเป็นบิดาหรือมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกเสียก่อนแล้วจึงจะสามารถพิจารณาในองค์ประกอบถัดไปได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดว่าเด็กที่เกิดจากหญิงที่มีได้จดทะเบียนสมรสกับชายให้ถือว่า เด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของหญิงและหญิงนั้นเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็ก ส่วนบิดาต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่า กรณีที่เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้จดทะเบียนสมรสกับชาย จะถือว่าเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชาย และชายเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กต่อเมื่อ

1. บิดาและมารดาของเด็กได้ไปจดทะเบียนสมรสกันในภายหลัง
2. บิดาและมารดาพร้อมกับเด็กได้ไปจดทะเบียนรับรองว่าเป็นบุตร ซึ่งในกรณีนี้มารดา และเด็กจะต้องให้ความยินยอมต่อหน้านายทะเบียนได้ ซึ่งกรณีนี้เด็กจะต้องมีอายุตั้งแต่ 7 ปี ขึ้นไปและสามารถให้ความยินยอมได้
3. บิดาหรือมารดาหรือเด็กฟ้องคดีต่อศาลให้ศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและต่อมาศาลได้มีคำพิพากษา

ว่าเป็นบิดาหรือเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว บุคคลเหล่านั้นย่อมมีสิทธิตามกฎหมายในการรับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับสอง และจากที่ผู้เขียนเคยชี้ให้เห็นถึงกรณีการเสียสิทธิในการรับมรดกจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเงื่อนไขการเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ อันจะมีผลทำให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกของบุตร และแม้ว่าจะมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ก็ตาม หากบิดาหรือมารดาได้กระทำการอันมีลักษณะเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่ในการเป็นบิดามารดาต่อบุตร แต่การกระทำดังกล่าวไม่มีลักษณะตรงตามบทบัญญัติที่ทำให้เสียสิทธิในการรับมรดกตามที่กฎหมายกำหนด แม้บิดามารดาจะบกพร่องต่อหน้าที่ก็ยังคงมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรตามกฎหมายของไทย

เมื่อกฎหมายมรดกของไทยไม่มีบทบัญญัติถึงลักษณะการกระทำอันเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกไว้ แต่ได้มีการกำหนดหน้าที่บิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 โดยให้บิดามารดามีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตามสมควร จากบทบัญญัติจะเห็นได้ว่า บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร มีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู หมายความว่า บิดามารดามีความรับผิดชอบที่ต้อง “อุปการะเลี้ยงดู” มาจากคำว่า “อุปการะ” และ “เลี้ยงดู” โดยหลักแล้วการอุปการะเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ต้องมีการรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายจากการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งนอกจากจะเป็นการรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายแล้ว ในหน้าที่นี้ยังต้องมีลักษณะของการดูแล อบรมสั่งสอนรวมอยู่ด้วยสรุปได้ว่า การอุปการะเลี้ยงดู จึงหมายความรวมถึง การเลี้ยง ดูแล อบรมสั่งสอนและการออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูให้แก่บุตร นอกจากนั้นในการที่จะถือว่าบิดามารดาได้ทำหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้น ยังต้องพิจารณาถึงคำว่า “ตามสมควร” ด้วย เนื่องจากตามหลักกฎหมายที่มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของบิดามารดาไว้นั้น มีการกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ต้องดำเนินการไปตามสมควร ซึ่งคำว่า “ตามสมควร” ที่กล่าวถึงนั้น กฎหมายได้มีหลักให้ศาลพิจารณาในกรณีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณีประกอบกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/38

การพิจารณาถึงหน้าที่ของบิดามารดาที่กฎหมายกำหนดให้กระทำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2554 ที่กำหนดให้บิดามารดาต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ตามสมควรและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณี

และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและ
ต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างเหมาะสม

จึงสรุปได้ว่าการพิจารณาถึงลักษณะการเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ที่จะถูกกำจัด
ไม่ได้รับมรดก ต้องเป็นกรณีที่เป็นบิดามารดาไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือไม่ส่งเสริมการ
พัฒนาการของบุตรผู้เยาว์ตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น
หรือต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ทอดทัณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ สถานใดๆ โดยไม่จัดให้มี
การป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ปฏิบัติต่อบุตรในลักษณะที่เป็นการขัดขวาง
การเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของบุตร ปฏิบัติต่อบุตรในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือการกระ
ทำละเมิดต่อบุตร ซึ่งเป็นการกระทำโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือ
กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุตร บังคับ
หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุตรต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำ
อย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

ผู้เขียนได้ศึกษาว่า สามารถนำหลักในเรื่องการเรียกถอนคืนการให้เพราะเหตุประพฤตินิรคุณ
มาให้กับกรณีการจำกัดสิทธิบิดามารดาในการรับมรดกของบุตรได้หรือไม่ โดยสามารถพิจารณา ดังนี้

การให้ คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ให้” โอนทรัพย์สินของตนให้โดยเสนหา
แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า “ผู้รับ” และผู้รับยอมรับเอาทรัพย์สินนั้น จะเห็นว่าการให้นั้นเป็นสัญญา
ฝ่ายเดียวที่ไม่มีค่าตอบแทนใด ซึ่งจะสมบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ให้แก่ผู้รับ ซึ่งเป็นไปตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 523 และหากเป็นการให้ทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ เช่น
บ้านและที่ดิน ฯลฯ จะต้องมีการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะบ้านและที่ดินเป็นทรัพย์สิน
ที่จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 525 จะเห็นได้ว่า การให้
เป็นสัญญาฝ่ายเดียวที่ผู้ให้ได้แสดงเจตนาเพื่อยกทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้รับ ซึ่งแตกต่างจากหลักการ
ตกทอดของทรัพย์สินในกองมรดกเนื่องจากการตกทอดนั้นเป็นผลของบทบัญญัติแห่งกฎหมายมรดก
เมื่อมีการให้แล้ว ผู้ให้ยังอาจเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้ให้ไปหากกรณีเป็นไปตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์
การถอนคืนการให้¹¹⁷ โดยการเรียกคืนด้วยเหตุประพฤตินิรคุณได้ใน 3 กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้

¹¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 531 ซึ่งบัญญัติว่า “อันผู้ให้จะเรียกถอนคืนการให้เพราะเหตุผู้รับประพฤตินิรคุณนั้น ท่านว่า
อาจเรียกได้แต่เพียงในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ถ้าผู้รับได้ประทุษร้ายต่อผู้ให้เป็นความผิดฐานอาญาอย่างร้ายแรง ตามประมวลกฎหมาย
ลักษณะอาญา หรือ

(2) ถ้าผู้รับได้ทำให้ผู้ให้เสียชื่อเสียง หรือหมิ่นประมาทผู้ให้อย่างร้ายแรง หรือ

ซึ่งมาตรา 531 (1) และ (2) มีความคล้ายคลึงกับเหตุในการกำจัดไม่ให้ได้รับมรดกมาตรา 1606 แต่การเรียกคืนในมาตรา 531 (3) ในถ้อยคำที่บัญญัติว่า “ถ้าผู้รับได้บอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิตแก่ผู้ให้ ในเวลาที่ผู้ให้ยากไร้และผู้รับยังสามารถจะให้ได้” การที่ผู้ให้ยากไร้ไม่มีสิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิต ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่ผู้ให้ไม่มีอาหารจะรับประทาน ไม่มีเสื้อผ้าจะใส่ หรือไม่มีบ้านที่จะอยู่ เพราะแม้จะปรากฏว่า ผู้ให้จะมีบ้านและที่ดินอยู่จะเรียกว่าไม่ยากไร้ก็ไม่ได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาตามฐานานุรูปและพฤติการณ์อื่นๆ ประกอบ เช่น ผู้ให้อายุ 74 ปีแล้ว ทำงานหาเลี้ยงตัวเองไม่ได้ จึงอาจตกอยู่ในฐานะผู้ยากไร้ได้ จะเห็นว่า เหตุเนรคุณตามมาตรา 531(3) ไม่ได้มีความรุนแรงแต่เพียงขอให้ผู้รับบอกปิดไม่ยอมให้สิ่งจำเป็น¹¹⁸ อาจถูกถอนคืนการให้ได้ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่สนับสนุนหลักการเดียวกับแนวทางที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอในกรณีที่บิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ว่า หากบิดาหรือมารดา ไม่ให้การสนับสนุน อบรมเลี้ยงดู ละเลย หรือกระทำละเมิดต่อเจ้ามรดกในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์ บิดามารดาตั้งกล่าวก็ไม่ควรมีสติได้รับมรดกของบุตรเช่นเดียวกับการประพฤติเนรคุณเช่นกัน กล่าวคือ จากการศึกษากฎหมายแพ่งและพาณิชย์พบว่า มีการบัญญัติให้บิดามารดาต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตามสมควร อีกทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีการกำหนดให้บิดามารดาต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

ประเทศเกาหลีใต้ตามมาตรา 1004 วรรค 2 วางหลักไว้ว่า “...บุคคลที่ละเมิดหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรง เช่น ละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างมาก แสดงความเกียจคร้านของบิดามารดา หรือก่ออาชญากรรม เช่น การทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิด จะถูกตัดสิทธิ จากการรับมรดกของบุตรคนดังกล่าวหากพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความจริง” ดังนั้น จากข้อกฎหมายดังกล่าวจึงสามารถพิจารณาได้ว่า บิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรงซึ่งอาจจะถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบุตร ได้แก่ บิดาหรือมารดาที่มีการกระทำในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรง หรือ

(3) ถ้าผู้รับได้บอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิตแก่ผู้ให้ ในเวลาที่ผู้ให้ยากไร้และผู้รับยังสามารถจะให้ได้”

¹¹⁸ จุฑามาศ นิสารัตน์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. น.242.

2. ก่ออาชญากรรม เช่น การทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิดต่อบุตร ไม่ว่าจะเป็
นทางแพ่งหรืออาญา

3. เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในขณะที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์
ดังนั้น หากบิดามารดาได้มีการละเลยการเลี้ยงดูบุตรอย่างร้ายแรงในขณะที่บุตรยังเป็
นผู้เยาว์ หรือหากบิดามารดาทารุณกรรมหรือการล่วงละเมิดต่อบุตร กรณีใดกรณีหนึ่งหรือทั้งสองกรณี
หากมีการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความจริงย่อมเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่
ตามเงื่อนไขของกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้มาตรา 1004 วรรค 2

มลรัฐนิวเจอร์ซีย์แห่งสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติกฎหมาย Estates, Powers & Trusts
(EPTL) โดยในหมวดที่ 4-1.1 เพื่อตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ละเลยบุตร ทอดทิ้ง และ
ไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งจากคำพิพากษา ในคดีต่างๆ รวมถึงความเห็นของผู้พิพากษาที่พิจารณา
คดีมรดก สามารถสรุปได้ว่า บิดามารดาที่จะถูกตัดสิทธิในการรับมรดกตามนัยของกฎหมายนี้หากได้
กระทำการดังนี้

1. บิดามารดามีการทอดทิ้ง ไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตรในระหว่างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์
มีอายุไม่เกิน 21 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าจะความตายของบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดกจะถึงแก่ความตายเมื่อใดก็ตาม
เนื่องจากในขณะที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์ ซึ่งตามธรรมชาติแล้วบุตรผู้เยาว์ย่อมไม่สามารถดูแลตนเองได้
จึงเห็นว่าบิดามารดาคือที่พึ่งที่ตนมี บุตรย่อมต้องการการอุปการะเลี้ยงดู การปกป้องคุ้มครอง
การอบรมสั่งสอน และการส่งเสียจากบิดามารดาของตน เมื่อบุตรที่เคยถูกทอดทิ้งหรือละเลยนั้น
บรรลุนิติภาวะแล้ว แม้ว่าบิดาหรือมารดาจะได้รับการอุปการะหรือกลับมาดูแลบุตรหลังจากนั้น
บิดาหรือมารดาก็ยังคงต้องด้วยบทบัญญัตินี้ดังกล่าวอยู่เช่นเดิม เนื่องจากเป็นกรณีที่เหตุอันเกิดขึ้น
ในช่วงเวลา ก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ

2. หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามที่กฎหมายกำหนด คือ การอบรมสั่งสอน
ดูแลและอุปการะอย่างถาวร ซึ่งต้องมีความสม่ำเสมอ และต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน หากใช้เพียง
การจ่ายเงินค่าอุปการะตามคำสั่งศาล หรือการรับดูแลบุตรผู้เยาว์เพียงชั่วคราวชั่วคราวไม่ ดังนั้น
บิดาหรือมารดาที่ไม่ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจึงอาจถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบุตร
ที่ตนเคยทอดทิ้ง หรือละเลยได้

3. บุคคลที่มีหน้าที่ในการนำสืบถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของบิดา
มารดา คือ ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกอื่นนอกเหนือจากบิดาหรือมารดาที่ถูกกล่าวหาว่า มีความ
บกพร่องในหน้าที่

มลรัฐนอร์ทแคโรไลนาแห่งสหรัฐอเมริกา ตามกฎหมาย The North Carolina General
Statutes (GS) มาตรา 31A-2 บัญญัติว่า “บิดามารดาที่จงใจละทิ้งการดูแลและการอุปการะบุตรของ

ตนจะสูญเสียสิทธิทั้งหมดในการพิสูจน์เพื่อการสืบทอดในส่วนใดๆ ของมรดกของบุตร” เนื่องจาก การเลี้ยงดูอุปการะบุตรนั้นเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่บิดามารดามีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ ดังนั้น หากเกิดกรณีบิดาหรือมารดาคนใดละทิ้งหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดาด้วยความความจงใจที่จะทอดทิ้งบุตรของตนไป หรือจงใจไม่ดูแล ไม่อุปการะเลี้ยงดูตามสมควร ในขณะที่บุตรมีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย แม้ว่าต่อมาบุตรผู้ถูกทอดทิ้งจะถึงแก่ความตายเมื่อมีอายุเกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์แล้วก็ตาม เช่นนี้บิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ย่อมไม่มีสิทธิในการรับมรดกของของบุตร

จึงสรุปได้ว่า การที่จะถือว่าเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรได้นั้น จะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขของกฎหมายมรดกที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ในทางกลับกันหากกฎหมายของประเทศใดไม่มีกำหนดเงื่อนไขเอาไว้ ถึงแม้ว่าการกระทำของบิดามารดาจะบกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตร ก็ไม่เป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ที่จะถูกพิจารณาให้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้

4.3 ปัญหาการกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

แม้ว่าบิดาหรือมารดา มีความบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งตามเงื่อนไขของกฎหมายและเมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายแล้วสามารถพิสูจน์ได้ว่า บิดามารดาเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ซึ่งส่งผลให้เสียสิทธิในการรับมรดกบุตรที่ตนได้ทอดทิ้งไปแล้ว บิดาหรือมารดานั้นก็อาจกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนดให้ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหากบุคคลนั้นได้รับการให้อภัยจากเจ้ามรดก แต่เนื่องจากปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการทำให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกของบุตร แต่หากมีการแก้ไขปรับปรุงให้มีบทบัญญัติกฎหมายที่ทำให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่า ควรบัญญัติเหตุแห่งการถอนข้อจำกัดสิทธิไว้เหมือนเช่นความในมาตรา 1606 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่แม้ว่าทายาทจะถูกจำกัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรก็ยังคงกลับมาสิทธิได้รับมรดก หากเจ้ามรดกได้ให้อภัยไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากบิดามารดาอาจมีเหตุผลในการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อบุตรในช่วงเวลาที่บุตรเป็นผู้เยาว์ บิดาหรือมารดาจึงอาจกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากได้รับการให้อภัยจากบุตร หรือเหตุที่แสดงให้เห็นว่ามีการกลับตัวกลับใจมาทำหน้าที่ดูแลบุตรก่อนที่บุตรจะถึงแก่ความตาย กรณีการกลับมาสิทธิรับมรดกหลังจากที่บิดามารดาเสียสิทธิไปนั้นกฎหมายต่างประเทศก็มีการบัญญัติให้สิทธิกลับมาได้ ดังนี้

ในประเทศเกาหลีใต้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งเกาหลีใต้ มาตรา 1004-3 อนุญาตให้ทายาทผู้รับมรดกที่เสียสิทธิในการรับมรดกได้สิทธิของตนกลับคืนมาหากได้รับการให้อภัยจากเจ้ามรดกก่อนที่เจ้ามรดกจะถึงแก่ความตาย กล่าวคือ บิดามารดาที่ถูกตัดสิทธิในการรับมรดกเพราะเป็นผู้ที่บกพร่องต่อหน้าที่ซึ่งมีการพิสูจน์ได้ว่าได้กระทำการอันมีลักษณะเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่จริงตามมาตรา 1004-2 อาจกลับมาสิทธิรับมรดกได้ หากได้รับการให้อภัยจากเจ้ามรดก

มลรัฐนิวเจอร์ซีย์แห่งสหรัฐอเมริกา แม้ว่าบิดามารดาที่ถูกตัดสิทธิในการรับมรดกเพราะมีความบกพร่องต่อหน้าที่ซึ่งมีการพิสูจน์ได้ว่า การกระทำการอันมีลักษณะเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่และเสียสิทธิในการรับมรดกไปแล้ว แต่หากบิดามารดากลับมาทำหน้าที่อันเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรก่อนที่บุตรจะถึงแก่ความตายสามารถกลับมาสิทธิในการรับมรดกได้

จากข้อกำหนดของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาที่มีการกำหนดบทบัญญัติในการทำให้บิดาหรือมารดาที่ทอดทิ้งบุตรหรือไม่ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตรเป็นลักษณะของการจำกัดมิให้ทายาทรับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร เนื่องจากเหตุผลในการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อบุตร แต่กลับจะใช้สิทธิในการขอรับมรดกของบุตรที่ตนไม่ได้อุปการะเลี้ยงดู

แต่กฎหมายก็ได้ให้ทางออกสำหรับกรณีที่บิดามารดาสามารถกลับมามีสิทธิได้รับมรดก หากเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้เป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่โดยการทอดทิ้งบุตรหรือไม่ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรนั้น อาจสามารถกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากบิดาหรือมารดานั้นได้กลับมาทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตร เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี ก่อนที่บุตรจะมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์

2. กรณีบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เนื่องจากถูกศาลสั่งยึดอำนาจปกครองบุตรไปจากตน หรือถูกสั่งห้ามเข้าใกล้บุตร ซึ่งบิดาหรือมารดาต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวของศาลอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้บิดาหรือมารดาผู้ซึ่งถูกศาลสั่งไม่ให้เข้าใกล้บุตร หรือถูกศาลสั่งยึดอำนาจปกครองบุตร G.S. 31A-2(2). บิดามารดายังคงมีหน้าที่ในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นสาระสำคัญ ข้อยกเว้นนี้มีไว้เพื่อปกป้องบิดามารดาที่ถูกจำกัดบทบาทของบิดาหรือมารดาในชีวิตของบุตรไว้ตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยศาลจากการพบว่าบิดามารดาปิดความรับผิดชอบของตนที่มีต่อบุตรศาลในเมืองลันส์ฟอร์ดเคยมีการคำพิพากษาระบุว่า ข้อยกเว้นนี้ใช้ไม่ได้กับบิดามารดาที่ไม่เคยได้รับคำสั่งให้ช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูบุตร หรือบิดามารดาที่จำกัดการดูแลหรือสนับสนุนบุตรด้วยความสมัครใจ ตัวอย่างเช่น ข้อยกเว้นนี้ใช้ไม่ได้กับบิดามารดาที่สมัครใจให้สิทธิในการดูแลบิดามารดาอีกฝ่ายอย่างเต็มที่โดยเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงการแยกทางที่รวมอยู่ในคำตัดสินการหย่าร้าง ในคดี Hixon, 136 NC App. ที่ 190 (1999) ในคดี Hixon ศาลระบุว่าคำสั่งศาลจะต้องยึดหรือเพิกถอนอำนาจปกครองจากบิดามารดา ในกรณีที่บิดามารดาตกลงในการจัดการปกครองโดยให้บิดามารดานั้นมีสิทธิในการเจอกับบุตรอย่างจำกัดโดยเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงการแยกทางกันระหว่างคู่สมรสที่แยกทางกัน ศาลถือว่าข้อยกเว้นประการที่สองนี้ใช้ไม่ได้กับการกลับมามีสิทธิในการสืบทอดมรดกของบิดามารดา เนื่องจากศาลไม่ได้กีดกันบิดามารดาในการดูแล ซึ่งหมายความว่า คู่สมรสฝ่ายที่ตกลงว่าจะไม่สามารถไปพบปะกับบุตรตามข้อตกลงในการหย่าระหว่างคู่สมรสจะอ้างว่าการทอดทิ้งบุตรเกิดขึ้น เพราะเหตุผลดังกล่าวเพื่อให้สามารถกลับมามีสิทธิในการรับมรดกบุตรไม่ได้

สรุปได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดตัวบทกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีการกำจัดสิทธิของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในการรับมรดกบุตร ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อทายาทอื่นที่มีสิทธิในการรับมรดก และเป็นช่องว่างที่ทำให้บิดามารดาไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตรไว้ อันเป็นผลมาจากความล้าสมัยของกฎหมายมรดกไทย ซึ่งในกรณีดังกล่าวประเทศเกาหลีใต้ และประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับแก้กฎหมายให้สามารถบังคับใช้กับประเด็นปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกฎหมายมรดกของไทยต่อไป

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งที่จะทำการศึกษาปัญหากฎหมายมรดกไทยในเรื่องสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่จะนำมาใช้กับกรณีที่เกิดขึ้น เนื่องจากกฎหมายมรดกที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ได้มีการใช้มายาวนานแล้ว ทำให้ในบริบทสังคมของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปกฎหมายที่มีอยู่จึงอาจไม่ทันต่อเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ในปัจจุบัน โดยการนำหลักเกณฑ์อันเป็นสากลเกี่ยวกับการตกทอดของมรดกตามหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่างที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายอันเกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์มรดกที่ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศมาบัญญัติไว้ในกฎหมายมรดกของไทย ให้ครอบคลุมถึงประเด็นการจำกัดสิทธิในการรับมรดกบุตรของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่และมีความชัดเจนมากขึ้น

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายมรดกของไทยและต่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่าการตกทอดของมรดกตาม “หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง” นั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าท้ายที่สุดแล้วบุคคลใดจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายบ้าง กล่าวคือ ในกรณีที่ทายาทลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่โดยหลักแล้วทายาทลำดับถัดไปย่อมถูกตัดสิทธิไปด้วยผลของหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่างออกไป ยกเว้นทายาทบางประเภทที่เป็นข้อยกเว้นของหลักดังกล่าว คือ บิดามารดา และคู่สมรส ดังนั้นเพื่อจัดการกับปัญหาการแบ่งมรดกที่อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้น กฎหมายจึงมีการจัดลำดับขั้นการตกทอดของผู้มีสิทธิได้รับมรดกเอาไว้ในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก ซึ่งหากไม่เสียสิทธิไปด้วยเงื่อนไขที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ บุคคลเหล่านั้นก็อาจเป็นผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดของการเป็นทายาท

สำหรับประเทศไทย บิดามารดามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรในขณะที่บุตรเป็นผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 ในขณะที่เดียวกับกฎหมายกำหนดให้บุตรมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ตามมาตรา 1563 โดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้เหมือนเช่นกรณีของหน้าที่บิดามารดา ดังนั้น เมื่อบุตรถึงแก่ความตายโดยไม่มีการทำพินัยกรรมเอาไว้ บิดามารดาจึงกลายเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ได้เลี้ยงดูมาตามหน้าที่ของบุตรที่มีต่อบิดามารดา แต่จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันมีกรณีที่บิดามารดาไม่ทำหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดู

และให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ตามสมควร ซึ่งอาจเกิดขึ้นด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น บิดามารดาแยกกันอยู่ มีปัญหาในครอบครัว สถานะทางการเงินในครอบครัวไม่ดี หรือการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ก็อาจทำให้เกิดปัญหาการทอดทิ้งบุตร ไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามสมควรตามหลักของวิญญูชน หรือในบางกรณีอาจมีการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อบุตรเพียงแต่ไม่เป็นการร้ายแรงจนถึงแก่ชีวิต ในอันที่จะทำให้บิดาหรือมารดานั้น ถูกกำจัดออกจากการรับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 ซึ่งเป็นกรณีการกระทำที่มีความร้ายแรงจนเป็นเหตุให้ถูกกำจัดได้ ด้วยเหตุที่ปัจจุบันกฎหมายมรดกของไทยไม่มีบทบัญญัติที่เป็นการกำจัดทายาทที่เป็นบิดามารดาซึ่งไม่ทำหน้าที่ตามกฎหมาย ทำให้แม้ว่าบิดามารดาจะปฏิบัติไม่ดีต่อบุตรเพียงใดตราบเท่าที่ยังไม่เป็นเหตุร้ายแรงตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ บิดามารดาที่กระทำการดังกล่าวก็ยังคงมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนเคยกระทำผิดต่อหน้าที่อยู่เช่นเดิม เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามาแล้วทำให้ผู้เขียนตระหนักได้ว่าประเทศไทยประสบปัญหาการใช้บังคับกฎหมายมรดกในกรณีของบิดามารดาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้ต้องมีการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ตามสมควร แต่บิดามารดา ยังคงมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรคนนั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมต่อเจ้ามรดก และทายาทอื่นที่ควรจะมีสิทธิได้รับมรดก อีกทั้งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดกที่ต้องการให้มรดกของตนได้รับการดูแลต่อไปโดยทายาทที่สนิทหรือไว้ใจได้ ซึ่งกฎหมายได้สันนิษฐานไว้ว่าทายาทโดยธรรมเป็นญาติสนิท จึงมีการให้มรดกตกทอดไปยังทายาทโดยธรรมตามลำดับความใกล้ชิดของสายเลือด แต่จากปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้อาจมีการทบทวนว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอต่อการนำไปใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่มีความแตกต่างจากในอดีตหรือไม่

5.1.1 ประเด็นแนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

เนื่องจากในประเทศไทยมีความเชื่ออันเป็นผลมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่า บิดามารดา คือ ผู้มีพระคุณของบุตร ดังนั้น บุตรจึงต้องกตัญญูต่อบิดามารดาโดยต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาอันเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ท่านได้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ และแนวความคิดนี้ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายมรดกของไทย ซึ่งแม้ว่าบุตรจะได้ล่วงลับไปแล้วก็ยังคงมีหน้าที่ในการตอบแทนคุณบิดามารดาด้วยการแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่บิดามารดา หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ทำให้กฎหมายมรดกของไทยมีความแตกต่างไปจากกฎหมายของต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มองว่าทุกคนมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกัน

กรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่นั้น หากจะมองว่าเป็นเรื่องกฎหมายแห่งการกระทำตามหลักพระพุทธศาสนาก็ย่อมได้ เนื่องจากสาเหตุที่ทำให้ควรจะมีการ

บัญญัติกฎหมายให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกมาจากการที่บิดามารดาซึ่งมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนจึงเป็นเหตุให้บิดามารดาตั้งกล่าวเสียสิทธิในการรับมรดกได้

เหตุผลประการหนึ่งที่ควรให้มีการกำจัดการทายาทที่เป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่จากการรับมรดกของบุตรก็เพราะว่า บิดามารดามีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ในทางกลับกันบุตรก็มีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูอุปการะบิดามารดา แม้กระทั่งเมื่อถึงแก่ความตายบุตรก็ยังคงมีหน้าที่ตอบแทนบุญคุณบิดามารดาด้วยการที่ให้บิดามารดาเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของบุตร อีกทั้งยังสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการรับมรดกกับทายาทลำดับที่สูงกว่าตนได้อีกด้วย ปัจจุบันกฎหมายมรดกของไทยยังไม่มีบทบัญญัติในการกำจัดการสิทธิของบิดามารดาซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้มรดกของเจ้ามรดกตกทอดไปยังบิดาหรือมารดาตามหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง แทนที่จะตกทอดไปยังทายาทลำดับถัดไป ดังนั้น เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อเจ้ามรดกและทายาทอื่นจึงต้องมีกฎหมายกำจัดการสิทธิในการรับมรดกบังคับกับกรณีบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เป็นการเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันเหตุที่ทำให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกของไทยนั้นมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ โดยมีลักษณะต่างกันออกไป จากการพิจารณาหลักในการทำให้บิดามารดาผู้บกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรใช้หลักการกำจัดการสิทธิเนื่องจากบิดามารดามีหน้าที่โดยเฉพาะตามกฎหมาย เมื่อบิดามารดาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงควรถูกพิจารณาให้ไม่มีสิทธิในการรับมรดกด้วยการถูกกำจัดการเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่อันเป็นการเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโดยถ่วงแท้แล้วจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายมาตรา 1605 อันมีผลเป็นการกำจัดการทายาทไม่ให้ได้รับมรดกโดยเหตุของการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกนี้เป็นการบัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองบรรดาทายาทอื่นไม่ให้เสียประโยชน์จากการถูกทายาทที่มีความประพฤติปิดบังหรือยกย้ายโดยฉ้อฉล แตกต่างจากเจตนารมณ์ในการบัญญัติมาตรา 1606 ที่มีลักษณะมุ่งลงโทษการกระทำของทายาทเป็นสำคัญ เนื่องจากการกระทำเหล่านั้นล้วนเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนความรู้สึกทางสังคมหรือกฎหมายในลักษณะร้ายแรง โดยมีเกี่ยวข้องกับการเสื่อมเสียประโยชน์ของทายาทอื่น ซึ่งทั้ง 2 มาตราดังกล่าวได้นำเอาหลักการที่ “บุคคลไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน” มาบัญญัติไว้ให้ทายาทไม่กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อทายาทกระทำการที่กฎหมายห้ามไว้จึงเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย อันเป็นลักษณะการบกพร่องต่อหน้าที่ดังกล่าวอยู่ในตัว ดังนั้น เมื่อบิดามารดามีหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้หากไม่ได้กระทำตามหน้าที่ดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำผิดที่ไม่สมควรให้มีสิทธิได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน เป็นเหตุผลที่ควรมีบทบัญญัติในการกำจัดการสิทธิบิดามารดา

ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ไม่ได้รับมรดก ในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่จะนำมาใช้ปรับกับกรณีดังกล่าว ทำให้แม้ว่าบิดามารดาจะเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ก็ยังคงมีสิทธิในการรับมรดกของบุตร ในฐานะทายาทโดยธรรมอันเป็นการขัดต่อหลักการตกทอดของมรดกที่ต้องแบ่งปันตามลำดับทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก เมื่อพิจารณาถึงเงื่อนไขและเจตนารมณ์กฎหมายมรดกของไทยแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า เพื่อแก้ปัญหาความไม่เพียงพอของกฎหมายมรดกที่มีอยู่ ประเทศไทยจึงควรมีการบัญญัติเหตุแห่งการกำจัดทายาทไม่ให้ได้รับมรดกในฐานะเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ขึ้นเป็นการเฉพาะเพิ่มเติมจากเหตุในการทำให้ทายาทผู้รับมรดกเสียสิทธิในการรับมรดกที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นมาตรา 1605/1

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ควรมีแนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ก็คือ หากประเทศไทยมีกฎหมายที่มีผลให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกของบุตรที่ตนบกพร่องต่อหน้าที่ กรณีย่อมเป็นการปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินของเจ้ามรดก มิให้ตกไปอยู่กับคนที่ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดบิดามารดาตระหนักถึงผลของการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าอาจจะถูกลงโทษให้ไม่สามารถรับมรดกของบุตรได้ ทำให้บิดามารดาเอาใจใส่ต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือปฏิบัติต่อบุตรในทางที่ดีขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อดตัวของบุตรที่เป็นผู้เยาว์ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดาในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์

5.1.2 ประเด็นลักษณะของการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดก

จากการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายมรดกของไทยและต่างประเทศ รวมถึงหลักกฎหมายที่ใช้ในการแก้ปัญหากรณีบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ว่ามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนได้บกพร่องต่อหน้าที่ไปนั้น จะเห็นได้ว่าการเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่อาจถูกกำจัดสิทธิในการได้รับมรดกตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยประเทศที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างขึ้นเป็นกรณีศึกษาคือประเทศเกาหลีใต้และประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดเงื่อนไขการบกพร่องต่อหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหลักการและเหตุผลในการกำหนดของทั้ง 2 ประเทศนั้นสามารถช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาและแก้ไขกฎหมายมรดกที่จะนำมาใช้ในกรณีการกำจัดสิทธิบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ของประเทศไทยมีความรอบครอบ รัดกุมยิ่งขึ้นได้

จึงกล่าวได้ว่า บุคคลที่จะถูกนำมาพิจารณาลักษณะของการบกพร่องต่อหน้าที่ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น และบุตรที่ต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูก็ต้องเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดาเช่นกัน ซึ่งช่วงเวลาที่มีการกำหนดไว้ให้บิดามารดามีหน้าที่ตามกฎหมาย คือ ช่วงเวลาก่อนที่บุตรจะบรรลุนิติภาวะหรือก่อนที่บุตรจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าจะบุตรจะถึงแก่ความตายเมื่อมีอายุเท่าใดก็ตาม หากบิดามารดามีความบกพร่องต่อหน้าที่ก่อนที่

บุตรจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ บิดามารดานั้นย่อมเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่และถูกจำกัดมิให้รับมรดกของบุตร

เมื่อกฎหมายมรดกของไทยไม่มีบทบัญญัติถึงลักษณะการกระทำอันเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่ที่ทำให้บิดามารดาถูกจำกัดมิให้รับมรดกไว้ แต่ได้มีการกำหนดหน้าที่บิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 โดยให้บิดามารดามีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตามสมควร สรุปลงได้ว่า การอุปการะเลี้ยงดู หมายความว่า การเลี้ยง ดูแล อบรมสั่งสอนและการออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูให้แก่บุตร ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2554 ที่กำหนดให้บิดามารดาต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ตามสมควรและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างเหมาะสม

นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาถึงคำว่า “ตามสมควร” ด้วย เนื่องจากตามหลักกฎหมายที่มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของบิดามารดาไว้นั้น มีการกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ต้องดำเนินการตามหน้าที่ไปตามสมควรด้วย ซึ่งคำว่า “ตามสมควร” ที่กล่าวถึงนั้น กฎหมายได้มีหลักให้ศาลพิจารณาในกรณีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณีประกอบกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/38

จากกฎหมายดังกล่าว บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตรมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามสมควรแก่ฐานะานุรูปของบิดามารดา หรือตามมาตรฐานขั้นต่ำของสังคม มีหน้าที่ป้องกันดูแลสวัสดิภาพ หรือให้การเลี้ยงดูและปฏิบัติต่อบุตรอย่างเหมาะสม

ดังนั้น การพิจารณาถึงลักษณะบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ที่จะถูกจำกัดมิให้รับมรดกนั้น ต้องเป็นกรณีที่บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตรบกพร่องต่อหน้าที่ โดยไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือไม่ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการของบุตรผู้เยาว์ตามสมควรแก่ฐานะานุรูปของบิดามารดา หรือต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของสังคม ทอดทิ้ง ละทิ้งบุตรไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ปฏิบัติต่อบุตรในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของบุตร ปฏิบัติต่อบุตรในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบหรือการกระทำละเมิดต่อบุตร ซึ่งเป็นการกระทำโดยเจตนามุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

ของบุตร หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุตรต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับ การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

5.1.3 ประเด็นการกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่อง ต่อหน้าที่

ในประเด็นการได้สิทธิในการรับมรดกกลับคืนมานั้น เป็นสิ่งที่กฎหมายได้วางหลัก เอาไว้เพื่อให้มีทางแก้ปัญหาการที่บิดามารดาผู้ซึ่งมีการกระทำในลักษณะการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของการ เป็นบิดามารดาที่ต้องกระทำ เพราะว่า บางกรณีที่บิดามารดาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยง ดูบุตรในขณะที่เป็นผู้เยาว์ได้นั้น อาจเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นบางประการ เช่น มีปัญหาด้านการเงิน ต้องไปทำงานห่างไกล ไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตร จึงนำบุตรไปฝากไว้ให้ญาติเลี้ยง ปัญหาด้านสุขภาพ หรือ กรณีอื่นๆ แม้ว่าบิดาหรือมารดาอาจถูกทำให้เสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรไปแล้ว แต่กฎหมายก็ยัง เปิดโอกาสให้ทายาทที่เสียสิทธิไป สามารถกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรอีกครั้ง

สำหรับในประเทศไทยแม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติในการกำจัดสิทธิของบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ไม่ให้มีสิทธิในการรับมรดกบุตรที่ตนบกพร่องเอาไว้ จึงทำให้ไม่มีบทบัญญัติ ที่เกี่ยวกับการกลับมามีสิทธิในการรับมรดกภายหลังจากที่ถูกกำจัดสิทธิในฐานะที่เป็นบิดามารดา ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาต้วบทกฎหมายมรดกของไทยที่มีอยู่ก็พบว่า มีการบัญญัติ ให้ผู้ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสามารถมีสิทธิรับมรดกได้อีกครั้ง หลังจากที่ถูกกำจัดมิให้ไปรับมรดกไปแล้ว ในบทบัญญัติการที่ทายาทถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกฐานะเป็นผู้ไม่สมควรตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1606 วรรคสอง บัญญัติว่า “...เจ้ามรดกอาจถอนชื่อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควร เสียก็ได้โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการให้มีการบัญญัติ ให้บิดามารดาที่เสียสิทธิในการรับมรดกไปโดยการถูกกำจัดฐานที่เป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการที่ ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเสียสิทธิในการรับมรดกแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายของไทยและต่างประเทศ มีแนวคิดในเรื่องการให้ผู้ถูกกำจัดหรือถูกตัดสิทธิไปแล้วยังคงมีโอกาสได้รับสิทธิในการรับมรดก กลับคืนมาได้เช่นกัน ดังนั้น หากประเทศไทยจะมีการนำแนวคิดในการถอนชื่อกำจัดสิทธิเพื่อให้ ทายาทผู้ถูกกำจัดสิทธิสามารถกลับมารับมรดกได้ ผู้เขียนขอเสนอว่าให้นำหลักเกณฑ์ของทั้งสอง ประเทศมาปรับใช้เพื่อให้เข้ากับกฎหมายของไทย ซึ่งมีแนวคิดในกรณีนี้อยู่แล้ว ดังเช่นบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 ก็จะเป็นการรักษาค่านิยมอันดีงามให้อยู่คู่กับ ความยุติธรรมตามกฎหมายได้สืบไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักกฎหมายมรดกของไทยและต่างประเทศในเรื่องสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ ปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ คือ ปัญหากฎหมายมรดกของไทยไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมและเพียงพอต่อการนำมาบังคับใช้ในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายมรดกของไทยเป็นหนึ่งในกฎหมายที่ความเก่าแก่ที่สุดของกฎหมายไทย ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 โดยในขณะที่มีการร่างกฎหมายสมัยนั้นมีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ความแตกต่างกับสภาพปัจจุบันอย่างมาก ทำให้ไม่มีการร่างกฎหมายในประเด็นดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายมรดกของประเทศไทยไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีการพิจารณาสิทธิของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรอันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กล่าวคือ แม้ว่าการฝ่าฝืนต่อกฎหมายในการที่บิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ปกป้อง และไม่กระทำการใดๆ ในประการที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อบุตรผู้เยาว์ของตน บิดามารดาผู้นั้นก็ไม่ได้รับผลกระทบใดๆ ตามกฎหมาย อีกทั้งยังคงมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ แม้ว่าตนเองจะเป็นผู้กระทำผิดต่อหน้าที่ก็ตาม โดยปัญหาเหล่านี้สามารถที่จะแก้ไขได้ด้วยการศึกษาเจตนารมณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังกฎหมายมรดกและนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดกของไทยให้มีความชัดเจนและครอบคลุมถึงประเด็นสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ และต้องมีความสอดคล้องกันกับหน้าที่ของบิดามารดากับบุตรที่กฎหมายได้บัญญัติเอาไว้ เนื่องจากกฎหมายมรดกนั้น อาศัยหลักความสนิทตามสายเลือดมาเป็นตัวกำหนดถึงผู้มีสิทธิในการรับมรดก อีกทั้งยังมีการกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรเอาไว้ด้วย ทำให้บิดามารดามีสิทธิในการเข้ารับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายได้กำหนดให้บิดามารดามีสิทธิเข้ารับมรดกพร้อมกับทายาทซึ่งเป็นบุตรของผู้ตายซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ได้ อันเป็นข้อยกเว้นของหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ในลักษณะที่เป็นการให้สิทธิบิดามารดาในการเข้ารับมรดกได้แม้ว่าจะมีทายาทลำดับก่อนตน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายไทยได้รับแนวคิดมาจากพุทธศาสนาและความเชื่อของคนไทยในการตอบแทนบุญคุณบิดามารดาที่มีพระคุณต่อบุตร แม้ว่าบุตรจะถึงแก่ความตายแล้วก็ยังสามารถทดแทนบุญคุณได้โดยการให้สิทธิในการรับมรดกแก่บิดามารดาในการเป็นทายาทโดยธรรมลำดับต้นๆ แต่ปัญหามีอยู่ว่า หากบิดาหรือมารดาไม่ได้ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือมีการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อบุตรในขณะที่เป็นผู้เยาว์ โดยหน้าที่ที่บิดามารดามีต่อบุตรนั้น ไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ตามศีลธรรมจรรยาเท่านั้น ยังเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่บัญญัติเอาไว้เป็นการเฉพาะอีกด้วย เช่นนี้ เป็นการยุติธรรมหรือไม่ที่ยังให้สิทธิแก่บิดามารดาที่มีความบกพร่องต่อหน้าที่ดังกล่าวสามารถเข้ารับมรดกของเจ้ามรดก

ที่ตนไม่ปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดา อีกทั้งยังเป็นการทำให้ทายาทลำดับถัดลงไปก็ควรได้รับมรดก ไม่มีสิทธิได้รับมรดกเนื่องจากบิดามารดาเป็นทายาทในชั้นที่สนิทกว่าจึงได้รับมรดกไป

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า กฎหมายมรดกของไทยในปัจจุบันสมควรได้รับการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้มีความครอบคลุมถึงกรณีสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ว่าควรจะได้รับมรดกหรือไม่ เพียงใด โดยผู้เขียนขอเสนอความเห็นดังนี้

5.2.1 แนวคิดทางกฎหมายกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

เมื่อบุคคลถึงแก่ความตายโดยไม่มีการทำพินัยกรรมเอาไว้ทรัพย์สินรวมถึงสิทธิหน้าที่ของบุคคลนั้นย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก ซึ่งต้องมีการแบ่งทรัพย์สินมรดกตามหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ตามลำดับของทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก ในกรณีนี้หากทายาทคนใดมีการกระทำความผิดอันเข้าเงื่อนไขที่ทำให้เสียสิทธิในการรับมรดกตามที่กฎหมายกำหนด ทายาทดังกล่าวก็อาจเสียสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมไป ซึ่งอาจจะเป็นการสละสิทธิ การถูกตัดสิทธิ หรือการถูกจำกัดมิให้รับมรดก ตามที่ผู้เขียนได้มีการนำเสนอมาแล้วว่า ประเทศไทยได้มีการนำเอาหลักการที่ว่า “บุคคลไม่สมควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน” มาเป็นแนวคิดในการบัญญัติไว้ให้ทายาทมีหน้าที่ไม่กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อทายาทได้กระทำการตามที่กฎหมายห้ามไว้จึงเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยการที่ทายาทกระทำการที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย การกระทำนั้นย่อมมีลักษณะการบกพร่องต่อหน้าที่ดังกล่าวอยู่ในตัว กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 และมาตรา 1606 ย่อมมีลักษณะที่กำหนดหน้าที่ให้ทายาทต้องไม่กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในทางกลับกันหากทายาทคนใดได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ย่อมถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดกนั่นเอง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีการนำแนวความคิดในการจำกัดทายาทมิให้ได้รับมรดกจากการที่ทายาทไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายมาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายมรดกก็ตาม แต่กฎหมายมรดกของไทยที่มีอยู่ก็ยังคงไม่เพียงพอต่อการใช้บังคับกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพสังคมในขณะที่มีการร่างกฎหมายมรดกขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะในเรื่องการจำกัดสิทธิบิดาหรือมารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ต่อบุตรในขณะที่เป็นผู้เยาว์ แม้ว่าจะมีกฎหมายบัญญัติให้บิดามารดามีหน้าที่ต่อบุตรเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แต่ในปัจจุบันมีปัญหาในระดับครอบครัวเกิดขึ้นมากมายส่งผลให้บุตรผู้เยาว์ตกเป็นผู้ได้รับผลร้ายจากการไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดูตามสมควรจากบิดามารดา หรือการกระทำความผิดมิชอบด้วยกฎหมายจากบิดามารดา เช่นนี้ แม้ว่าบิดาหรือมารดาได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด บิดามารดาก็ยังคงมีสิทธิได้รับมรดกจากบุตรที่ตนได้บกพร่องต่อหน้าที่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดกที่ต้องการให้มีการตกทอดของทรัพย์สินมรดกไปยัง

ทายาทผู้ที่เจ้ามรดกมีความใกล้ชิดสนิทสนม เนื่องจากบิดามารดาคนดังกล่าวไม่ทำหน้าที่ของตน จึงเป็นกรณีที่ควรเสียสิทธิในการรับมรดกไปและให้ทายาทลำดับถัดไปมีสิทธิได้รับมรดก

ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ทำให้ทายาทโดยธรรมเสียสิทธิในการรับมรดกในฐานะเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในขณะที่บุตรเป็นผู้เยาว์

5.2.2 การเพิ่มบทกำจัดสิทธิบิดามารดาฐานเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่

ในประเด็นสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่นั้น เห็นควรให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีการตรวจสอบแก้ไขกฎหมายมรดกที่เกี่ยวกับการกำจัดสิทธิบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ในการรับมรดกของบุตร โดยการนำเอาหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร มาพิจารณาเพื่อให้มีการตรากฎหมายที่มีผลใช้บังคับอย่างชัดเจนและครอบคลุมกรณีที่เกิดมรดกไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ อันอาจนำไปสู่การถูกกำจัดสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้เพราะตนมีหน้าที่ตามกฎหมายเป็นการเฉพาะ ต่างจากทายาทลำดับอื่นที่ไม่มีหน้าที่ต่อเจ้ามรดก เพื่อให้การตกทอดของทรัพย์มรดกเป็นไปด้วยความยุติธรรมต่อทายาทลำดับอื่นและเจ้ามรดกด้วย

ปัจจุบันกฎหมายมรดกของประเทศไทย ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกอาจเสียสิทธิในการรับมรดกได้ด้วยการถูกกำจัด ตัด หรือได้สละสิทธิในการรับมรดกเท่านั้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีการกำหนดให้กองมรดกสามารถตกทอดแก่ทายาทได้ แต่ทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกก็อาจจะเสียสิทธิในการรับมรดกได้เช่นกัน หากมีข้อเท็จจริงที่เข้าเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1599 กล่าวคือ ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกได้ตามกฎหมาย 2 ประการ คือ

1. การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. การเสียสิทธิตามกฎหมายอื่น เช่น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย เป็นต้น

โดยในที่นี้ผู้เขียนขอยกเอาประเด็นการเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขึ้นมาศึกษาเท่านั้น จำแนกได้ออกเป็น 4 ประการด้วยกัน คือ

1. การถูกกำจัดมิให้รับมรดก ตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606
2. การถูกตัดมิให้รับมรดก ตามมาตรา 1608
3. การสละมรดก ตามมาตรา 1612
4. การเสียสิทธิในการรับมรดกโดยผลของอายุความ ตามมาตรา 1754

ตามหลักแล้วเมื่อเป็นทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกแล้ว บุคคลเหล่านั้นย่อมมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกตามสัดส่วนและลำดับการเป็นทายาทของตน ทั้งนี้ ตามธรรมชาตินุชื่อย่อมมีลูกหลานหรือทายาทโดยธรรมในแต่ละลำดับชั้นหลายคน ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้

ทำพินัยกรรมไว้ ดังนั้น จึงต้องใช้หลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่าง ซึ่งหมายความว่า หากทายาทลำดับก่อนซึ่งใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทางสายเลือดมากกว่ายังมีชีวิตอยู่ ทายาทลำดับถัดไปย่อมหมดสิทธิในการได้รับมรดกนั้น แม้จะอยู่ในลำดับของทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกก็ตาม ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าการที่บิดาหรือมารดาเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งตามกฎหมายของไทยก็ได้มีบทบัญญัติหน้าที่ของบิดามารดาเอาไว้โดยเฉพาะ แต่ไม่มีการบัญญัติถึงผลของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เอาไว้ ทำให้บิดามารดาเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกแม้ว่าจะบกพร่องต่อหน้าที่ก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขให้มีบทกฎหมายที่อาศัยหลักจากหน้าที่ของบิดามารดาทำให้บิดามารดาเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตร โดยลักษณะของการจำกัดสิทธิในการรับมรดกกรณีเป็นบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายมาตรา 1605 อันมีผลเป็นการกำจัดสิทธิทายาทไม่ให้ได้รับมรดกโดยเหตุของการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกนี้เป็นการบัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองบรรดาทายาทอื่นไม่ให้เสียประโยชน์จากการถูกทายาทที่มีความประพฤติในการปิดบังหรือยกย้ายทรัพย์มรดกโดยฉ้อฉลเป็นเหตุให้ทายาทอื่นเสียประโยชน์ แตกต่างจากเจตนารมณ์ในการบัญญัติมาตรา 1606 ที่มีลักษณะมุ่งลงโทษการกระทำของทายาทเป็นสำคัญ เนื่องจากการกระทำเหล่านั้นล้วนเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนความรู้สึกทางสังคมหรือกฎหมายในลักษณะร้ายแรงโดยมีเกี่ยวข้องกับการเสื่อมเสียประโยชน์ของทายาทอื่น

ยกตัวอย่างเช่น หากเกิดกรณีที่บิดามารดาไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน ภายหลังจากหย่าร้างกันก็ทิ้งบุตรไว้ให้อยู่กับปู่ย่า ทำให้ปู่ย่าต้องเลี้ยงดูมาจนเติบโต เมื่อบุตรถึงแก่ความตายมีทรัพย์มรดกที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ พ่อหรือแม่ที่ไม่เคยทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กลับมาขอรับส่วนแบ่งจากมรดกบุตร ในกรณีเช่นนี้ตามกฎหมายมรดกของไทยในปัจจุบัน บิดาหรือมารดาย่อมได้รับมรดกของบุตร เนื่องจากเป็นทายาทในลำดับที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมีสิทธิในกองมรดกของผู้ตายและจากผลของหลักญาติสนิทตัดสิทธิญาติห่างทำให้ปู่และย่าไม่มีสิทธิใดๆ ในกองมรดกของผู้ตาย แม้ว่าในความจริงแล้วปู่และย่าเป็นผู้ที่เลี้ยงดูอุปการะตลอดมา จะเห็นได้ว่า หากมีบทบัญญัติในการกำจัดสิทธิบิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร การแบ่งมรดกในกรณีนี้จะเปลี่ยนไป กล่าวคือ หากมีบทบัญญัติในการทำให้บิดามารดาไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร เช่นนี้ เมื่อบิดามารดาเป็นผู้ไม่มีสิทธิรับมรดกแล้วทายาทในลำดับถัดไปที่จะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกจะกลายเป็นปู่และย่าของเจ้ามรดกแทน

จากการศึกษากฎหมายมรดกของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาแห่งสหรัฐอเมริกา ที่มีการนำหลักการที่เกี่ยวกับหน้าที่ของบิดามารดาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บิดาหรือมารดาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนไม่มีสิทธิในการรับมรดกบุตรจึงเป็นแนวทางที่ผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำหลักการ

ดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายมรดกของไทย แต่เนื่องจากลักษณะบทบัญญัติของไทยที่มีเนื้อความใกล้เคียงกับบทบัญญัติอันมีลักษณะเป็นการทำให้ทายาทผู้รับมรดกต้องเสียสิทธิไปของประเทศเกาหลีใต้และอเมริกานั้น มีบัญญัติไว้ในสองมาตราซึ่งมีความแตกต่างกันในทางความมุ่งหมายของการบัญญัติ โดยมาตราแรกคือ มาตรา 1605 นั้นมีเจตนาในการกำจัดสิทธิทายาทที่มีการกระทำผิดด้วยความโลภต่อทรัพย์สินจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ทายาทอื่นที่ควรจะได้รับมรดกตามสิทธิของตนแต่กลับไม่ได้รับหรือได้รับน้อยกว่าสิทธิที่มีอันเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของทายาทลำดับอื่น ส่วนมาตรา 1606 นั้นเป็นการจำกัดสิทธิในการรับมรดกของทายาทที่มีลักษณะในการกระทำความผิดต่อกฎหมายหรือฝ่าฝืนต่อจริยธรรมอย่างร้ายแรงอันเป็นลักษณะการลงโทษที่มีการกระทำดังกล่าว

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากมีการแก้ไขกฎหมายมรดกของไทยโดยการเพิ่มบทบัญญัติที่อาศัยหน้าที่ของบิดามารดาเป็นเกณฑ์ในการกำจัดสิทธิทายาทที่เป็นบิดามารดาควรเพิ่มเป็นอีกมาตราหนึ่งแยกต่างหากเป็น มาตรา 1605/1 เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองกองมรดกของเจ้ามรดกไม่ให้ผู้ที่ฝ่าฝืนการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกจากการฝ่าฝืนนั้น โดยบัญญัติไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินของเจ้ามรดกจากบุคคลดังกล่าวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ... ดังนี้

มาตรา 1605/1 “บิดามารดาอาจเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากในขณะที่ยุตรเป็นผู้เยาว์

- (1) บิดามารดาที่มีความบกพร่องต่อหน้าที่ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้
  - ก. บกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดู อุปการะ อบรม สั่งสอนบุตร
  - ข. บกพร่องต่อหน้าที่ในการสนับสนุนการพัฒนาการของบุตร
  - ค. บกพร่องต่อหน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของบุตร
- (2) เจตนากระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้บุตรได้รับความเสียหาย
- (3) เมื่อมีการพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดาได้กระทำการเช่นนั้นจริง”

5.2.3 การกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรโดยบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่

ในประเด็นการกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ หลังจากถูกกำจัดสิทธิในการรับมรดกฐานเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ไปแล้ว แม้ว่าบิดาหรือมารดาบกพร่องต่อหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งตามเงื่อนไขของกฎหมายและเมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ว่า เป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ซึ่งส่งผลให้เสียสิทธิในการรับมรดกบุตรที่ตนได้ทอดทิ้งไปแล้ว บิดาหรือมารดานั้นก็อาจกลับมาสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนดให้ปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหากบุคคลนั้นได้รับการให้อภัยจากเจ้ามรดก

ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการทำให้สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียไป แต่มีการบัญญัติให้ทายาทซึ่งถูกจำกัดไม่ให้ได้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรสามารถกลับมารับมรดกได้อีกครั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “...เจ้ามรดกอาจถอนข้อจำกัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร” หากมีการแก้ไขปรับปรุงให้มีการบัญญัติกฎหมายที่ทำให้บิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่เสียสิทธิในการรับมรดกผู้เขียนเห็นว่า ควรบัญญัติในลักษณะการจำกัดสิทธิของบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ไม่ให้ได้รับมรดกฐานเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ เนื่องจากบิดามารดาอาจมีเหตุผลในการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อบุตรในช่วงเวลาที่บุตรเป็นผู้เยาว์ บิดาหรือมารดาอาจกลับมามีสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากได้รับการให้อภัยจากบุตร หรือมีการกลับตัวกลับใจมาทำหน้าที่ดูแลบุตรก่อนที่บุตรจะถึงแก่ความตาย

จากการศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่ากฎหมายมีการเปิดช่องให้ทายาทและเจ้ามรดกยังสามารถกลับมาเป็นครอบครัวเหมือนเดิมได้ เนื่องจาก การบกพร่องต่อหน้าที่ที่เกิดขึ้นนี้อาจเกิดจากความจำเป็นที่บิดามารดาไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หรือบิดามารดาและบุตรได้ทำความเข้าใจกันแล้ว จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายที่มีผลเป็นการเพิกถอนข้อจำกัดสิทธิในฐานบกพร่องต่อหน้าที่ เพื่อให้บิดามารดาและบุตรสามารถกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้บิดาหรือมารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่สามารถกลับมามีสิทธิได้รับมรดกของบุตรได้อีกครั้ง ดังกรณีที่บัญญัติไว้ในกรณีเจ้ามรดกให้อภัยทายาทที่ถูกจำกัดสิทธิในการรับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1606 วรรคท้าย

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีบทบัญญัติอันเป็นการเพิกถอนข้อจำกัดสิทธิในฐานเป็นบิดามารดาซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ... โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 1605/1 ดังนี้

มาตรา 1605/1 “บิดามารดาอาจเสียสิทธิในการรับมรดกของบุตรได้ หากในขณะที่บุตรเป็นผู้เยาว์

- (1) บิดามารดามีความบกพร่องต่อหน้าที่ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้
  - ก. บกพร่องต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดู อุปการะ อบรม สั่งสอนบุตร
  - ข. บกพร่องต่อหน้าที่ในการสนับสนุนการพัฒนาการของบุตร
  - ค. บกพร่องต่อหน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของบุตร
- (2) เจตนากระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้บุตรได้รับความเสียหาย
- (3) เมื่อมีการพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดาได้กระทำการเช่นนั้นจริง

ในกรณีที่เจ้ามรดกถอนข้อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรโดยการให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือหากบิดามารดาได้กลับมาอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์อย่างน้อยหนึ่งปีก่อนที่บุตรจะบรรลุนิติภาวะ และกระทำต่อไปจนกว่าบุตรบรรลุนิติภาวะ หรือหากตนถูกยึดอำนาจปกครองบุตรโดยคำสั่งของศาล แต่ได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลทุกประการและมีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรแล้ว บิดามารดาเช่นว่านั้นย่อมกลับมาเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกบุตร”

สรุปได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดตัวบทกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีการกำจัดสิทธิของบิดามารดาที่บกพร่องต่อหน้าที่ในการรับมรดกบุตร ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อทายาทอื่นที่มีสิทธิในการรับมรดก และเป็นช่องว่างที่ทำให้บิดามารดาไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตรไว้ อันเป็นผลมาจากความล้าสมัยของกฎหมายมรดกไทย ซึ่งในกรณีดังกล่าวประเทศเกาหลีใต้ และประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับแก้กฎหมายให้สามารถบังคับใช้กับประเด็นปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกฎหมายมรดกของไทยต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนหวังว่าการที่ประเทศไทยมีการเพิ่มเติมข้อกฎหมายดังกล่าว ตามที่ผู้เขียนเสนอนั้น จะมุ่งหมายทำให้บิดามารดาใส่ใจในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ให้ความอบอุ่น ต่อบุตรหลานของตนมากกว่าการที่บิดามารดาจะเลี้ยงดูเพื่อหวังทรัพย์สิน หรือมรดกของบุตร การมอบความรักและความอบอุ่นในครอบครัวจะทำให้พื้นฐานของคำว่าสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งมากขึ้น เมื่อสถาบันครอบครัวเข้มแข็งขึ้นอาจจะนำไปสู่การลดปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคม และผู้เขียนยังมีความเชื่ออีกว่า หากบิดามารดาได้ดูแลและให้ความรักต่อบุตรในขณะที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์ บุตรของท่านจะซึมซับความรักและความดูแลเอาใจใส่ที่บิดามารดามอบให้ และยินดีที่จะตอบแทนกลับในยามที่บิดามารดาต้องการความช่วยเหลือในยามแก่เฒ่าอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฎ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม แล สภานายกข้าหลวงพิเศษ (โรงพิมพ์กองละหุโทษ 2445)

กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2554

กฤษฎา กนกกุลชัย. (2557). ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่: ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กฤษฎา บุญยสมิต, “เอกสารประกอบการบรรยาย ลักษณะสังคม การปกครองและกฎหมายสมัยสุโขทัย ครั้งที่ 1” (ประกอบการเรียนการสอนวิชา น.462 ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 12 กันยายน 2562) น.6.

การยกย้าย หรือปิดบังทรัพย์สินมรดก : คำนี้ในกฎหมาย, 21 กรกฎาคม 2022, สืบค้นจาก : <https://justicechannel.org/law-in-words/wordinthelawheritage>

กীরติ กาญจนรินทร์, การสืบมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1607, 2551 (พฤษภาคม-สิงหาคม), ดุลพาห, 55(2). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม. น.57.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2062/2492

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 525/2510

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 716/2485

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8023/2538

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 944/2498

คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.16 –19).

คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.17).

คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.19-40).

จุฑามาศ นิศารัตน์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ซิมง เดอ ลา ลูแบร์, ลาลูแบร์แปลจดหมายเหตุ พงศาวดารสยาม ครั้งกรุงศรีอยุธยา เล่ม 2 (กรมหมื่นนราธิป ประพันธ์พงศึผู้แปล, มปป. 2457) น.180.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ณัฐกร วิทิตานนท์, หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553. หน้า 125-126

ถิรวิทย์ รักเล่ง ,บทความ “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับรับมรดก”. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. “การตีความกฎหมาย”, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนชาวพิมพ์จำกัด, 2545.

นภดลชาติประเสริฐ. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในวัฒนธรรมเกาหลี (บทความวิชาการ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นุชทิพย์ ป. บรรจงศิลป์. การเสียสิทธิในการรับมรดก. (บทความวิชาการ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ มานิตย์ จุมปา, “คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก”, 2548, กรุงเทพฯ: นิติธรรม, น.14-16.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก. กรุงเทพมหานคร:นิติธรรม, 2548.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508 (น. 424).

ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง (เล่ม 2, มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง 2482) 141.

ประมวลกฎหมายอาญา

พงษ์ธร สำราญ, “ประเด็นที่น่าพิจารณาเกี่ยวกับการเข้ารับมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายกับการสืบมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกกำจัดหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มีนาคม 2551

พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, กฎหมาย เล่ม 1 สำหรับผู้พิพากษาและทนายความ (โรงพิมพ์กองทัพอากาศ 2447) 608-641.

พระไตรปิฎกไทย เล่มที่ 20 ข้อที่ 33 หน้า 77

พระยารามบัณฑิตสิทธิเศรษฐี, กฎหมายมรดก (พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2472) 4.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พินัย ฌ นคร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558)

เพ็ญพิชชา วรวรรณ ฌ อยู่ธยา, ธนพัฒ ขจรชัยกุล, สรสิข ปรัชญสุนทร, หนึ่งฤทัย กิจการศุภฤกษ์. “สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตร”, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพโรจน์ กัมพูสิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 13 – 14.

มรดกและการรับมรดก, สืบค้นจาก: <https://law.dpu.ac.th/upload/content/files/15.doc>

รองศาสตราจารย์ ดร.วิณัฏฐา แสงสุข, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง พิมพ์ครั้งที่ 4) หน้า 73 - 86

ระบบศาลประเทศสหรัฐอเมริกา สืบค้นจาก [http://old-book.ru.ac.th/e-book/L/LW454\(51\)/LW454-6.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/L/LW454(51)/LW454-6.pdf)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย, 11 พฤศจิกายน 2560, สืบค้นจาก: <http://www.livinginthailand.com/cdc-2560-04.html>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 131 ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ตอน 1 บันทึกของกรมร่างกฎหมายที่ 30/231 (25 สิงหาคม 2475).

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, “สิทธิ (๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๔)”, สืบค้นจาก: <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=สิทธิ-๒๗-มิถุนายน-๒๕๕๔>

สิริพิชญชนก คุณประเสริฐ . “สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกของบุตร” วารสารสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. มีนาคม 2565

สุพจน์ ภูมานะชัย, กฎหมายมรดกว่าด้วยการเสียสิทธิในการรับมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544),

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (เชิงอรรถ 6).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม (25 กุมภาพันธ์ 2438).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม พระราชหัตถ์ถึงกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา (24 กุมภาพันธ์ 2438).

บรรณานุกรม (ต่อ)

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขลักษณะมรดก ร.ศ. 122 (21 กรกฎาคม 2446).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก (19 พฤษภาคม 2440).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรม หนังสือกรมราชเลขาธิการถึงพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ (8 มีนาคม 2440).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, ก-ร.5 ย2/6 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงยุติธรรมร่างพระราชบัญญัติลักษณะมรดก (7 มีนาคม 2440).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, สคก.1 เล่ม 201 เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 (ลักษณะมรดก) ตอน 3 (31 มีนาคม 2475).

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, สคก.3 เล่ม 6 เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รายงานการประชุมกรรมการชำระประมวลกฎหมาย (17 พฤศจิกายน 2469).

อัมพร ฌ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 มรดก สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2527

KANTHAPHI, “รู้จัก กฎหมายคูฮารา กฎหมายที่หากพ่อแม่ละเลย ไม่มีสิทธิ์รับมรดก”, 4 มีนาคม 2565, สืบค้นจาก: <https://www.springnews.co.th/spring-life/821500>

ภาษาต่างประเทศ

Korean Civil Act

Park, Ji Won. “Legislative Consideration on the Inclusion of Child Abandonment in Statutory Bar to Inheritance.” The Law Research Institute of Hongik Univ. Vol. 21 No.3 (2020): 219-250.

“The Importance of Family in Korean Culture”, สืบค้นจาก: <https://www.epik.go.kr/contents.do?contentsNo=68&menuNo=340>

Ask Korea Law, “Can an Adopted Child Inherit from Biological Parents in Korea”, 2021) สืบค้นจาก: <https://askkorealaw.com/2021/01/28/inheritance>

บรรณานุกรม (ต่อ)

Casetext, “In re Estate of Lunsford”, 2001, สืบค้นจาก : <https://casetext.com/case/in-re-estate-of-lunsford>

Casetext, “McKinney v. Richitelli”, 2003, สืบค้นจาก : <https://casetext.com/case/mckinney-v-richitelli?>

Choi, Hyun-sook. “Regard to strengthen the duty of supporting for children through the connection with inheritance.” *Journal of Theory and Practics of Private Law* Vol.7 No.1 (2014): 183-219

Civil code of south Korea

Civil code of south Korea Article 1008-2 (Contributory Portion)

Clark W. Sorenson, “The Value and Meaning of the Korean Family”, สืบค้นจาก: <https://asiasociety.org/education/value-andmeaning-korean-family>

Droit Civil: Introduction générale (p. 226). Op.cit.

Estates, Powers & Trusts (EPTL) New York Consolidated Laws 2013

FindLaw Staff, “Intestate Succession Laws by State”, 2022, สืบค้นจาก : <https://www.findlaw.com/estate/planning-an-estate/intestate-succession-laws-by-state.html>

From Droit Civil: Introduction générale (p. 263), by Well, Alex, 1973, Paris: Dolloz. อ้างถึงใน คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก (น.16).

From German Private and commercial law (pp. 195-196), by Horn N., Kötz K. Lesser H.G., 1982, Oxford: Oxford University Press.

From Manual of German Law (p. 70), by Cohn, E.J., 1968, London: Oceanna.

Ilsa Chan, “‘Goo Hara Act’ Passed By South Korea’s Cabinet, Will Prevent Parents Who Neglected Their Kids From Claiming Inheritance”, (1 Stars Avenue, Singapore: Mediacorp Press Ltd, 2021) สืบค้นจาก: <https://www.todayonline.com/8days/sceneandheard/entertainment/goo-hara-act-passed-southkoreas-cabinet-will-prevent-parents-who>

In re Estate of Lunsford, 359 N.C. 382, 387 (2005) (citing Pratt v. Bishop, 257 N.C. 486, 501 (1962). Abandonment under G.S. 31A-2

บรรณานุกรม (ต่อ)

Kim, Kang Han. “A Father Who Disappeared Shows up after 20 years to Claim His Inheritance Share of 100 Million Won for Cheon An Battleship Victim.” Chosun Media, 2 Sep. 2010, https://www.chosun.com/site/data/html_dir/2010/09/02/2010090200050.html.

Korean Civil Act

Korean Family Relationship Chart **계존법** สืบค้นจาก : <https://koreanhistoricaldramas.com/family-relationship-chart>

Korean LII, “Paternity”, 2020) สืบค้นจาก : <http://www.koreanlii.or.kr/w/index.php/Paternity>

Matter of Gonzalez, 196 Misc 2d 984 [Sur Ct, Bronx County 2003] § 4-1.4 Disqualification of parent to take intestate share

Matter of Pessoni, 11 Misc.3d 245 (N.Y. Surr. Ct., 2005)

Meredith Smith, “A Parent’s Right to Inherit Intestate from a Child”, 12 June 2016, สืบค้นจาก : <https://civil.sog.unc.edu/a-parents-right-to-inherit-intestate-from-a-child>

Minji Ban, “The Goo Hara Act: Restricting Inheritance Rights from Those Who Have Failed Their Familial Duties”, 22 Feb 2021, <http://lexkorea.org/?p=1067>

Minji Ban. “The Goo Hara Act: Restricting Inheritance Rights from Those Who Have Failed Their Familial Duties” 22 Feb. 2021.

Nam, Ka Uhn. “Goo’s Father Acknowledged Sole Contribution.” Law Times, 22 Dec. 2020, <https://www.lawtimes.co.kr/Legal-News/Legal-News-View?serial=166744>.

Nina Evason, “South Korean Culture”, 2016 สืบค้นจาก : <https://culturalatlas.sbs.com.au/south-korean-culture/south-korean-culturefamily#south-korean-culture-family>

North Carolina General Statutes

Park, Sol Ip. “The National Assembly Passed 51 Bills Including Goo Hara Act.” Law Times, 1 Dec. 2020, <https://www.lawtimes.co.kr/Legal-News/Legal-News-View?serial=166217>

บรรณานุกรม (ต่อ)

Robyn Joan, 2021. 'Goo Hara Act' Approved by National Assembly, Disqualifies Undutiful Parents From Inheriting Their Child's Fortune สืบค้นจาก <https://www.kpopstarz.com/articles/298724/20210429/goo-hara-act-approved-national-assembly-disqualifies-undutiful-parents-inheriting.htm>

Seoul Law Group, “Korean Inheritance Law: Inheritance Priority & Right, Taxes and Lawyers”, 2021) สืบค้นจาก: <https://seoulawgroup.com/koreaninheritance-law>

Surrogate's Court of the City of New York, Bronx County “ESTATE OF JENNIE NICOLE GONZALEZ, Deceased” :196 Misc. 2d 984 (N.Y. Surr. Ct. 2003).768 N.Y.S.2d 276 , Aug 26, 2003

The National Assembly, “Hon. Kim Jin-pyo Elected as Speaker of Second Half of the 21st National Assembly”, 5 AUG 2022 , สืบค้นจาก: https://korea.assembly.go.kr:447/wha/new2_read.jsp?boardid=1000000027&boarditemid=1000032812

Titima Deeboonmee Na Chumphae, “มหากฎบัตรแมกนา คาร์ตต้า (Magna Carta)”, 15 ตุลาคม 2546, สืบค้นจาก: <https://www.thailibrary.in.th/2021/10/15/magna-carta>

Travis Peeler, “Inheritance Succession Laws”, 2017, สืบค้นจาก : <https://www.legalmatch.com/law-library/article/inheritance-succession-laws.html>

Valerie Keene, “Intestate Succession in North Carolina”, สืบค้นจาก : <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/intestate-succession-north-carolina.html>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายปิยรัฐ กรพุกกะณะ
วันเดือนปีเกิด	13 มกราคม 2537
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ตำแหน่งปัจจุบัน	นิติกรปฏิบัติการระดับต้น สำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ